

**DIAGNOZA SPOŁECZNO - GOSPODARCZA
PRZEPROWADZONA NA POTRZEBY OPRACOWANIA
PROJEKTU STRATEGII ROZWOJU MIASTA GARWOLINA
NA LATA 2023-2030**

ZAMAWIAJĄCY

Miasto Garwolin

ul. Staszica 15,
08-400 Garwolin

WYKONAWCA

**ENERGIA
DLA MIAST****Energia dla Miast Sp. z o.o.**

ul. Powstańców Śląskich 1
43-190 Mikołów

tel.: 662 239 612

e-mail: biuro@energiadlamiast.pl

OPRACOWANIE

Kamil Krzoski – kierownik zespołu

Michał Mroskowiak

Anna Owsikowska

Katarzyna Płonka-Peła

SPIS TREŚCI

Czym jest diagnoza?	5
Uwarunkowania geograficzne	7
Demografia	15
Gospodarka i rynek pracy	21
Środowisko naturalne	26
Infrastruktura	38
Kultura i dziedzictwo kulturowe	50
Sport i rekreacja	55
Zagospodarowanie przestrzenne	58
Polityka społeczna	75
Edukacja i wychowanie	84
Finanse samorządowe	90
Wnioski z diagnozy	95
Spis tabel	99
Spis rysunków	100

Czym jest diagnoza?

Czym jest diagnoza?

Kompleksowa i pogłębiona diagnoza stanowi punkt wyjścia i bazę dla opracowania strategii rozwoju. Zgodnie z obowiązującym prawem, diagnoza nie jest już tylko dobrą praktyką czy standardem realizacyjnym, ale obowiązkiem ustawowym wynikającym z art. 10a Ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Dla Strategii Rozwoju Miasta Garwolina na lata 2023-2030, diagnozę przygotowano jako odrębny dokument (raport diagnostyczny), a w samej Strategii przytoczone zostaną jedynie kluczowe dane i informacje oraz najważniejsze wnioski z nich płynące.

Diagnoza obejmuje nie tylko stan aktualny, ale również analizę stanu poprzedzającego (przyjęto do analizy dane za okres 2015-2022, lub w przypadku braku najnowszych danych, za okres 2015-2021). Diagnoza obejmuje następujące obszary:

1. Uwarunkowania geograficzne;
2. Demografię;
3. Gospodarkę i rynek pracy;
4. Środowisko naturalne;
5. Infrastrukturę;
6. Kulturę i dziedzictwo kulturowe;
7. Sport i rekreację;
8. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne;
9. Bezpieczeństwo publiczne;
10. Politykę społeczną;
11. Edukację i wychowanie;
12. Finanse samorządowe (budżet).

Diagnoza przeprowadzona została przez niezależnego wykonawcę zewnętrznego – Energię dla Miast Sp. z o.o. z Mikołowa.

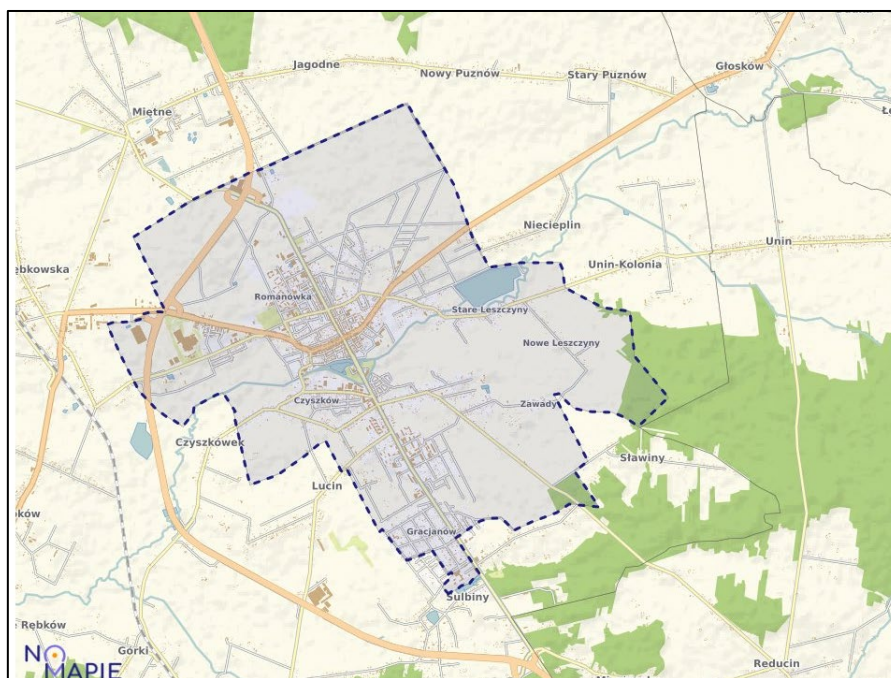
Uwarunkowania geograficzne

Uwarunkowania geograficzne

Gmina miejska Miasto Garwolin znajduje się w województwie mazowieckim, w powiecie garwolińskim, 66 kilometrów na południowy wschód od Warszawy. Miasto jest także siedzibą władz powiatu garwolińskiego oraz gminy wiejskiej Garwolin. Miasto Garwolin zajmuje powierzchnię 22,08 km² i jest największym pod względem powierzchni miastem w powiecie garwolińskim, pełniącym rolę administracyjnego, gospodarczego i kulturalnego ośrodka Powiatu Garwolińskiego. Przez Garwolin przebiega droga ekspresowa nr 17, która biegnąc z Warszawy przez Lublin prowadzi do granicy polsko-ukraińskiej w Hrebennem i dalej w kierunku Lwowa. Garwolin dzieli od Warszawy- 62 km, od Lublina – 100 km, od Siedlec- 66 km.

Stosunkowo niewielka odległość do stolicy, a także ulokowanie w sąsiedztwie drogi łączącej Lublin

i Warszawę stanowią o atrakcyjności inwestycyjnej Garwolina.

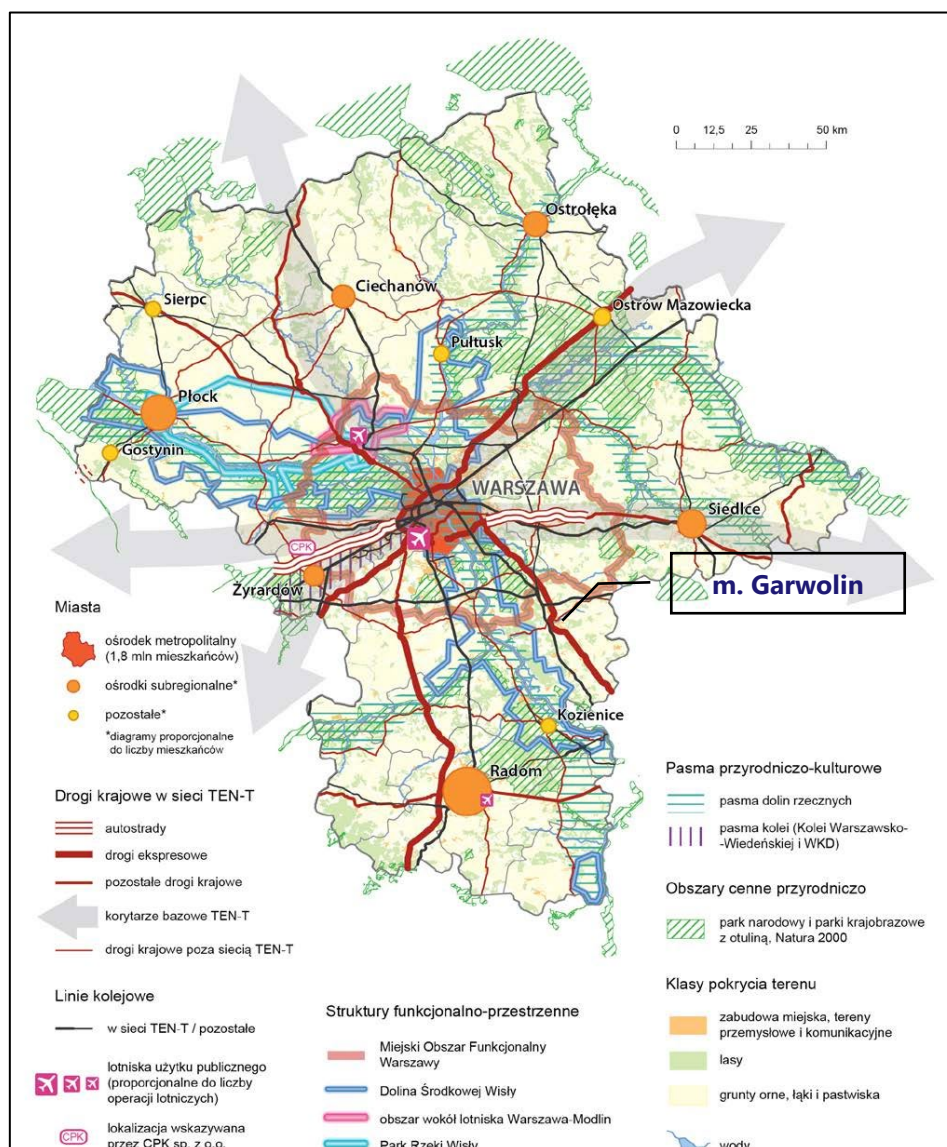

Rysunek 1 Położenie Miasta Garwolina, źródło: <https://miasto-garwolin.geoportal-krajowy.pl>

W Strategii rozwoju województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze, Garwolin nie jest identyfikowany jako istotny ośrodek miejski o znaczeniu subregionalnym. Trasa Warszawa-Lublin-Hrebennie mimo istotnego znaczenia krajowego nie jest identyfikowana jako część transeuropejskiej sieci transportowej.

W ujęciu regionalnym, Garwolin stanowi część Siedleckiego Obszaru Strategicznej Interwencji (OSI siedlecki), który obejmuje obszar administracyjnie złożony z sześciu powiatów: garwolińskiego, łosickiego, siedleckiego, sokołowskiego, węgrowskiego oraz Siedlec – miasta na

prawach powiatu. OSI siedlecki stanowi 17% powierzchni województwa. Głównym miastem obszaru są Siedlce (77,8 tys. mieszkańców). Pozostałe miasta wyróżniające się pod względem liczby mieszkańców to: Sokołów Podlaski (18,8 tys.), Garwolin (17,5 tys.), Węgrów (12,5 tys.) i Łosice (7,0 tys.). Jak wskazuje Strategia rozwoju województwa Mazowieckiego 2030+, potencjał podregionu stanowi baza przemysłowa, w branżach związanych z wykształconymi specjalizacjami, tj.: w przetwórstwie rolno-spożywczym, w przemyśle maszynowym i metalowym (głównie w Siedlcach) oraz chemicznym (w powiecie garwolińskim). Problemem jest jednak mała podaż terenów inwestycyjnych. Wiele małych przedsiębiorstw napotyka również trudności z utrzymaniem konkurencyjności na rynkach krajowych i zagranicznych. Niewykorzystany jest również potencjał turystyczny miast i obszarów wiejskich.

Rysunek 2 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa mazowieckiego, źródło: Strategia rozwoju województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze

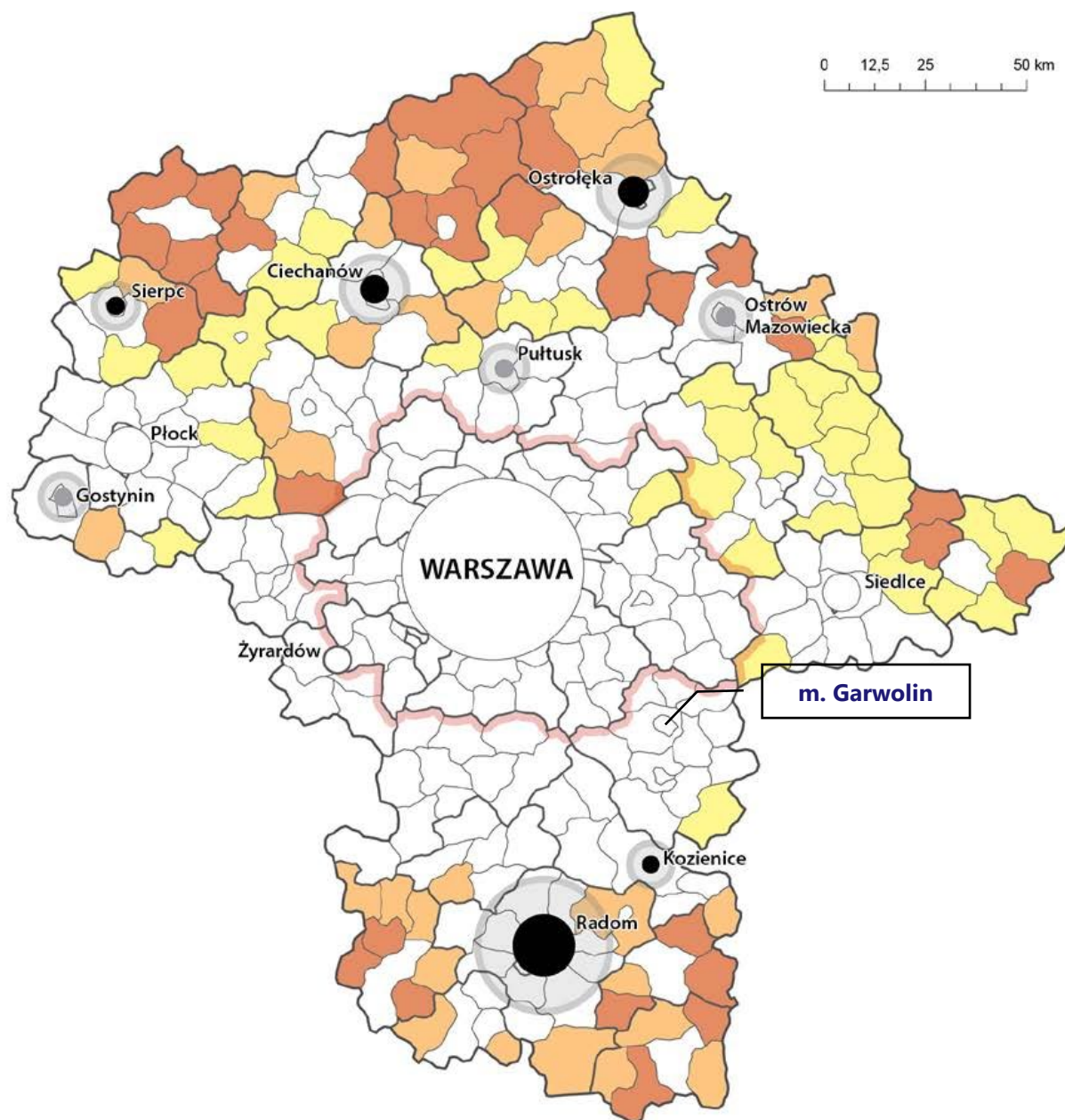
Istotny wpływ na strukturę województwa i rozwój regionów ma policentryczny układ struktury osadniczej z centralnie położonym najważniejszym ośrodkiem miejskim – Warszawą oraz zogniskowanymi wobec niej aglomeracjami miejskimi. Miasta, ze względu na realizowane funkcje społeczno-gospodarcze różnego rzędu i ich rozprzestrzenianie na obszary sąsiadujące, zostały zidentyfikowane, jako tzw. regionalne bieguny wzrostu. Garwolin nie znalazł się jednak na tej liście.

Mimo, że obszary wiejskie i oddalone od Warszawy, dotyka zjawisko postępującej marginalizacji i depopulacji, mimo, że zjawisko to bardzo mocno dotyka Garwolin (statystyka zmniejszającej się liczby mieszkańców wskazana została w rozdziale poświęconym demografii), to Miasto nie znalazło się na liście obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją.

Z jednej strony można to potraktować jako sygnał pozytywny, wskazujący na duży potencjał i samodzielność Miasta w pokonywaniu wyzwań rozwojowych, z drugiej jednak pokazuje, że gminy i powiaty otaczające Miejski Obszar Funkcjonalny wymagają większego zainteresowania władz centralnych, które łatwiej dostrzegają problemy dużych i średnich miast, niż małych lokalnych ośrodków miejskich, które potrzebują w szczególności:

- poprawy dostępności komunikacyjnej obszarów wiejskich w wymiarze lokalnym, i regionalnym, w tym relacji komunikacyjnych do najbliższych dużych ośrodków miejskich;
- zwiększenia dostępności cyfrowej poprzez rozwój infrastruktury telekomunikacyjnej;
- modernizacji i rozbudowy energetycznych linii przesyłowych umożliwiających inwestycje w odnawialne źródła energii;
- rozwoju i poprawy dostępności do infrastruktury wodociągowej, kanalizacyjnej i ściekowej;
- inwestycji w obszarze gospodarki odpadami;
- tworzenia korzystnych warunków, w tym kompleksowej infrastruktury technicznej dla rozwoju przedsiębiorczości oraz przyciągnięcia inwestycji generujących miejsca pracy.

Mapa obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją znajduje się poniżej.

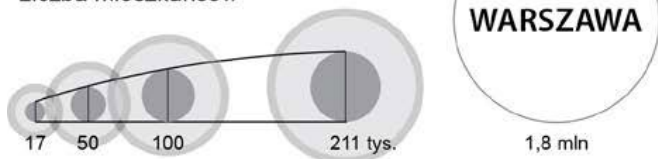
Obszary zagrożone trwałą marginalizacją

- kumulacja problemów społecznych
- kumulacja problemów ekonomicznych
- kumulacja problemów społeczno-ekonomicznych

Miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze

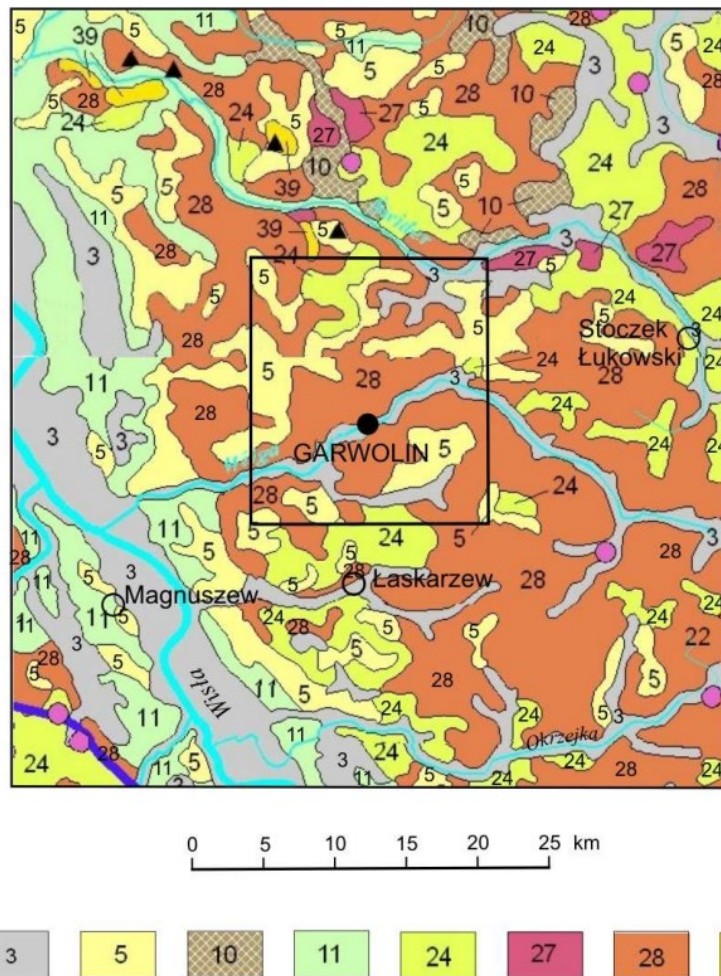
- miasta obniżającego się potencjału
- miasta zagrożone marginalizacją

Liczba mieszkańców

Rysunek 3 Obszary zagrożone trwałą marginalizacją i miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, źródło: Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckie 2030+ Innowacyjne Mazowsze

Według regionalizacji fizycznogeograficznej Polski wg J. Kondrackiego, miasto Garwolin położone jest w obrębie mezoregionu Równiny Garwolińskiej (318.79), a szerzej na obszarze makroregionu Niziny Środkowomazowieckiej (318.7). Równina Garwolińska jest piaszczysto-gliniastą równiną denudacyjną, przeciętą w poprzek dopływami Wisły, Świdrem i Wilgą. Jest ona łagodnie pochylona ku południowemu zachodowi. Równina Garwolińska graniczy od północnego wschodu z Obniżeniem Węgrowskim, od południowego wschodu z Wysoczyzną Żelechowską, falistą równiną z ostańcowymi wzniesieniami o wysokości do 180 m n.p.m.

Rysunek 4 Położenie arkusza Garwolin na tle Mapy geologicznej Polski w skali 1:50 000 wg L. Marksa, A. Bera, W. Gogołka, K. Piotrowskiej (2006)

Legenda:

- 3 – piaski, żwiry, mady rzeczne oraz torfy i namuły,
- 5 – piaski eoliczne, lokalnie w wydmach,
- 10 – gliny, piaski i gliny,
- 11 – piaski, żwiry i mułki rzeczne,
- 24 – piaski i żwiry sandrowe,
- 27 – żwiry, piaski, głazy i gliny moren czołowych,
- 28 – gliny zwałowe, ich zwietrzliny oraz piaski i żwiry lodowcowe,
- 39 – iły, mułki, piaski, żwiry z węglem brunatnym.

Choć na terenie Miasta Garwolina nie znajdują się żadne udokumentowane złoża kopalin, to na terenie powiatu garwolińskiego udokumentowano jedenaście złóż kopalin piasków, jedno złożo piasków ze żwirami i cztery złoża kopalin ilastych ceramiki budowlanej. Złoża te zakwalifikowano do kategorii złóż możliwych do zagospodarowania bez większych ograniczeń, a ich stan opisany został

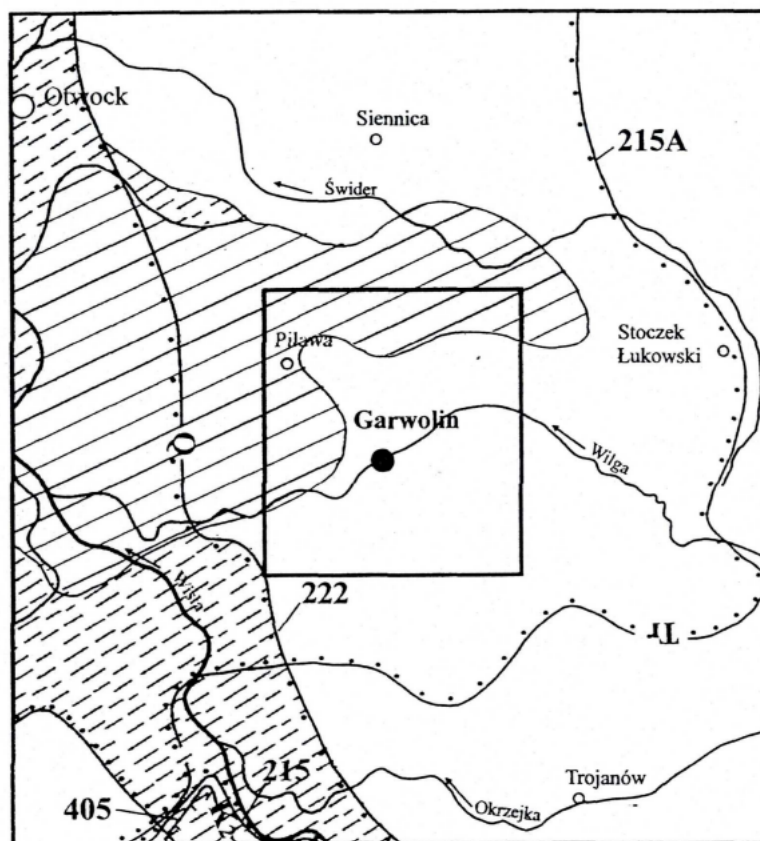
w „Bilansie zasobów kopalin” (Wołkowicz i in.(red.), 2009).

Warunki hydrogeologiczne obszaru Garwolin przedstawiono na podstawie Mapy hydrogeologicznej Polski. Podstawowe źródło zaopatrzenia w wodę stanowią wody podziemne z piaszczystych utworów czwartorzędu. W obrębie piętra czwartorzędowego występuje kilka poziomów wodonośnych, o zróżnicowanym zasięgu przestrzennym i stopniu odizolowania wkładkami słabo przepuszczalnych utworów. Warstwami zbiornikowymi dla wód są piaszczyste i piaszczysto-żwirowe osady akumulacji rzecznej i wodnolodowcowej poszczególnych faz zlodowaceń i okresów interglacjalnych. Ich zasilanie w wodę odbywa się przez infiltrację opadów atmosferycznych.

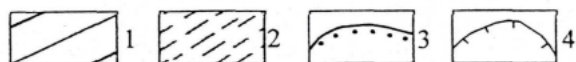
Warstwa wodonośna znajduje się na głębokości ponad 50 m, ale lokalnie, może występować nawet poniżej 100 m. W dolinie Wilgi oraz na wschód od Pilawy warstwa wodonośna występuje na głębokości mniejszej niż 15 metrów.

Największe ujęcie grupowe zaopatrujące w wodę Garwolin i okolice, dla którego zatwierdzone zasoby eksploatacyjne wynoszą 490 m³/h, obejmują: Izdebno – 215 m³/h, Ruda Talubska – 151,5 m³/h oraz Feliksin – 119,5 m³/h. Zaopatrzenie mieszkańców w wodę zapewniają też ujęcia: w Lipówkach – 100 m³/h, w Parysowie i Starowoli – 140 m³/h oraz w Miętym – 112 m³/h. Biorąc pod uwagę podmioty gospodarcze, największe zatwierdzone zasoby mają ujęcia dla spółdzielni mleczarskiej w Woli Rębkowskiej (140 m³/h) oraz dla zakładu produkcji farm w Pilawie (129 m³/h).

Najgroźniejszym potencjalnym ogniskiem zanieczyszczeń dla wód podziemnych są ścieki komunalne. Funkcjonujące na tym obszarze oczyszczalnie ścieków przyjmują bowiem tylko około 60% wytwarzanych ścieków. Istotną rolę w zagrożeniu jakości wód podziemnych odgrywają też stosowane w rolnictwie nawozy sztuczne i środki ochrony roślin. W dolinie Wilgi na zachód od Garwolina i w okolicy Pilawy-Lipówek, gdzie strop warstwy wodonośnej znajduje się na głębokości nieprzekraczającej 15 m, zagrożenie zanieczyszczeniami jest szczególnie wysokie.

0 5 10 15 20 km

Rysunek 5 Położenie Garwolin na tle obszarów głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP)

Legenda:

- 1 – obszar najwyższej ochrony (ONO),
- 2 – obszar wysokiej ochrony (OWO),
- 3 – granica GZWP w ośrodku porowym,
- 4 – granica GZWP w ośrodku szczelinowym i szczelinowo-porowym,
- 215 A – Subniecka warszawska, część centralna, trzeciorzęd (Tr);
- 215 – Subniecka warszawska, trzeciorzęd (Tr);
- 222 – Dolina środkowej Wisły (Warszawa – Puławy), czwartorzęd (Q);
- 405 – Niecka radomska, kreda (Cr)

Demografia

Demografia

Według danych Urzędu Miasta Garwolina w Mieście Garwolin na koniec 2022 roku stan ludności wynosił 17 310 osób. Na przestrzeni ostatnich 10 lat stan liczby ludności jest stabilny.

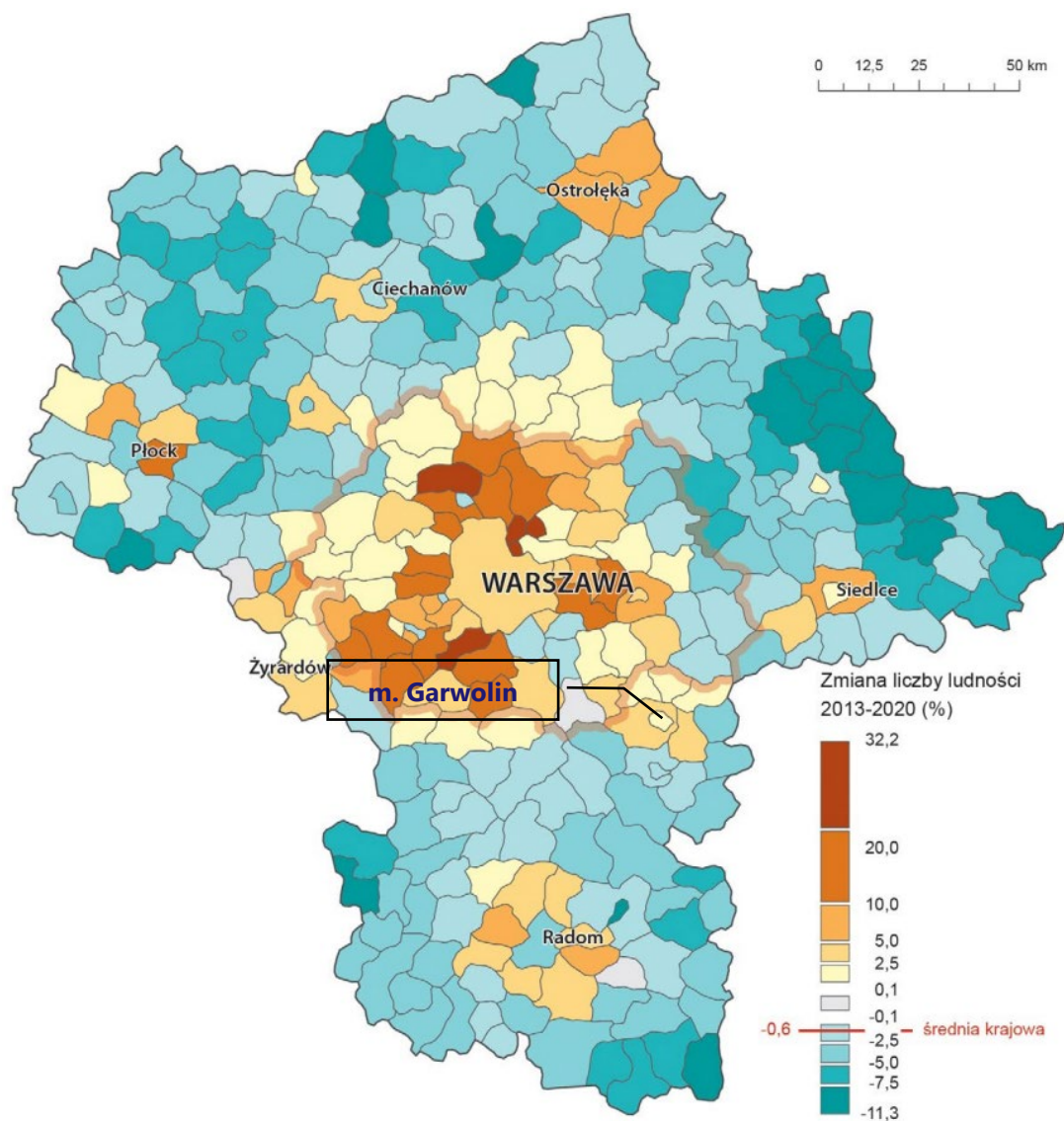
Rysunek 6. Liczba mieszkańców Miasta Garwolin w latach 2012-2023, źródło: Urząd Miasta Garwolina

W 2022 roku Miasto Garwolin zamieszkiwało 16 225 kobiet i 14 912 mężczyzn. Poniższa tabela ukazuje zmiany demograficzne na terenie Miasta w latach 2010-2020 w podziale na płeć. Zauważa się wyraźną przewagę liczby kobiet nad mężczyznami – średnio o około 800 osób.

Tabela 1. Liczba mieszkańców w Mieście Garwolin w podziale na płeć w latach 2013-2023 źródło: Urząd Miasta Garwolina

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
KOBIETY	9 062	9 091	9 105	9 148	9 149	9 174	9 307	9 268	9 180	9 177	9 171
MĘŻCZYŹNI	8 380	8 416	8 391	8 416	8 425	8 450	8 511	8 467	8 436	8 422	8 392
OGÓŁEM	17 442	17 507	17 496	17 564	17 574	17 624	17 818	17 735	17 616	17 599	17 563

Mimo, że z perspektywy Garwolina, liczba mieszkańców nie ulega znaczącym wahaniom, to demografia z poziomu województwa mazowieckiego stanowi niejako barometr warunków życia i rozwoju wykazujący dwie prędkości rozwoju – w gminach w których liczba mieszkańców się zwiększa, przyczyniając się do ich rozwoju oraz gminy w których liczba ta maleje skutkując stagnacją i starzeniem się społeczeństwa.

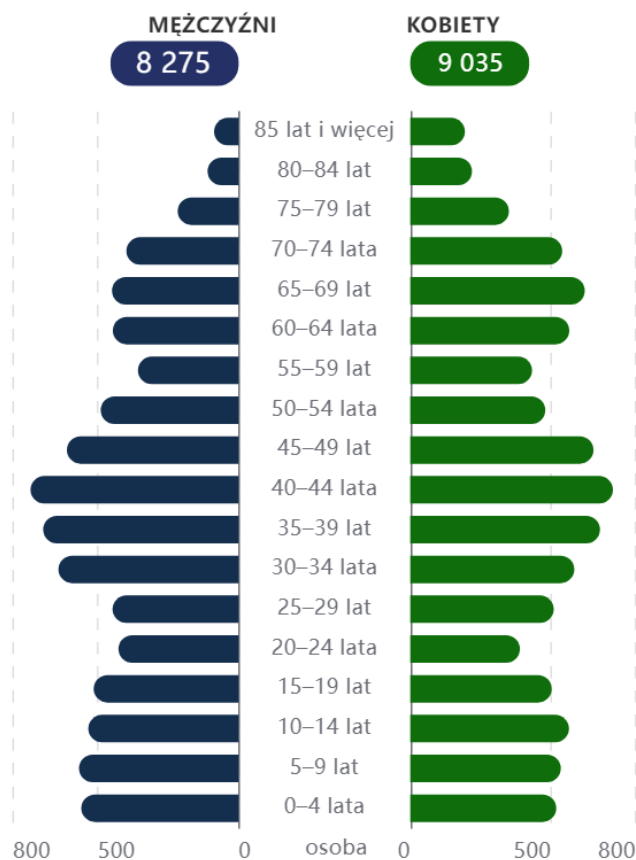
Rysunek 7 Zmiany liczby ludności w województwie mazowieckim,
 źródło: Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckie 2030+ Innowacyjne Mazowsze

Zmiany demograficzne zachodzące na terenie Miasta zauważalne są w strukturze demograficznej. Względem roku 2012 liczba osób w wieku poprodukcyjnym w 2022 roku wzrosła z 15,8% do 21,6%. Jest to bardzo niepokojący trend zwiększający tzw. obciążenie demograficzne, czyli liczbę osób w wieku poprodukcyjnym i przedprodukcyjnym, na które muszą pracować osoby zatrudnione.

Tabela 2 Struktura demograficzna na przestrzeni lat 2012-2022, źródło: GUS

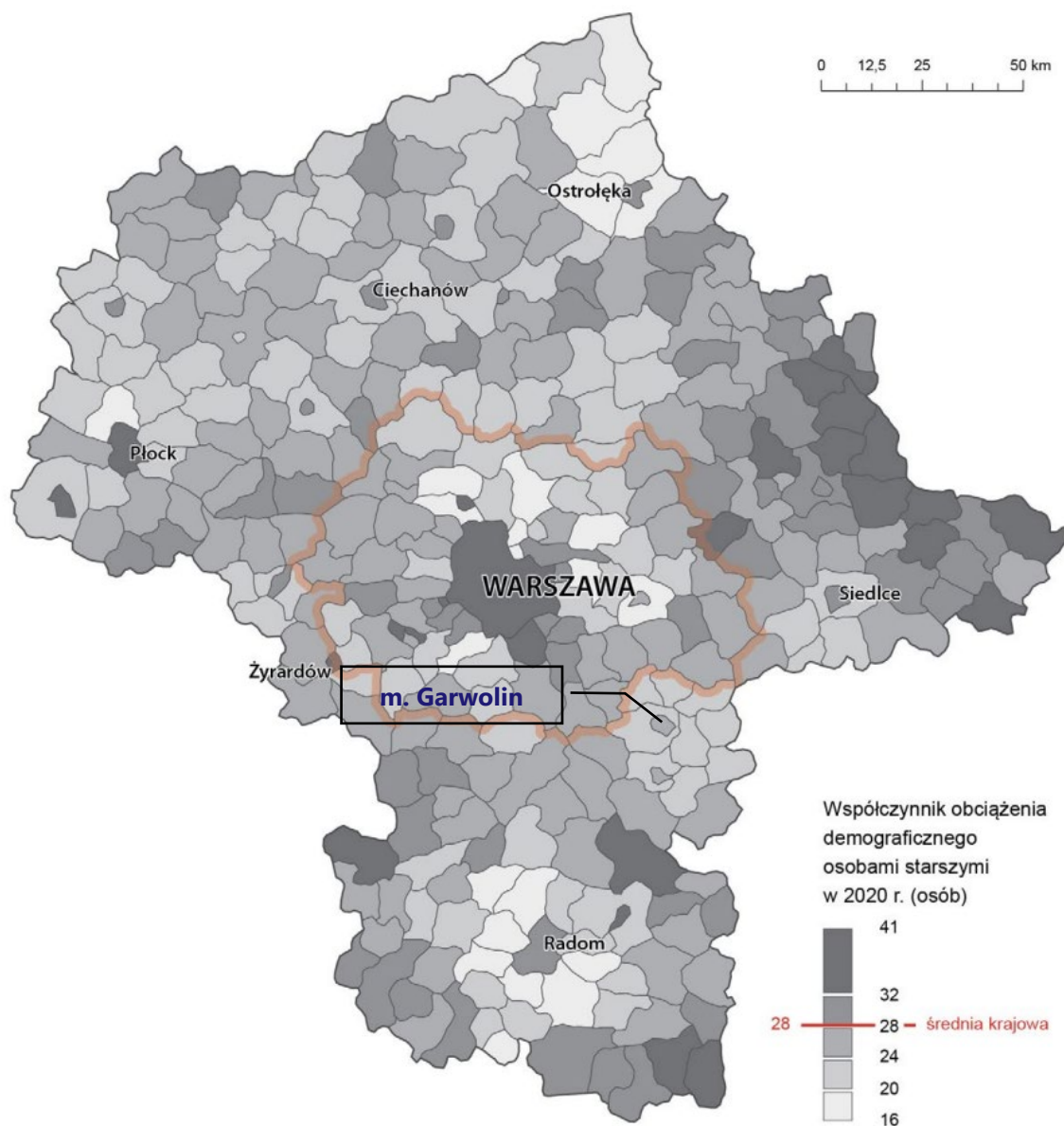
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
WIEK PRZEDPRODUKCYJNY	21,5%	21,3%	21,5%	21,5%	21,7%	21,8%	22,1%	22,4%	22,2%	22,7%	22,7%
WIEK PRODUKCYJNY	62,7%	62,1%	61,2%	60,4%	59,6%	58,6%	57,8%	56,9%	56,8%	56,1%	55,6%
WIEK PRODUKCYJNY	15,8%	16,6%	17,3%	18,1%	18,8%	19,6%	20,1%	20,7%	21,0%	21,2%	21,6%

Piramida wieku zobrazowana jest na grafice zamieszczonej poniżej. Pokazuje ona, że liczba dzieci w wieku 0-15 lat jest niższa niż szczyt demograficzny przypadający na osoby w wieku 30-44 lata.

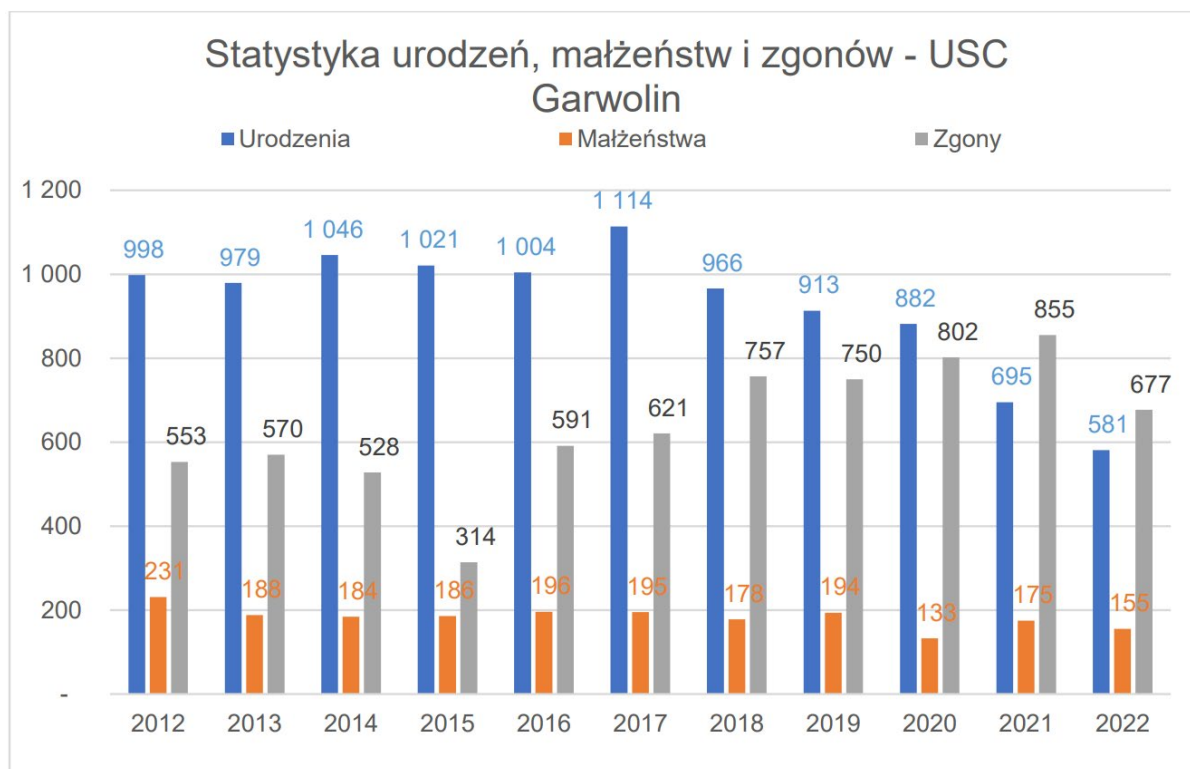
Rysunek 8 Liczba ludności w podziale na płci w 2022 r.
 źródło: <https://svs.stat.gov.pl>

Sytuacja Garwolina nie odbiega od sytuacji wojewódzkiej. Wskaźnik obciążenia demograficznego rośnie najszybciej w dużych miastach oraz we wschodniej części województwa.

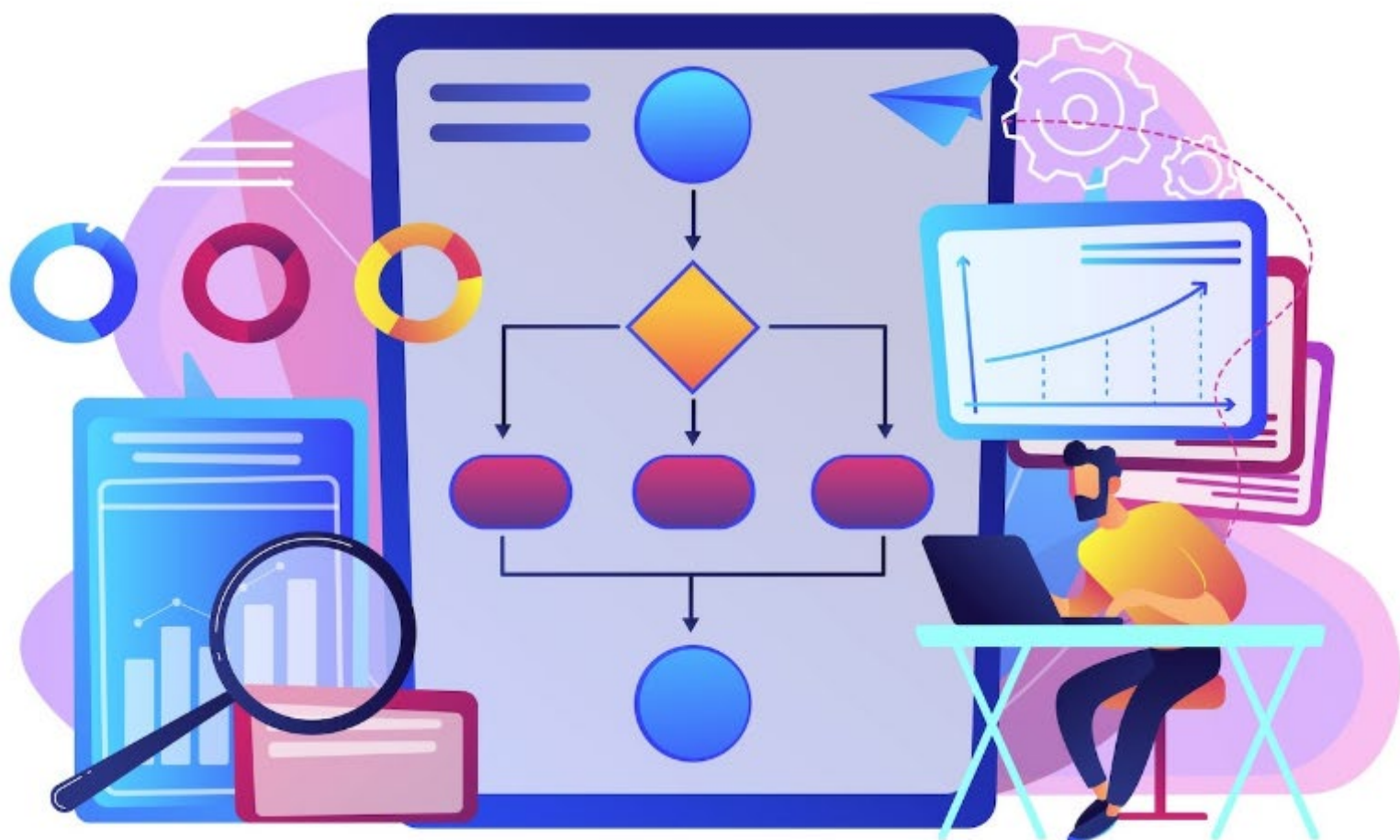

Rysunek 9 Wskaźnik obciążenia demograficznego w województwie mazowieckim
 źródło: Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckie 2030+ Innowacyjne Mazowsze

Szczególnie niepokojący jest trend zaobserwowany w ostatnich kilku latach dotyczących liczby urodzeń na terenie miasta Garwolina. Na przestrzeni ostatnich pięciu lat ich liczba zmniejszyła się o niemalże połowę.

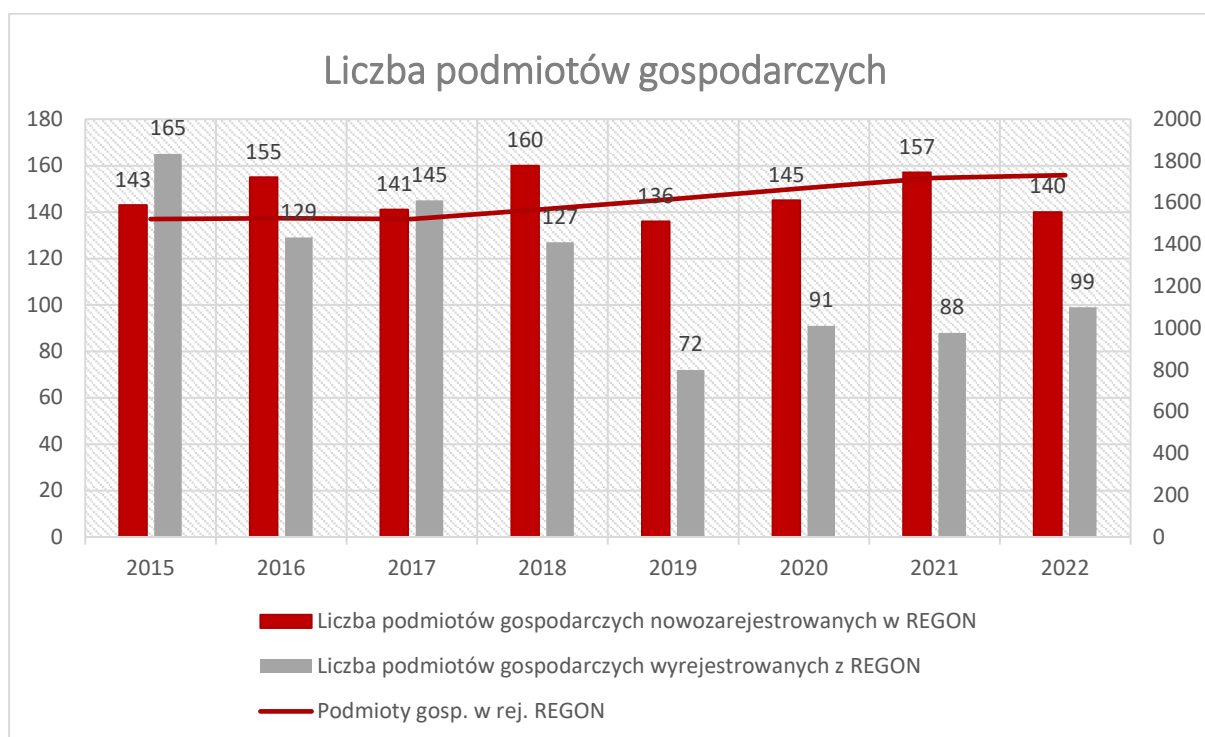
Rysunek 10 Statystyka urodzeń w latach 2012-2022, źródło: Raport o Stanie Miasta Garwolina za rok 2022

Gospodarka i rynek pracy

Gospodarka i rynek pracy

Aktywność gospodarcza mieszkańców, jest zjawiskiem pożądanym przez każdą gminę. Zależnie od tego jaki jest jej charakter – przemysłowy, turystyczny czy mieszkalny – zmieniać się może rodzaj prowadzonej działalności, jednak zawsze należy dążyć do zwiększenia liczby przedsiębiorstw, a co za tym idzie dostępnych miejsc pracy, które przyciągają nowych mieszkańców i generują wpływy podatkowe do budżetu. Liczbę podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie Miasta wskazano na wykresie. Co istotne, mimo sytuacji pandemicznej, która rozpoczęła się w roku 2020 liczba podmiotów gospodarczych nie tylko nie zmalała, ale wzrosła – spadła również liczba podmiotów wyrejestrowanych z rejestru.

Rysunek 11 Podmioty gospodarcze zarejestrowane na terenie Miasta, źródło: dane GUS

W strukturze podmiotów gospodarczych, dominują przedsiębiorstwa najmniejsze, zatrudniające do 9 osób, których liczba wzrosła z 1 870 do 2 149 podmiotów.

Tabela 3 Struktura wielkości podmiotów gospodarczych, źródło: dane GUS

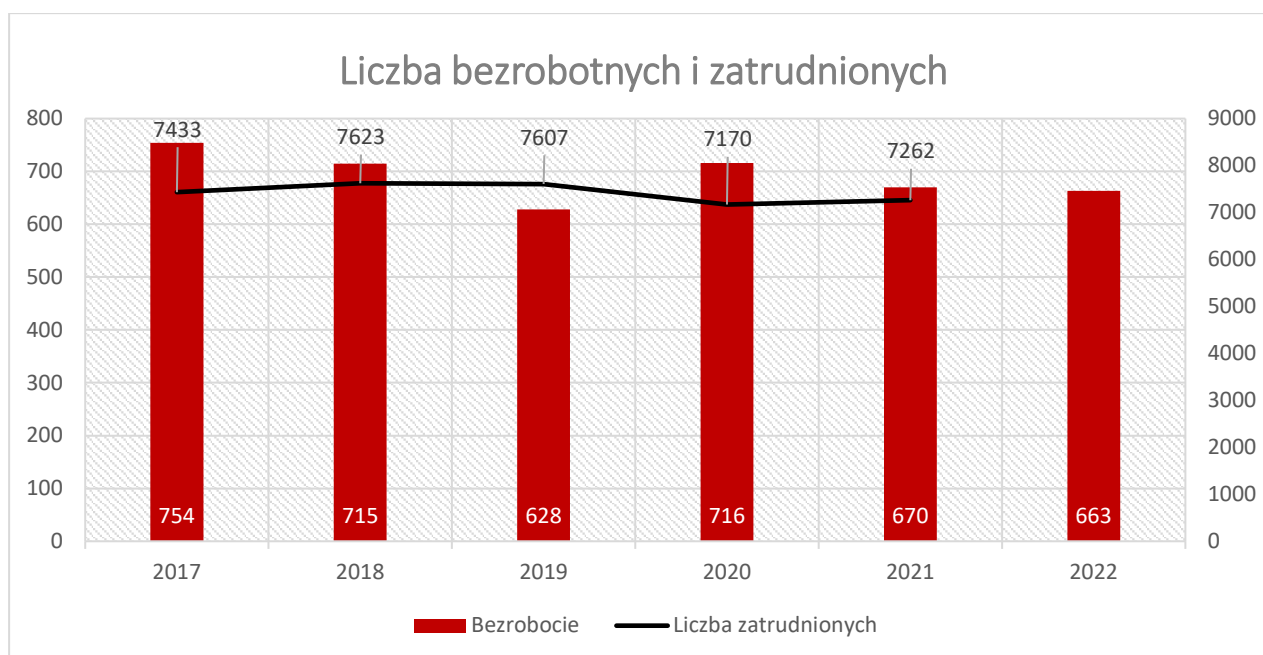
WIELKOŚĆ PODMIOTU	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
0-9	1 870	1 929	1 915	1 894	1 913	1 901	1 940	1 994	2 065	2 119	2 149
10-49	79	76	85	84	85	94	93	92	87	91	87
50-249	19	20	20	19	19	18	19	19	19	19	20
250-999	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
>1000	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

Na wzrost aktywności gospodarczej przełożył się znaczący spadek bezrobocia, gdyż stopa bezrobocia rejestrowanego spadła z 9,9% w 2012 r. do 6,9% w 2022 r.

Tabela 4 Stopa bezrobocia, źródło: dane GUS

STOPA BEZROBOCIA	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
KOBIETY	8,9%	8,4%	8,3%	8,2%	7,8%	6,7%	6,6%	6,4%	7,1%	7,0%	7,7%
MĘŻCZYŹNI	10,8%	11,4%	10,3%	10,2%	8,9%	8,1%	7,5%	6,2%	7,5%	6,9%	6,1%
OGÓŁEM	9,9%	9,9%	9,3%	9,2%	8,4%	7,4%	7,1%	6,3%	7,3%	6,9%	6,9%

Dane szczegółowe pokazują jednak, że spadek bezrobocia nie jest związany ze zwiększającą się liczbą miejsc pracy, a jego przyczyn należy upatrywać w malejącej liczbie osób w wieku produkcyjnym. Jak pokazują dane zamieszczone na wykresie poniżej liczba bezrobotnych spadła względem roku 2017 z 754 osób do 663 osób. Jednak liczba pracujących nie wzrosła, a wręcz przeciwnie – również zmalała z 7 433 osób w 2017 do 7 262 osób w 2021 r. (dane za rok 2022 nie są dostępne). Dane te potwierdzają trend demograficzny, w ramach którego zmniejsza się liczba osób w wieku aktywności zawodowej i jeżeli się utrzyma, w perspektywie kilkunastu lat na rynku pracy brakować może wykwalifikowanych pracowników.

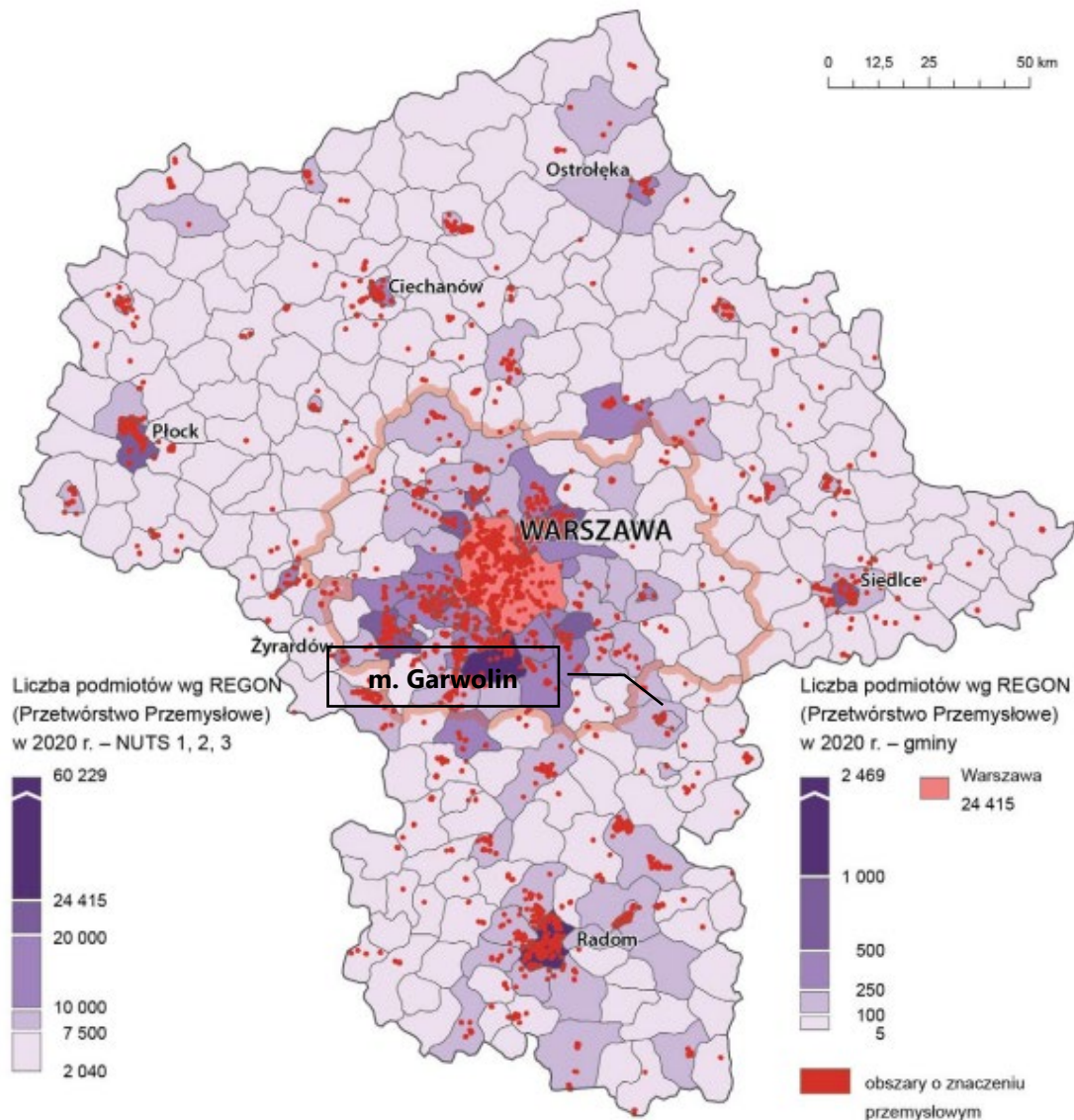
Rysunek 12 Liczba zatrudnionych i bezrobotnych, źródło: dane GUS

Istotnym elementem życia gospodarczego powiatu garwolińskiego stanowi działalność rolnicza. Choć Miasto Garwolin jest gminą miejską, to jednak działalność rolnicza również jest na jej terenie obecna. Zgodnie z powszechnym spisem rolnym w 2020 r. na terenie Miasta działało 230 gospodarstw rolnych. Łączna powierzchnia zasiewów wynosiła 519,22 ha. Wybrane dane statystyczne dotyczące działalności rolniczej przedstawiono w tabeli.

Tabela 5 Charakterystyka działalności rolniczej, źródło: dane GUS

PARAMETR	WARTOŚĆ (NA 2020 R.)
LICZBA GOSPODARSTW ROLNYCH	230
ŁĄCZNA POW. ZASIEWÓW	519,22 ha
GRUNTY ROLNE OGÓŁEM	1 044,33 ha
UŻYTKI ROLNE OGÓŁEM	849,13 ha
ŁĄKI	264,34 ha
POGŁÓWIE BYDŁA	97 szt.
POGŁÓWIE ŚWIN	2 926 szt.
POGŁÓWIE DROBIU	877 szt.

Garwolin dysponuje dogodnymi warunkami, by rozwijać działalność gospodarczą. Do wiodących zakładów należy zaliczyć: największą na świecie fabrykę kosmetyków „AVON”, w której zatrudnionych jest ok. 3500 osób, znaną firmą odzieżową – „OCHNIK” Producent Odzieży Skórzanej, Korporację Papierniczą „INTERDRUK” oraz Okręgową Spółdzielnię Mleczarską. Zgodnie ze Strategią Rozwoju Województwa Mazowieckie 2030+ Innowacyjne Mazowsze, na terenie Garwolina znajduje się obszar o szczególnym znaczeniu przemysłowym, generujący miejsca pracy dla całego powiatu.

Rysunek 13 Mapa aktywności gospodarczej w województwie mazowieckim
źródło: Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckie 2030+ Innowacyjne Mazowsze

Środowisko naturalne

Środowisko naturalne

Tereny ochrony środowiskowej na terenie Miasta z uwagi na specyfikę jednostki, jaką jest Miasto, nie są zbyt liczne. Tym niemniej na podstawie przepisów o ochronie przyrody występują tu pomniki przyrody:

- jesion wyniosły w Zawadach (objęty ochroną w 1973 r.),
- 3 lipy drobnolistne w parku obok dworku w Zawadach (tak zwane lipy króla Sobieskiego),
- dąb szypułkowy w parku S. Kosickiego,
- grupa trzech jesionów wyniosłych w parku obok zespołu dworskiego w Sulbinach.

Rysunek 14 Lokalizacja pomników przyrody na terenie Miasta, źródło: <https://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy>

Lasy w Garwolinie, które stanowią tylko 6,9 % powierzchni Miasta, są lasami ochronnymi i stanowią niewielkie uzupełnienie zieleni miejskiej.

Tabela 6 Powierzchnia terenów zielonych i nasadzenia, źródło: dane GUS

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
NASADZENIA DRZEW (SZT.)	98	103	147	195	481	17	80	35	64
NASADZENIA KRZEWÓW (SZT.)	138	235	2 194	899	40	0	250	0	120
POWIERZCHNIA PARKÓW (HA.)	10,20	10,20	11,34	11,34	11,34	11,34	11,34	11,34	11,34
POWIERZCHNIA ZIELEŃCÓW (HA.)	4,60	4,60	4,60	4,60	4,60	4,60	4,60	4,60	4,60
POWIERZCHNIA ZIELENI ULICZNEJ (HA.)	10,00	10,00	12,00	12,00	12,00	12,00	12,00	12,00	12,00
POWIERZCHNIA ZIELENI OSIEDLOWEJ (HA.)	16,62	17,25	17,74	17,74	17,92	17,92	17,92	17,92	19,52
TERENY ZIELONE RAZEM (HA.)	31,42	32,05	33,68	33,68	33,86	33,86	33,86	33,86	35,46

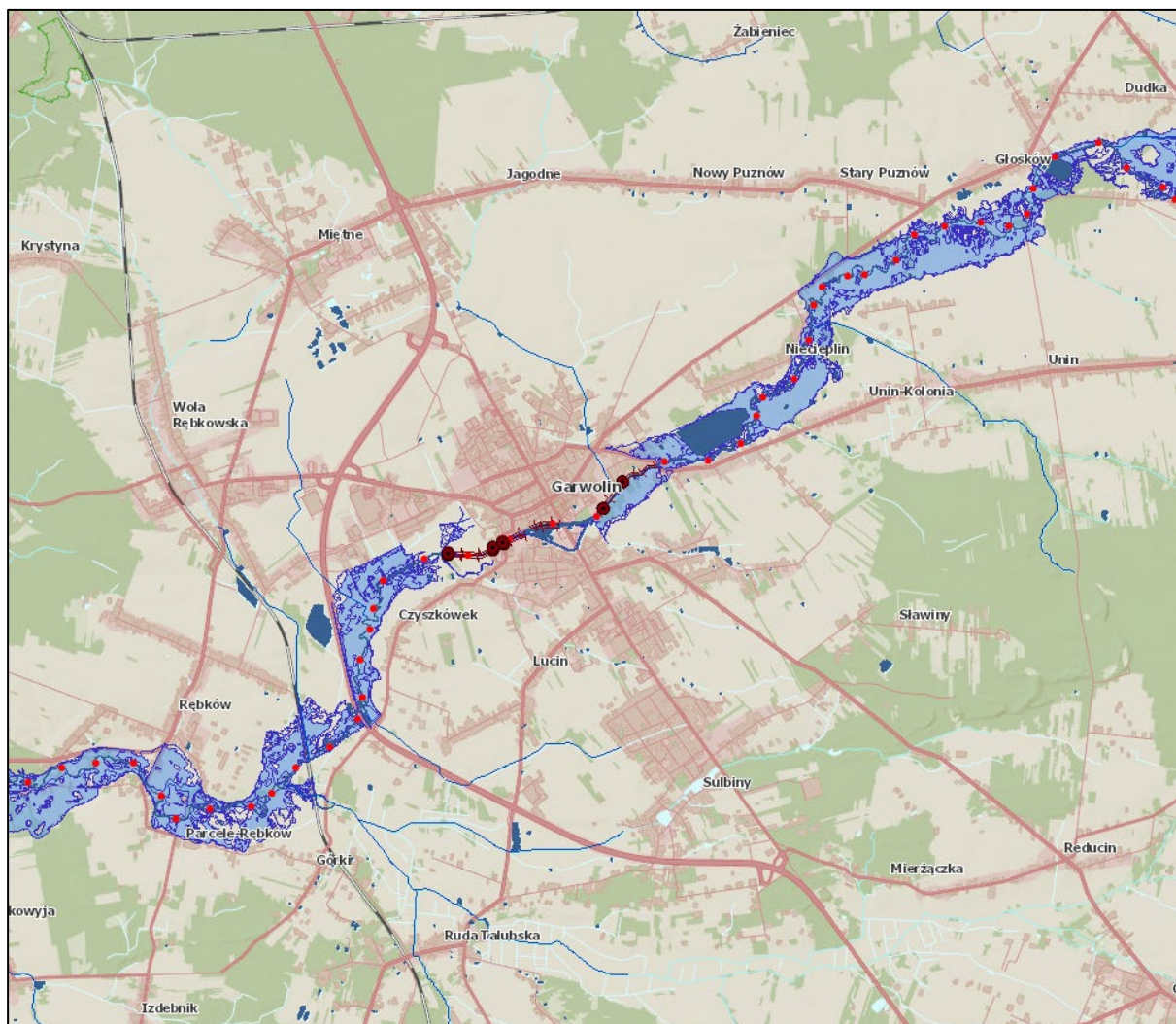
W północno-wschodniej części miasta znajdują się udokumentowane złoża kruszywa drogowego o zasobach 48 tyś. m³ i 86 tyś. ton, które są objęte ochroną prawną na podstawie prawa geologicznego i górniczego. Z kolei z uwagi na przepisy o ochronie wód na obszarze miasta występują ciek wodne stanowiące wyraźny element struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta. Obszarami chronionymi będą, więc obszary znajdujące się w bezpośrednim sąsiedztwie tych cieków, z których największym jest rzeka Wilga.

Miasto Garwolin zlokalizowane jest na terenie jednolitej części wód powierzchniowych (JCWP): „Wilga od Dopływu z Brzegów do Dopływu z Miętneho” (KOD JCWP: RW200019253659). Stan wód wg. badań jakości za rok 2020 przedstawiono w tabeli.

Tabela 7 Stan jakości wód powierzchniowych na terenie Miasta, źródło: <https://wody.isok.gov.pl>

KOD JCWP	Nazwa	Stan/ potencjał ekologiczny	Stan chemiczny	Stan JCWP	Cel dla stanu/ potencjału ekologicznego	Cel dla stanu chemicznego	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych
RW200019253659	Wilga od Dopływu z Brzegów do Dopływu z Miętneho	dobry	dobry	zły	dobry potencjał ekologiczny	dobry stan chemiczny	niezagrożona

Zgodnie z hydroportalem publikującym mapy zagrożenia powodziowego i mapy ryzyka powodziowego (ISOK), na obszarze Miasta, znajdują się na obszary zagrożenia powodzią i podtopieniami, generowane przez rzekę Wilgę. Obszary zalewowe oznaczone zostały na mapie kolorem niebieskim.

Rysunek 15 Obszary zagrożenia powodziowego na terenie Miasta, źródło: <https://wody.isok.gov.pl>

Obszar Miasta znajduje się na terenie występowania Jednolitej Części Wód Podziemnych (JCWPd) nr 66 (PLGW200066). W poniższej tabeli przedstawiono charakterystykę JCWPd.

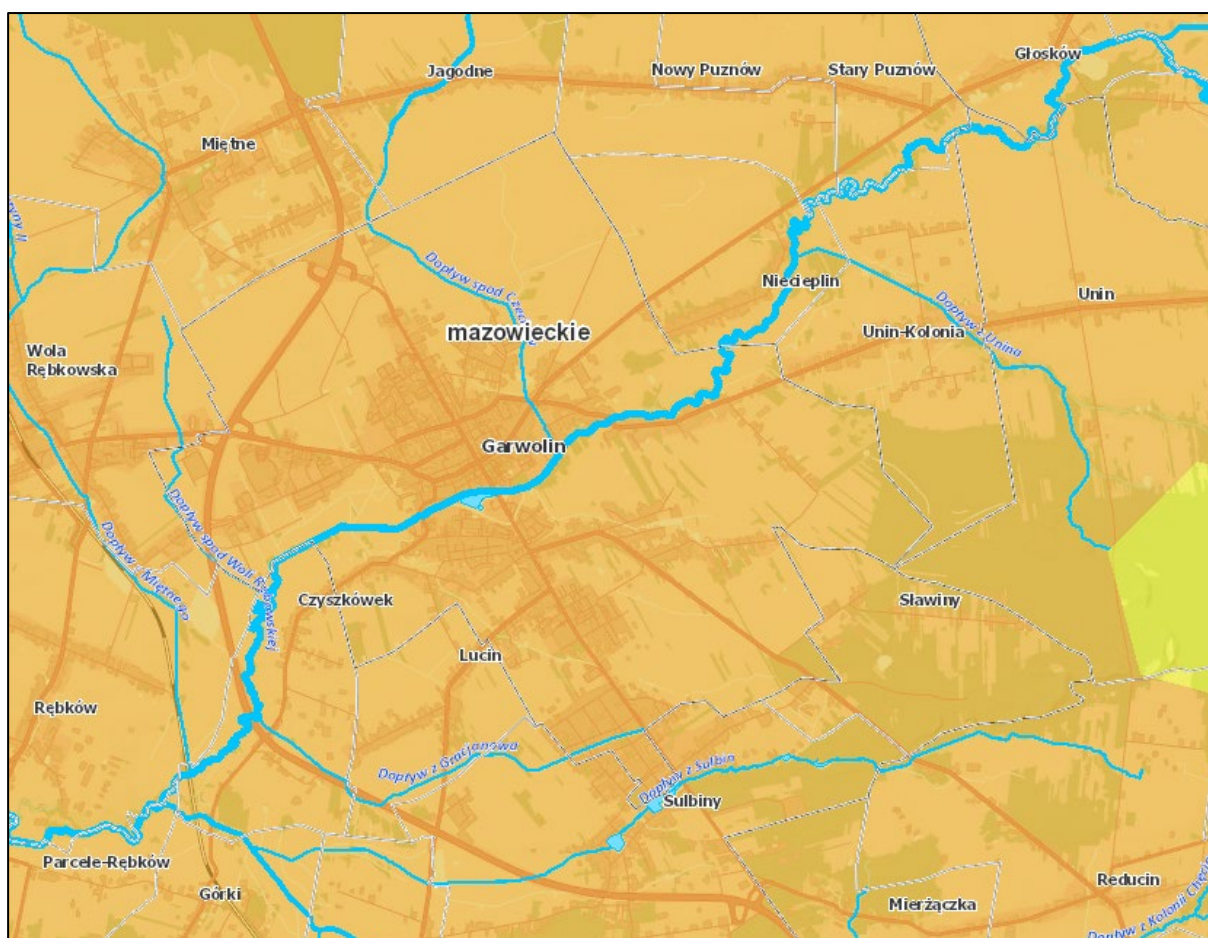
Tabela 8 Stan jakości wód powierzchniowych na terenie Miasta, źródło: <https://wody.isok.gov.pl>

KOD JCWPd	Stan chemiczny	Stan JCWPd	Cel dla stanu ekologicznego	Cel dla stanu chemicznego	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych
PLGW200066	dobry	dobry	dobry potencjał ekologiczny	dobry stan chemiczny	niezagrożona

Plan przeciwdziałania skutkom suszy (PPSS) stanowi studium zjawiska suszy w Polsce. Dokument ten zawiera między innymi katalog oraz mapę obszarów zagrożonych zjawiskiem suszy, z podziałem na cztery kategorie obszarów:

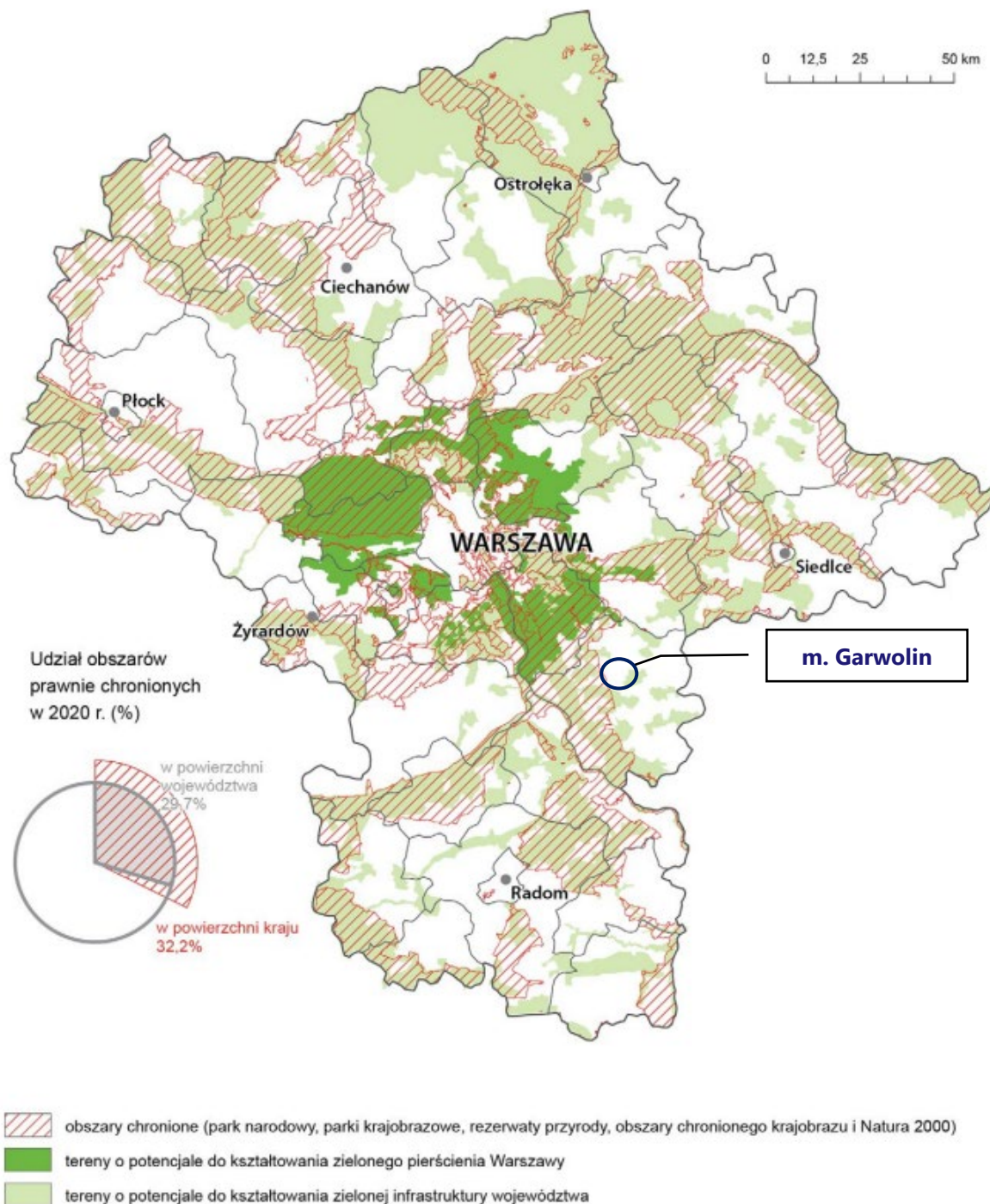
- słabo zagrożone suszą (oznaczone kolorem zielonym);
- umiarkowanie zagrożone suszą (oznaczone kolorem żółtym);
- silne zagrożenie suszą (oznaczone kolorem pomarańczowym);
- ekstremalne zagrożenie suszą (oznaczone kolorem czerwonym).

Jak wskazuje mapa zamieszczona poniżej, cały obszar Miasta Garwolina znajduje się w obszarze silnego zagrożenia suszą.

Rysunek 16 Obszary zagrożenia suszą na terenie Miasta, źródło: <https://wody.isok.gov.pl>

Choć prawie 1/3 powierzchni województwa mazowieckiego stanowią obszary chronione, nie obejmują one jednak Miasta Garwolina. Obszary prawnie chronione na terenie województwa mazowieckiego obrazuje mapa.

Rysunek 17 Mapa obszarów chronionych na terenie województwa mazowieckiego,
 źródło: Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckie 2030+ Innowacyjne Mazowsze

Na terenie miasta Garwolina funkcjonuje system monitorujący jakość powietrza. Zainstalowane sensory znajdują się na budynkach przedszkoli: przy ul. Lubelskiej (PP nr 2), Alei Legionów (PP nr 2), Żołnierzy II Armii Wojska Polskiego (PP nr 8), na siedzibie Szkoły Podstawowej nr 1 przy Alei Żwirki i Wigury oraz przy budynku OSP Leszczyny przy ul. Generała Andersa.

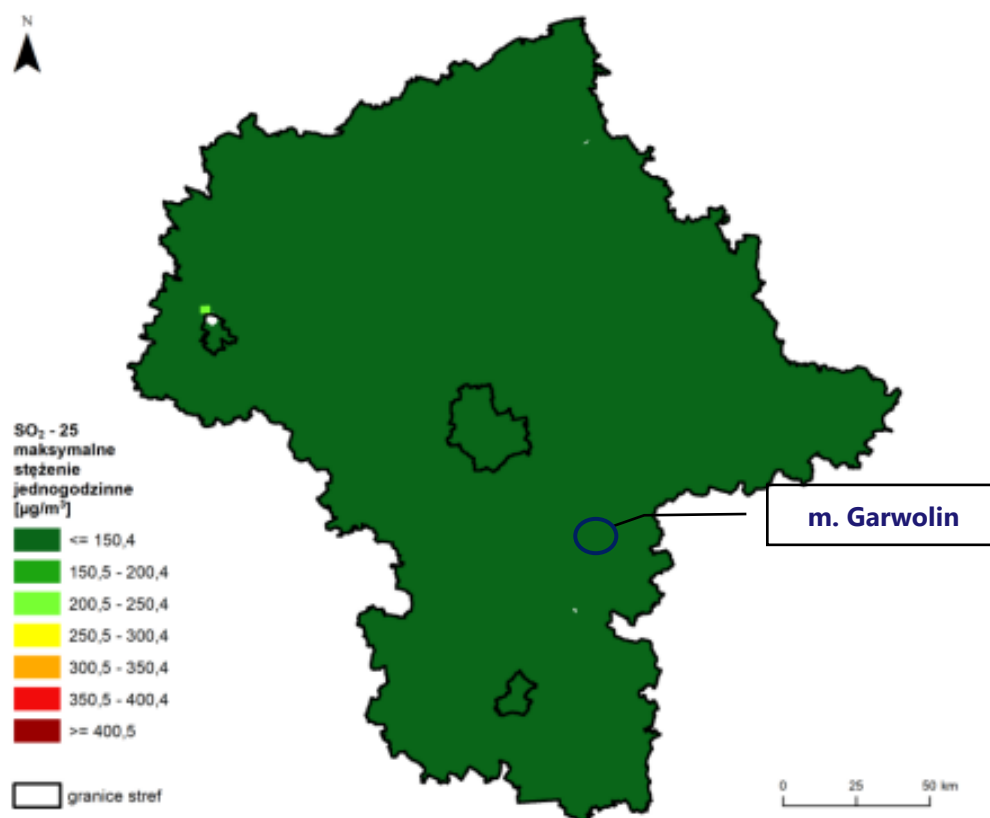
Pod adresem: <https://garwolin.pl/monitorujemy-stan-powietrza-w-miescie/> można sprawdzić poziom zanieczyszczenia powietrza (stężenie pyłów zawieszonych PM 1, PM 2.5 oraz PM 10).

SO_x – tlenki siarki

SO_x – tlenki siarki to zanieczyszczenia pochodzące ze spalania paliw zanieczyszczonych siarką. Największym źródłem emisji SO_x do atmosfery jest spalanie węgla niskiej jakości w domowych paleniskach. Tlenki siarki SO_x mogą reagować z innymi związkami obecnymi w atmosferze, a reagując z wodą tworzą kwas siarkowy, główny składnik kwaśnych deszczy.

Według danych pochodzących z Rocznej Oceny Jakości Powietrza w Województwie Mazowieckim – raport za 2022 r., na terenie Miasta Garwolina nie występują przekroczenia dopuszczalnych poziomów stężeń tlenków siarki.

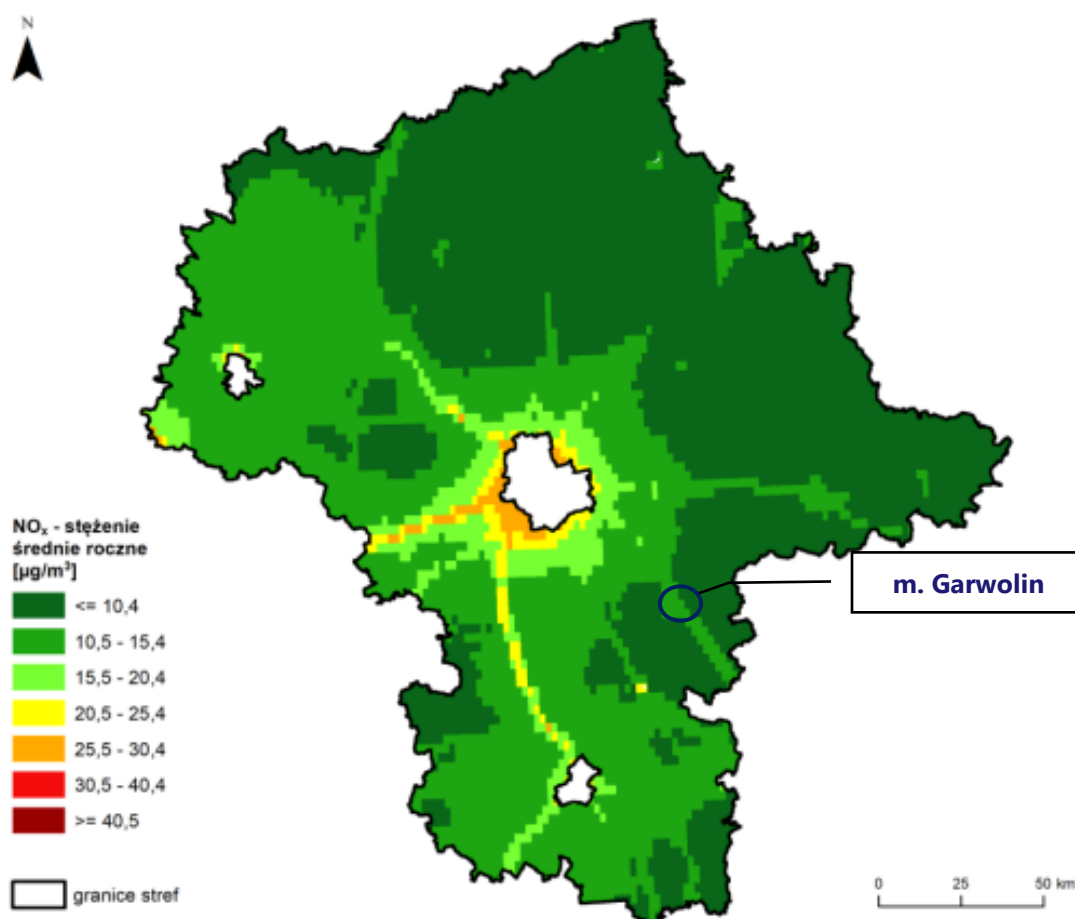
Rysunek 18 Rozkład stężeń w roku 2022 dla SO_x, źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim. Raport za rok 2022.

NO_x – tlenki azotu

NO_x – tlenki azotu charakteryzują się ostrym zapachem oraz brązowym zabarwieniem, za którego sprawą smog przyjmuje widocznie brunatne odcienie. Tlenki azotu wchodzące w skład smogu powstają zwłaszcza na skutek przedostawania się do atmosfery spalin samochodowych, a także toksyn emitowanych przez zakłady przemysłowe. Na obszarach wiejskich emisje tlenków azotu związane są ze stosowaniem nawozów sztucznych.

Według danych pochodzących z Rocznej Oceny Jakości Powietrza w Województwie Mazowieckim – raport za 2022 r. , na terenie Miasta Garwolina nie występują przekroczenia dopuszczalnych poziomów stężeń tlenków azotu.

Rysunek 19 Rozkład stężeń w roku 2022 dla NO_x, źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim. Raport za rok 2022.

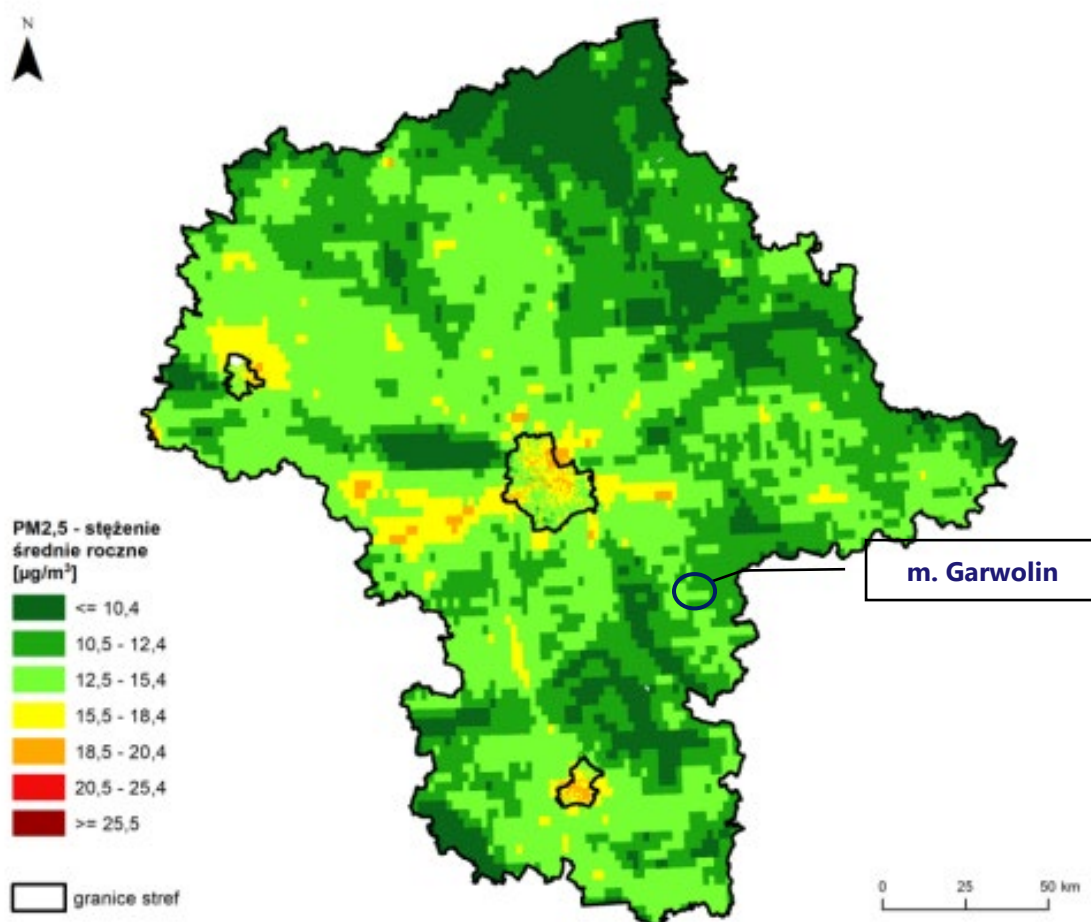

PM2,5 – pył drobny

Pył PM2,5 – to cząstki zanieczyszczeń o średnicy mniejszej niż 2,5 μm . Jest to szczególnie niebezpieczny rodzaj pyłu, ponieważ przenikając przez pęcherzyki płucne dostaje się do krwioobiegu. Skutkiem wdychania tego rodzaju pyłu jest astma oraz alergie. Przypuszcza się, że przyczynia się również do wzrostu liczby arytmii oraz zawałów serca.

Źródłem pyłu PM 2,5 jest przede wszystkim spalanie paliw w paleniskach domowych, transport, działalność przemysłowa oraz ruch samochodowy – stąd też największe stężenie tego typu zanieczyszczenia występuje w miastach.

Według danych pochodzących z Rocznej Oceny Jakości Powietrza w Województwie Mazowieckim – raport za 2022 r. , na terenie Miasta Garwolina nie występują przekroczenia dopuszczalnych poziomów stężeń tlenków azotu.

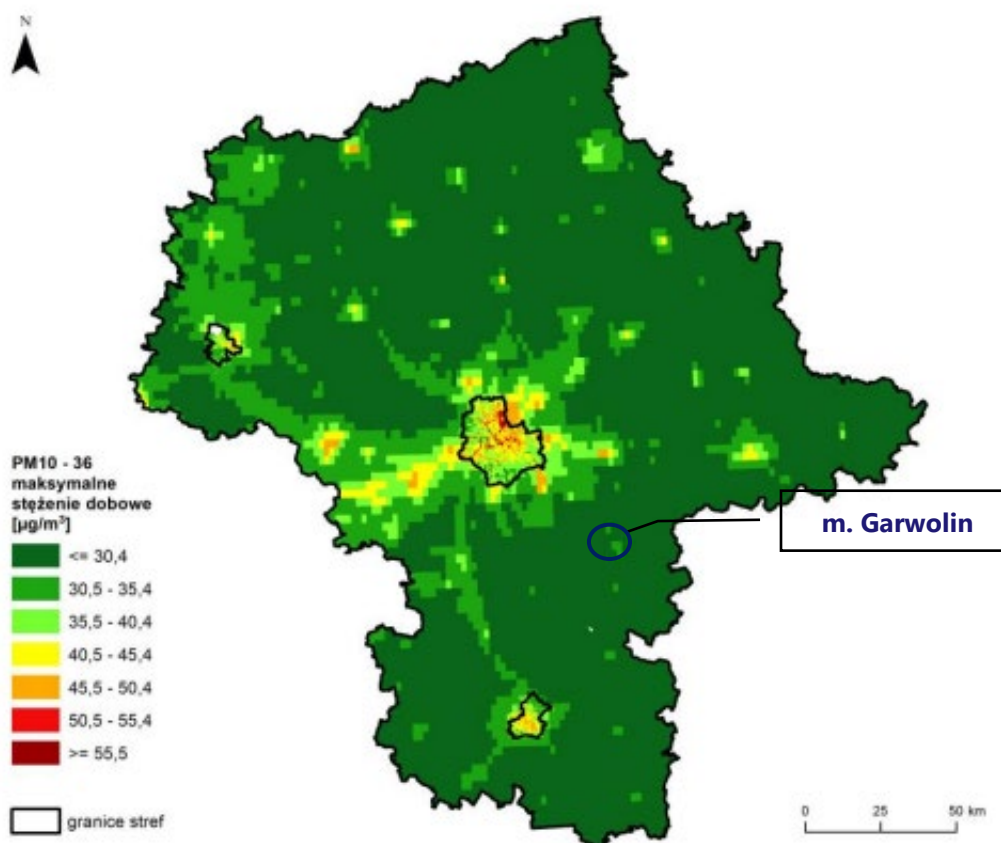
Rysunek 20 Rozkład stężeń w roku 2022 dla PM2,5 , źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim. Raport za rok 2022.

PM10 – pył drobny

Pył PM10 – to cząstki zanieczyszczeń o średnicy mniejszej niż 10 μm , które często zawierają takie substancje szkodliwe jak benzopireny, furany, dioksyny i metale ciężkie – czyli substancje rakotwórcze. Cząsteczki PM10 odpowiadają za ataki kaszlu, świszczący oddech, duszności oraz ataki astmy. Źródłem pyłu PM10 nie jest wyłącznie spalanie paliw – choć jest to największe źródło tego zanieczyszczenia. Cząstki pyłu PM10 powstają również w sposób mechaniczny - w wyniku ścierania lub kruszenia różnego rodzaju materiałów, kurzu wzbudzanego przez wiatr, czy też zapylenia powstającego w czasie prac polowych – zanieczyszczenie pyłem PM10 nie jest zatem problemem wyłącznie miejskim.

Według danych pochodzących z Rocznej Oceny Jakości Powietrza w Województwie Mazowieckim – raport za 2022 r. , na terenie Miasta Garwolina nie występują przekroczenia dopuszczalnych poziomów stężeń tlenków azotu.

Rysunek 21 Rozkład stężeń w roku 2022 dla PM_{2,5}, źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim. Raport za rok 2022.

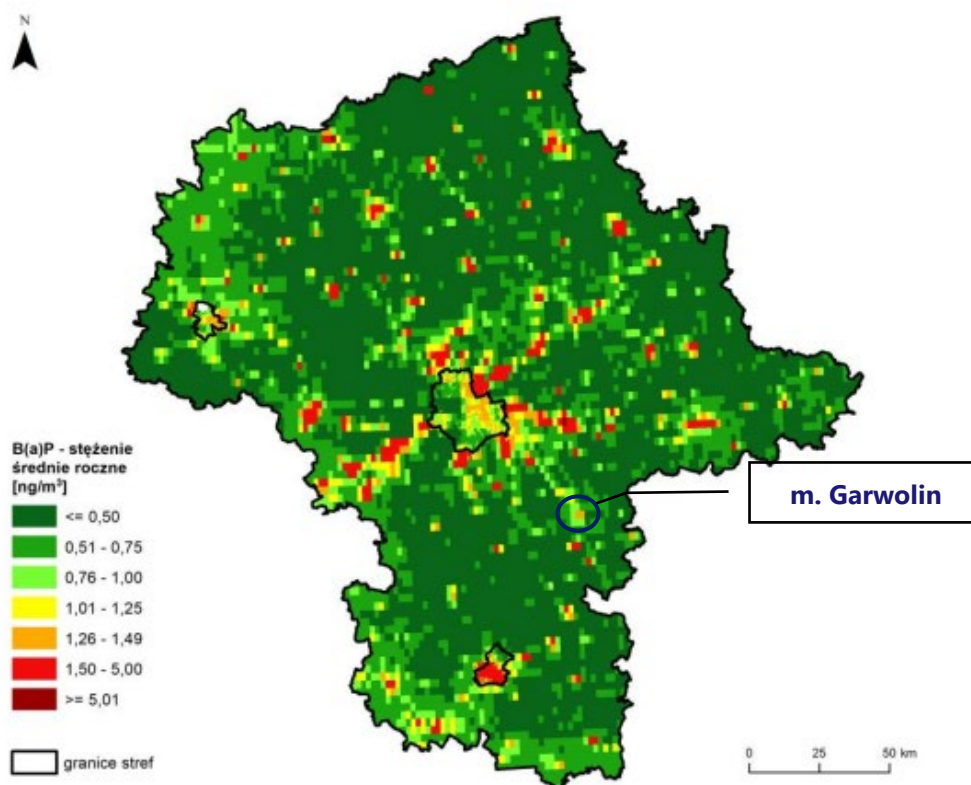

B(a)P – benzo(a)piren

B(a)P – benzo(a)piren jest głównym przedstawicielem wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych (WWA) występującym w spalinach samochodowych lub dymie papierosowym, ale większość (ponad 80 %) emisji benzo(a)pirenu w powietrzu pochodzi z gospodarstw domowych, który wydziela się podczas spalania węgla (zwłaszcza tego złej jakości), drewna oraz odpadów (zwłaszcza tworzyw sztucznych typu PET). Benzo(a)piren jest jednym z najbardziej toksycznych składników smogu - mgły zawierającej zanieczyszczenia powietrza - potrafi kumulować się w wodzie, glebie i organizmach (zwłaszcza tkance tłuszczowej zwierząt), a także przenikać do układu oddechowego i krwioobiegu. Ma silne właściwości toksyczne i rakotwórcze.

Według danych pochodzących z Rocznej Oceny Jakości Powietrza w Województwie Mazowieckim – raport za 2022 r. , na terenie Miasta Garwolina występują przekroczenia dopuszczalnych poziomów stężenia benzo(a)pirenu.

Dane Europejskiej Agencji Środowiska plasują Polskę na czele rankingu unijnych państw o największym skażeniu atmosfery benzopirenami. Dopuszczalne normy są w naszym kraju przekraczane aż 40-krotnie. Aby odwrócić tę niekorzystną sytuację, konieczne jest wprowadzenie zmian zmierzających do ograniczenia emisji węglowodorów aromatycznych. W skali ogólnokrajowej, a także lokalnej można podjąć szereg działań naprawczych. Miasto Garwolin powinno w pierwszej kolejności zredukować najważniejsze źródła emisji – zwłaszcza poprzez zmianę w sposobie ogrzewania mieszkań. Kluczowym krokiem do poprawy powietrza w mieście jest zamiana przestarzałych pieców i kotłów na urządzenia nowej generacji, spełniające obowiązujące standardy emisyjne.

Rysunek 22 Rozkład stężeń w roku 2022 dla PM_{2,5}, źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim. Raport za rok 2022.

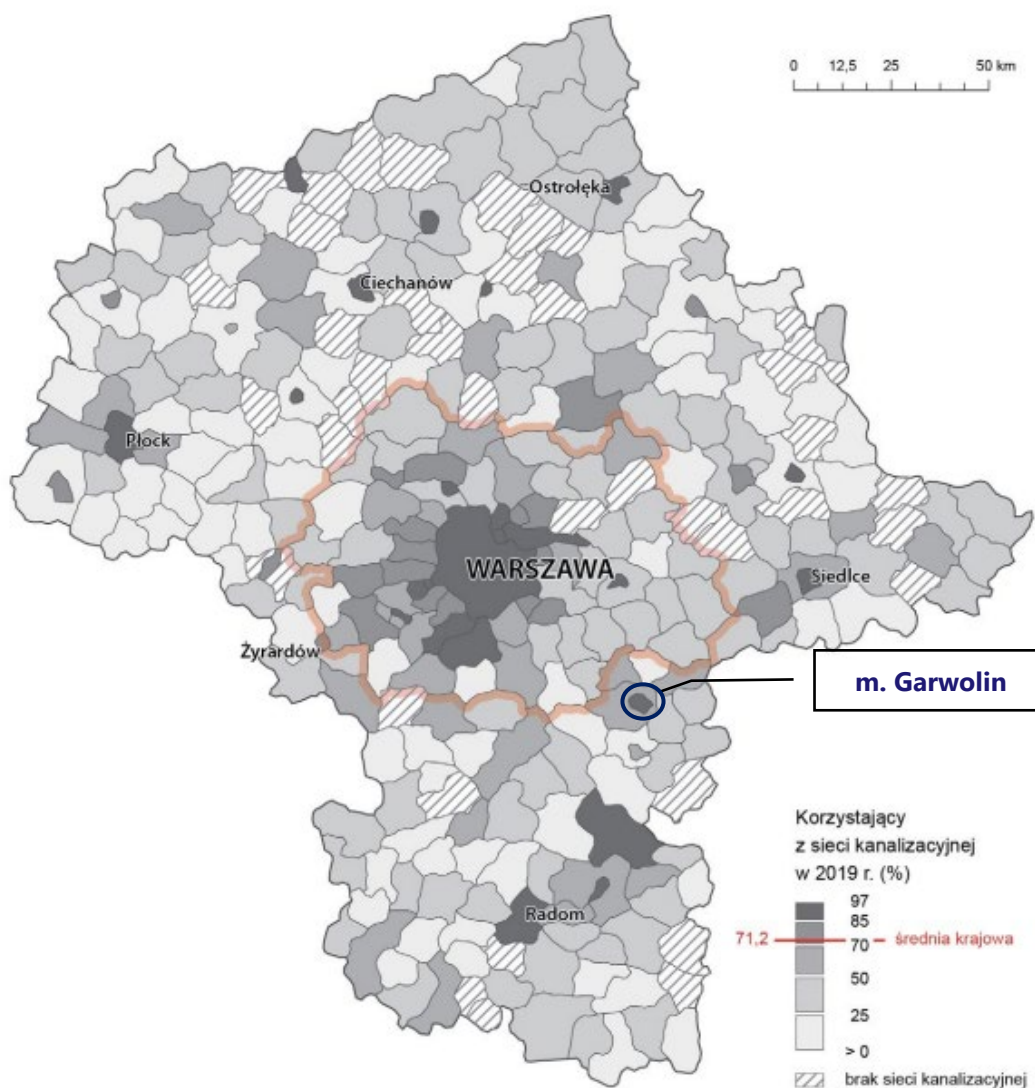

Infrastruktura

Infrastruktura

Infrastruktura wodno-kanalizacyjna

Dostępność infrastruktury sieciowej na terenie powiatu garwolińskiego jest zróżnicowana w zależności od obszaru. Na obszarach wiejskich dostępność ta jest znacząco niższa niż na obszarach miejskich. W Mieście Garwolin, wskaźnik ten jest najwyższy w regionie.

Rysunek 23 Odsetek osób korzystających z sieci kanalizacyjnej na terenie województwa mazowieckiego
źródło: Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckie 2030+ Innowacyjne Mazowsze

Szczegółowe dane statystyczne dostępności do infrastruktury wodno-kanalizacyjnej wskazano w tabeli.

Tabela 9 Dostępność infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, źródło: dane GUS

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
DOSTĘP DO KANALIZACJI (%)	81,3	82,2	83,6	85,6	86,2	85,5	80,0	79,6
DOSTĘP DO WODOCIĄGU (%)	97,4	97,6	97,6	97,5	97,9	97,5	90,9	90,8
DŁUGOŚĆ SIECI KANALIZACYJNEJ (KM)	72,1	72,9	76,7	77,1	77,1	77,7	78,2	78,2
DŁUGOŚĆ SIECI WODOCIĄGOWEJ (KM)	56,8	57,0	58,1	58,6	60,2	60,8	62,3	62,3
LICZBA PRZYŁĄCZY KANALIZACYJNYCH (SZT.)	2 145	2 189	2 255	2 338	2 386	2 415	2 442	2 478
LICZBA PRZYŁĄCZY WODOCIĄGOWYCH (SZT.)	2 569	2 599	2 631	2 663	2 712	2 752	2 776	2 826
LUDNOŚĆ KORZYSTAJĄCA Z KANALIZACJI (OSÓB)	15 072	15 217	15 307	15 470	15 601	15 329	15 366	15 400
LUDNOŚĆ KORZYSTAJĄCA Z WODOCIĄGÓW (OSÓB)	16 958	17 083	17 128	17 242	17 352	17 032	17 057	17 075
ZUŻYCIE WODY NA 1 MIESZKAŃCA (M3/OSOBĘ)	32,5	33,0	33,8	34,6	34,6	35,3	34,3	34,0

W zakresie kanalizacji sanitarnej oraz wodociągów podmiotem zarządzającym jest Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Garwolinie.

Największe ujęcie grupowe zaopatrujące w wodę Garwolin i okolice, dla którego zatwierdzone zasoby eksploatacyjne wynoszą 490 m³/h, obejmują: Izdebno – 215 m³/h, Ruda Talubska – 151,5 m³/h oraz Feliksin – 119,5 m³/h. Zaopatrzenie mieszkańców w wodę zapewniają też ujęcia: w Lipówkach – 100 m³/h, w Parysowie i Starowoli – 140 m³/h oraz w Miętym – 112 m³/h. Biorąc pod uwagę podmioty gospodarcze, największe zatwierdzone zasoby mają ujęcia dla spółdzielni mleczarskiej w Woli Rębkowskiej (140 m³/h) oraz dla zakładu produkcji farm w Pilawie (129 m³/h).

Mimo, że zużycie wody na 1 mieszkańca rośnie, istniejące ujęcia zapewniają duże zasoby wody pitnej, co może mieć znaczenie dla inwestorów oraz deweloperów planujących lokalizować swoje przedsięwzięcia na terenie Miasta.

Łączna długość sieci kanalizacji sanitarnej rozdzielczej wraz z przyłączami sanitarnej wynosi 78,2 km i sukcesywnie rośnie. Wzrasta również liczba przyłączy oraz liczba ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej. Docelowo, w pełni zoptymalizowanej gospodarce wodno-ściekowej dążyć należy do zrównania liczby osób korzystających z wodociągów i kanalizacji, tak aby zapewnić pełny, systemowy odbiór ścieków i ich późniejsze oczyszczenie.

Miasto Garwolin korzysta z nowoczesnej oczyszczalni ścieków zmodernizowanej w ramach projektu „Gospodarka ściekowa w Garwolinie”, którego beneficjentem było PWiK w Garwolinie, a obejmował przebudowę i rozbudowę oczyszczalni ścieków, renowację

kolektorów sanitarnych na terenie miasta Garwolina oraz budowę kanalizacji sanitarnej w ul. Andersa, Sławińskiej i Cichej. Wartość inwestycji sięgnęła kwoty 50 mln zł. Projekt został zrealizowany dzięki dofinansowaniu z Funduszy Europejskich (22 mln zł) i pożyczce z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie (11 mln zł). Pozostałą kwotę stanowiły środki własne PWiK. Prace budowlane rozpoczęły się w marcu 2017 roku. Pozwolenie na użytkowanie zmodernizowanego i przebudowanego obiektu uzyskano w październiku 2018 roku.

Poprawę parametrów oczyszczania ścieków obrazują dane statystyczne wskazujące na spadek zanieczyszczeń ściekowych oraz wzrost wytwarzanych osadów ściekowych (czyli materii pozostałej po oczyszczeniu ścieków).

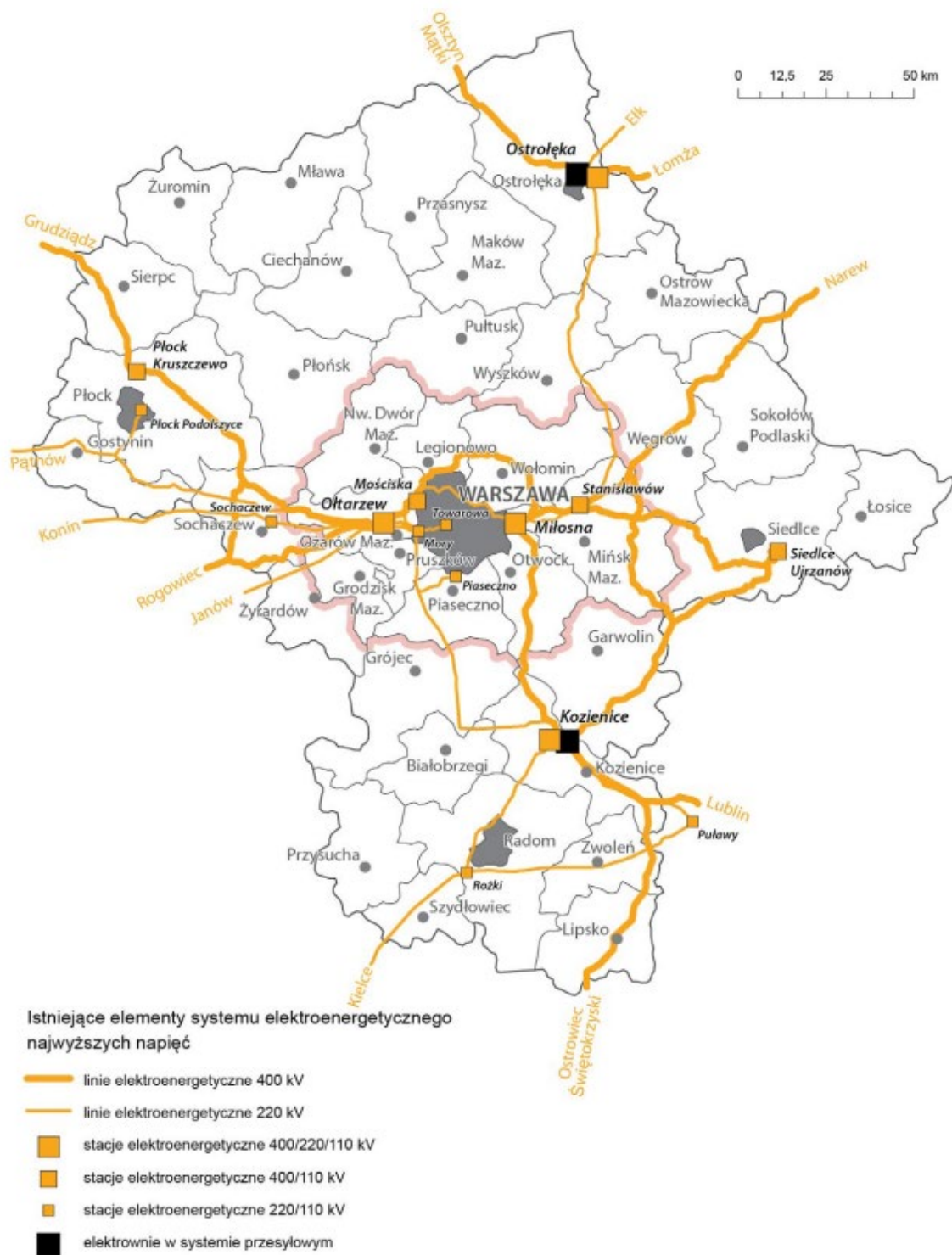
Tabela 10 Oczyszczanie ścieków, dane statystyczne, źródło: dane GUS

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
LUDNOŚĆ KORZYSTAJĄCA Z OCZYSZCZALNI (OS.)	17 084	17 164	17 211	17 369	17 375	17 222	17 200	17 240
ŁADUNKI ZANIECZYSZCZEŃ BZT5 (KG/ROK)	32 396	19 263	47 000	23 810	14 760	12 360	1 622	1 994
ŁADUNKI ZANIECZYSZCZEŃ CHZT (KG/ROK)	145 780	116 544	195 529	96 070	264 450	259 810	26 120	23 115
ŁADUNKI ZAWIESINY OGÓLNEJ (KG/ROK)	45 318	33 390	62 980	19 424	33 210	30 900	3 619	2 581
ŁADUNKI AZOT OGÓLNY (KG/ROK)	69 706	63 409	58 280	31 955	63 590	40 790	3 120	3 754
ŁADUNKI FOSFOR OGÓLNY (KG/ROK)	800	417	752	2 162	2 710	3 090	168	292
WYTWORZONE OSADY (T.)	282	248	482	284	289	298	354	391
TEORETYCZNA PRZEPUSTOWOŚĆ (M3/DOBE)	7 000	7 000	7 000	7 000	7 000	7 000	7 000	7 000

Infrastruktura energetyczna

W zakresie zasilania energetycznego obszar Miasta obsługiwany jest przez operatora dystrybucyjnej PGE Dystrybucja SA oddz. Warszawa. Główna stacja zasilająca GPZ 110/15 kV znajduje się w Garwolinie. Bezpieczeństwo energetyczne zapewnia osiem linii średniego napięcia 15 kV. Suma stacji transformatorowych zasilających teren Miasta wynosi 104 szt.

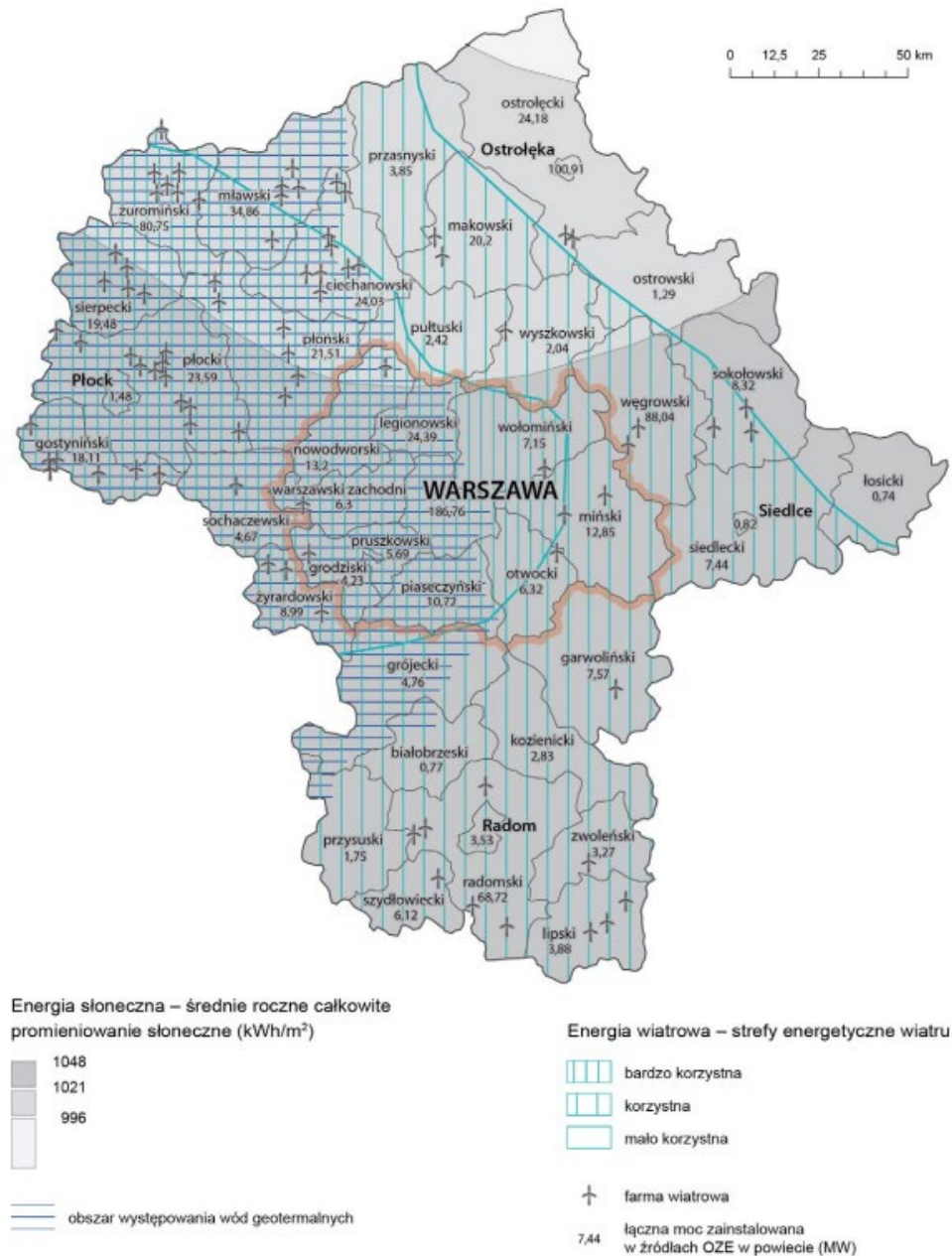
Mimo relatywnej bliskości elektrowni w Koziencach przez teren Miasta nie przebiegają żadne sieci przesyłowe, a obszar Miasta boryka się z brakiem wolnych mocy przyłączeniowych, co uniemożliwia budowę instalacji odnawialnych źródeł o mocy większej niż mikro lub małe instalacje.

Rysunek 24 Przesyłowe sieci energetyczne,
 źródło: Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckie 2030+ Innowacyjne Mazowsze

Niewykorzystany potencjał rozwoju odnawialnych źródeł energii stanowi jeden z elementów wymagających zaakcentowania w nowej strategii rozwoju Miasta.

Jak wskazuje diagnoza potencjału odnawialnych źródeł energii wykonana w ramach Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckie 2030+ Innowacyjne Mazowsze, na obszarze powiatu garwolińskiego panują korzystne warunki do rozwoju energetyki słonecznej oraz wiatrowej.

Rysunek 25 Potencjał odnawialnych źródeł energii na obszarze województwa mazowieckiego
źródło: Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckie 2030+ Innowacyjne Mazowsze

O konieczności tworzenia własnych, lokalnych źródeł wytwórczych świadczy rosnące zużycie energii elektrycznej na obszarze Miasta. Mimo poprawy efektywności energetycznej urządzeń rośnie ich liczba oraz liczba mieszkań, w związku z czym rosną również potrzeby energetyczne w ujęciu ogólnomiejskim.

Tabela 11 Zużycie energii elektrycznej na terenie Miasta, źródło: dane GUS

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
ZUŻYCIE ENERGII ELEKTRYCZNEJ (MWH/ROK)	13 001,51	13 118,53	13 755,92	13 804,65	13 802,73	13 993,41	14 605,73
ZUŻYCIE ENERGII ELEKTRYCZNEJ (KWH/OS.)	756,87	759,04	791,48	792,41	788,68	805,89	844,60

Infrastruktura gazowa

W zakresie infrastruktury gazowej, podmiotem zarządzającym siecią gazową na terenie Miasta Garwolin jest Polska Spółka Gazownictwa sp. z o.o. Oddział w Warszawie Zakład w Mińsku Mazowieckim.

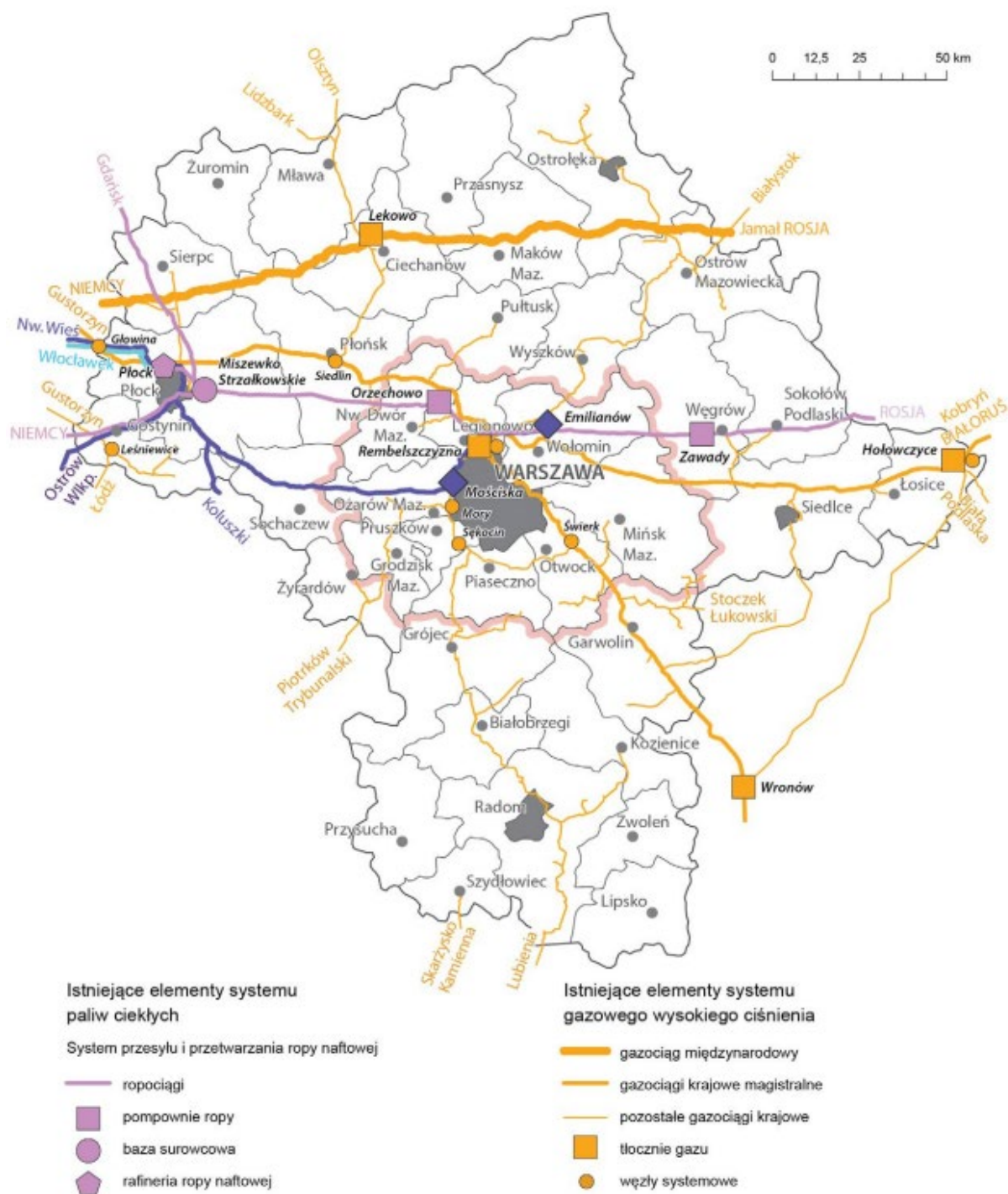
Gazowa sieć dystrybucyjna jest zasilana z sieci wysokiego ciśnienia poprzez dwie stacje redukcyjno-pomiarowe I stopnia „Sulbiny” oraz „Garwolin”. Zasilanie odbiorców odbywa się przez dobrze rozwiniętą sieć gazową średniego ciśnienia. Potrzebna ilość gazu dostarczana jest do celów gospodarstw domowych.

Tabela 12 Dostępność sieci gazowej, źródło: dane GUS

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
DŁUGOŚĆ SIECI GAZOWEM (M)	57 267	57 355	58 825	60 600	60 119	67 585	68 711	69 901
ODBIORCY GAZU NA CELE GRZEWcze (SZT.)	5 578	5 682	5 726	5 813	5 917	6 024	6 316	6 308
ZUŻYCIE GAZU (MWH/ROK)	49 287,2	50 411,9	49 775,4	48 348,9	55 120,3	55 449,3	64 819,1	59 830,1
LUDNOŚĆ KORZYSTAJĄCA Z SIECI GAZOWEJ (OSÓB)	16 179	16 333	16 376	16 461	16 557	16 191	16 795	16 735

Długość gazociągów dystrybucyjnych wynosi prawie 70 km, co oznacza, iż w ciągu 8 lat przybyło ponad 12 km sieci (wzrost o ok. 21%). Liczba odbiorców gazu na cele grzewcze wynosi 6 308 szt. W 2022 r. Rośnie również wolumen gazu zużywana na cele grzewcze. Mimo kryzysu gazowego powstałego po wybuchu wojny na Ukrainie, paliwo gazowe pozostaje w dalszym ciągu jednym z najczystszych i najbardziej efektywnych kosztowo źródeł ciepła.

Mapę gazociągów przesyłowym, w tym magistralę Wronów – Rembelszczyzna przebiegającą przez Garwolin, przedstawiono na mapie.

Rysunek 26 Sieć gazowa na obszarze województwa mazowieckiego,
źródło: Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckie 2030+ Innowacyjne Mazowsze

Infrastruktura drogowa

Miasto Garwolin posiada dobrze rozwiniętą sieć komunikacji drogowej. Drogi przebiegające przez teren Garwolina tworzą spójny system komunikacyjny zapewniający dogodne połączenie Miasta z krajem i regionem.

Wśród dróg krajowych przebiegających przez teren Miasta znaczenie ponadlokalne mają drogi krajowe:

- **S17** – łączy aglomerację warszawską i lubelską z polsko-ukraińskim przejściem granicznym w Hrebennem. Jest drogą o bardzo dużym natężeniu ruchu samochodowego, w tym ciężarowego. Odcinek drogi nr 17, pełniący funkcję obwodnicy Miasta, posiada status drogi ekspresowej S17. Oddany został do użytkowania w 2007 r. Jest to dwujezdniowa droga ekspresowa, przeznaczona wyłącznie dla ruchu samochodowego, przebiegająca w północno-zachodniej części Miasta. Początek obwodnicy znajduje się przed miejscowością Miętne (na północ od Garwolina) i kończy się w rejonie miejscowości Sulbiny. Na trasie znajdują się trzy węzły: „Miętne”, „Stacyjna” i „Sulbiny”, każdy z nich zapewnia pełny rozrząd ruchu we wszystkich kierunkach. Dla obsługi terenów przyległych, podzielonych przez drogę ekspresową, funkcjonuje ponad 20 km dróg dojazdowych wzdłuż trasy. Obwodnica posiada także przejazdy gospodarcze, kładkę dla pieszych, most przez rzekę Wilgę. W 2019 roku, dzięki realizacji rządowego zadania przebudowy drogi, Garwolin uzyskał 100 km połączenia ekspresowego z Lublinem oraz kilkadziesiąt kilometrów takiego połączenia ze stolicą kraju. Według „Generalnego Pomiaru Ruchu 2020/2021” realizowanego przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad średni dobowy ruch roczny pojazdów silnikowych na odcinku Garwolin-Lipówki wynosił 29 943. Na przestrzeni 5 lat ruch pojazdów zwiększył się o ponad 8 tys. pojazdów na dobę (dane z badania GPR 2015 wykazały średnio 17 904 pojazdów na dobę).
- **nr 76** – łączy miejscowości: Wilgę, Stoczek Łukowski i Łuków. W obrębie Miasta przebiega ze wschodu na zachód (ul. Księcia Janusza I, Staszica, Długa, Sienkiewicza i Stacyjna). Jest drogą o bardzo dużym natężeniu ruchu samochodowego, w tym ciężarowego. Powoduje to uciążliwości związane z nadmiernym hałasem oraz utrudnieniami w ruchu komunikacyjnym w centrum Miasta. Jednocześnie jest ważnym węzłem komunikacyjnym przebiegającym przez Garwolin poprzez połączenie z drogą krajową nr 17. Według „Generalnego Pomiaru Ruchu 2020/2021” realizowanego przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad

średni dobowy ruch roczny pojazdów silnikowych w punkcie pomiarowym na ul. Kościuszki w Garwolinie wynosił 11 101.

Zarządcą dróg krajowych jest Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w Warszawie Rejon Dróg w Garwolinie. Łączna długość dróg krajowych na terenie Miasta wynosi ponad 8,0 km, wszystkie mają nawierzchnię asfaltową.

Znaczenie ponadlokalne posiadają również drogi powiatowe, o łącznej długości około 11,6 km, przebiegające przez Miasto: ul. Generała Władysława Andersa, ul. Jana Pawła II, ul. 3-go Maja, ul. Mazowiecka, ul. Narutowicza, ul. Polna, ul. Sienkiewicza, ul. Sobieskiego, ul. Spacerowa, ul. Józefa Stachowskiego, ul. Stawki, ul. Targowa, ul. Wiejska, ul. Kardynała Stefana Wyszyńskiego i ul. Studzińskiego. Zarząd dróg powiatowych prowadzi Powiatowy Zarząd Dróg w Garwolinie. Wszystkie drogi posiadają nawierzchnię asfaltową.

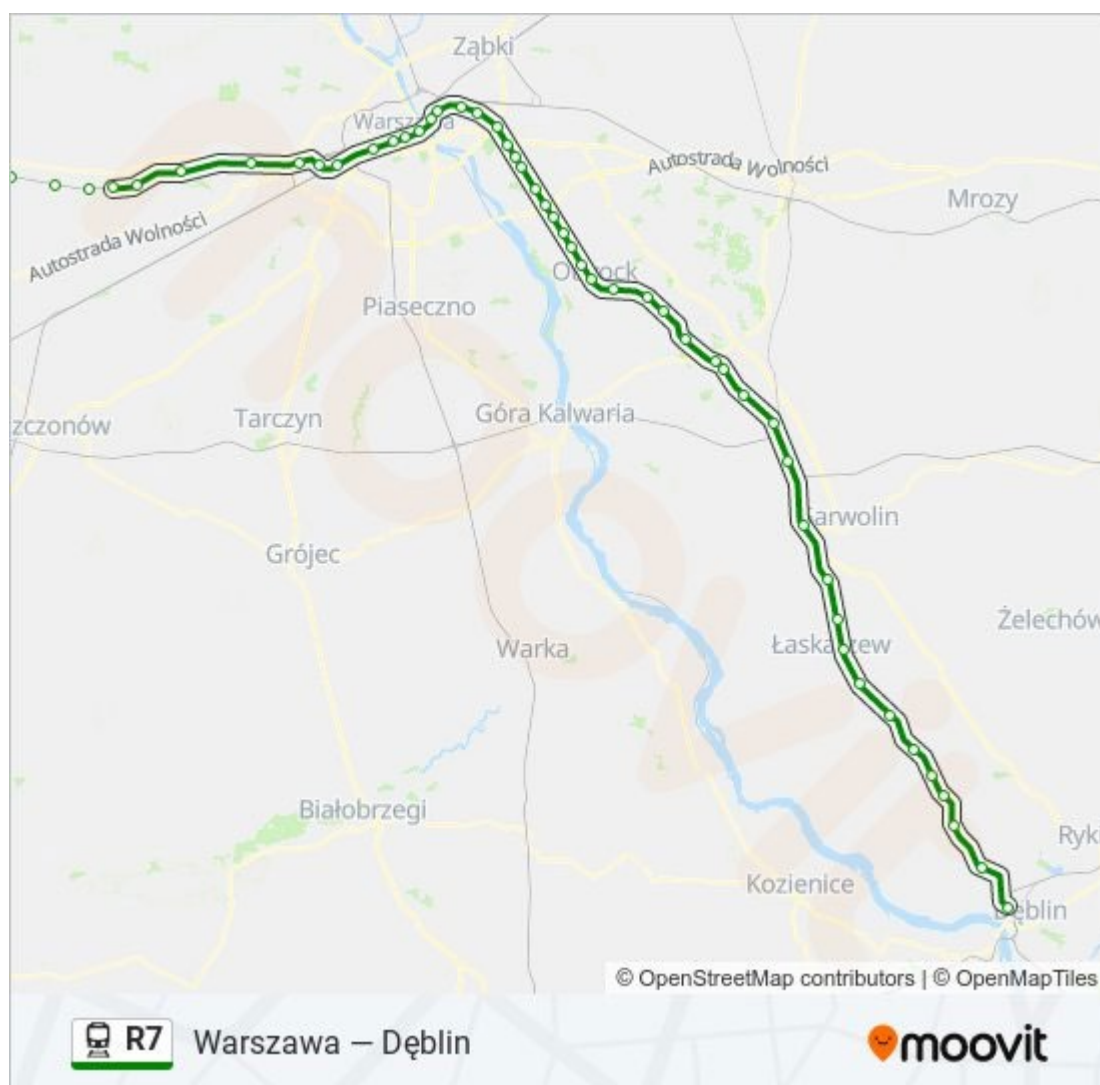
Rysunek 27 Mapa głównych szlaków drogowych powiatu garwolińskiego
źródło: Strategia Rozwoju Powiatu Garwolińskiego na lata 2015-2030

Infrastruktura kolejowa

W niewielkiej odległości od granic Miasta przebiega linia kolejowa nr 7 łącząca Warszawę z Dorohuskim. Stacja PKP znajduje się w odległości około 5,0 km na zachód od centrum Garwolina

w miejscowości Wola Rębkowska.

W latach 2017-2019 odbyła się modernizacja stacji. Została całkowicie wymieniona sieć trakcyjna, tory, zburzono stary peron, a na jego miejsce pobudowano dwa nowe, osobne na każdy kierunek. Zmodernizowano oświetlenie peronów i ramp kolejowych, wybudowano w miejscu starego nowe przejście podziemne z 3 wejściami: 1 z podjazdem dla rowerów i 2 z windami. Stacja obsługuje połączenia lokalne w ramach linii R7 Kolei Mazowieckich relacji Warszawa – Dęblin.

Rysunek 28 Przebieg linii R7 relacji Warszawa – Dęblin
 źródło: <https://moovitapp.com>

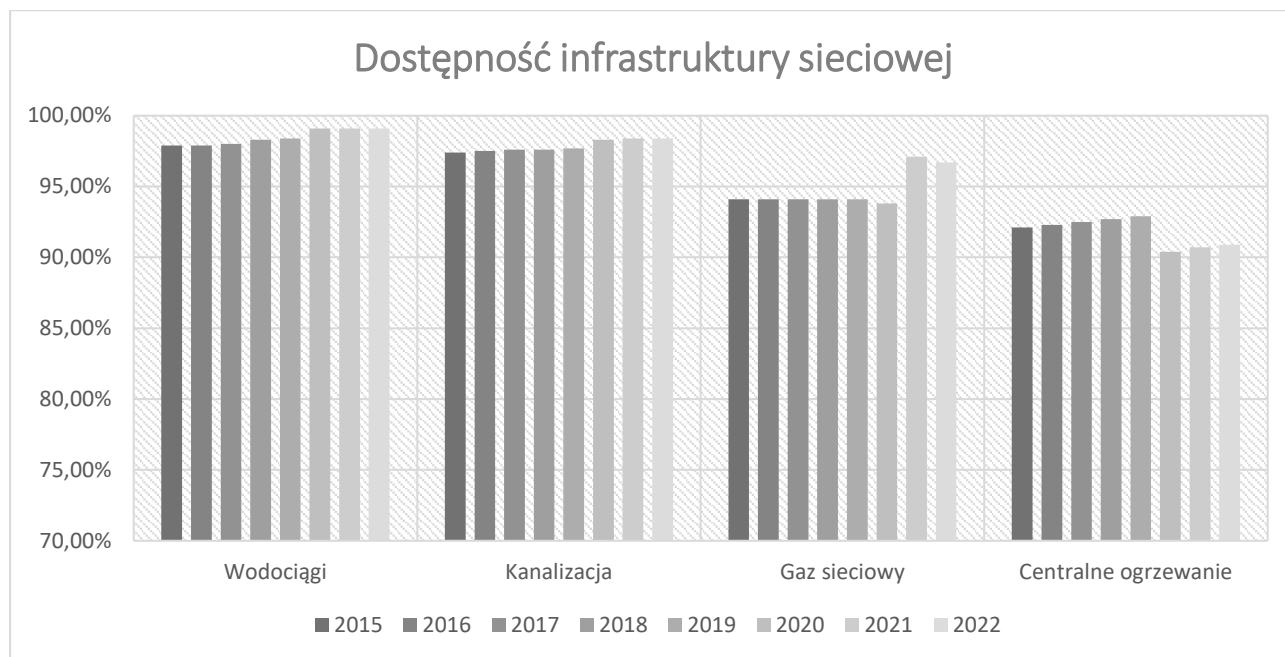
Infrastruktura mieszkaniowa

W Garwolinie wg danych za 2022 rok dostępnych jest 7 240 mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej wynoszącej 562,389 tys. m². Na przestrzeni ostatnich lat zasoby mieszkaniowej systematycznie zwiększały się. Od 2015 r. przybyło 1 200 mieszkań, co stanowi wzrost o 20%. Jest to ogromna dynamika przyczyniająca się do potencjalnego przyciągnięcia nowych mieszkańców do Miasta.

Tabela 13 Zasoby mieszkaniowe na terenie Miasta, źródło: dane GUS

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
LICZBA MIESZKAŃ (SZT.)	6 011	6 154	6 283	6 452	6 637	6 851	7 063	7 240
POWIERZCHNIA UŻYTKOWA (M²)	473 631	483 395	493 854	506 044	519 616	532 707	547 581	562 389
ŚREDNIA POWIERZCHNIA MIEKSZANIA (M²)	78,8	78,5	78,6	78,4	78,3	77,8	77,5	77,7

Pod względem wyposażenia w wybrane instalacje techniczno-sanitarne (tj. wodociągi, centralne ogrzewanie i gaz sieciowy) mieszkania posiadają niemalże pełną dostępność infrastruktury sieciowej, co wskazuje wykres zamieszczony poniżej.

Rysunek 29 Dostępność infrastruktury sieciowej, źródło: dane GUS

Kultura i dziedzictwo kulturowe

Kultura i dziedzictwo kulturowe

Zadania miasta w zakresie sportu i kultury realizowane są w głównej mierze przez garwolińskie Centrum Sportu i Kultury, działające jako jednostka organizacyjna miasta, posiadająca osobowość prawną, przynależną instytucjom kultury. Centrum Sportu i Kultury (CSiK) w 2022 roku, prowadziło swoją działalność w oparciu o 7 obiektów, które są w stałym zarządzie CSiK:

- dom kultury,
- stadion miejski,
- hala sportowa,
- Tereny Rekreacyjne „Zarzecze” (amfiteatr),
- boisko sportowe - Orlik 2012,
- boisko sportowe „Stacyjna”,
- Pływalnia Miejska „Garwolanka”.

Misja Centrum Sportu i Kultury opiera się na 4 głównych aspektach działalności: edukacji kulturalnej i promowania sportu, tworzeniu kultury i kultywowaniu tradycji, prezentacji oferty artystycznej i promowaniu lokalnych twórców oraz organizacji czasu wolnego mieszkańców i jest realizowana poprzez różnorodne działania: organizację koncertów, spektakli teatralnych, zawodów sportowych, konkursów, warsztatów, projekcji filmowych, festiwali, przeglądów, interdyscyplinarnych wydarzeń plenerowych, obchodów rocznic i świąt państwowych, a także poprzez działalność sekcji zainteresowań dla dzieci, młodzieży i dorosłych. W CSiK działają sekcje plastyczne: pracownia ceramiki i pracownia plastyki, sekcje muzyczne: ognisko muzyczne i Chór Miasta Garwolina, sekcje teatralne: Teatr Rękawiczka, Teatr O!Mamy oraz zajęcia dla najmłodszych Teatr i Zabawa, Klub Seniora oraz Klub Rummiklub.

Większość wydarzeń jednostka realizuje samodzielnie lub we współpracy z innymi jednostkami miejskimi i organizacjami pozarządowymi. Centrum Sportu i Kultury uczestniczy także jako beneficjent w wielu projektach realizowanych przez inne podmioty oraz jest partnerem merytorycznym i organizacyjnym wielu wydarzeń w mieście i powiecie garwolińskim.

W strukturach Centrum Sportu i Kultury w Garwolinie działa Kino Wilga, które od piątku do wtorku prezentuje bieżący repertuar, a także organizuje specjalnie poranki filmowe dla najmłodszych, realizuje cykl Nowe Horyzonty Edukacji Filmowej, Kino w Szpilkach, Kino Konesera. W 2022 roku na ponad 1250 seansach Kino Wilga odwiedziło ponad 59 tys. widzów.

Galeria Kotłownia to miejsce, gdzie każdego roku odbywa się kilkanaście wystaw prezentujących różne formy sztuk plastycznych. Są to wystawy zarówno uznanych autorów – absolwentów uczelni artystycznych i profesorów, a także lokalnych twórców. W 2022 roku Galeria Kotłownia zrealizowała 6 wystaw programowych, 9 wystaw w ramach cyklu „Ściany dla lokalsów”, a także wiele wystaw okolicznościowych realizowanych poza przestrzenią galerii.

W ramach realizowanych projektów w 2022 roku Centrum Sportu i Kultury zorganizowało lub było partnerem w sumie ponad 100 wydarzeń kulturalnych, sportowych i edukacyjnych.

Aktywność kulturowa jak pokazują dane statystyczne rośnie, zwłaszcza w zakresie aktywności w grupach kołach i sekcjach kulturowych.

Tabela 14 Aktywność kulturowa, źródło: dane GUS

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
WIDZOWIE OGÓŁEM	49 898	66 585	73 003	81 377	94 049	31 193	39 444	59 263
WIDZOWIE NA FILMACH PRODUKCJI POLSKIEJ	17 275	29 774	28 958	37 304	44 289	20 562	14 613	20 828
PLASTYCZNE/TECHNICZNE	27	17	13	22	14	16	21	13
MUZYCZNE	15	20	25	26	29	21	15	14
TEATRALNE	50	49	36	26	40	45	20	33
SENIORA/UNIwersYTET TRZECIEGO WIEKU	0	0	125	155	180	180	207	209
INNE	32	33	26	12	13	19	27	14
OGÓŁEM	124	121	225	251	283	281	290	283

Czytelnictwo

Miejsko-Powiatowa Biblioteka Publiczna w Garwolinie to lokalne centrum wiedzy i aktywności kulturalnej dla mieszkańców miasta i powiatu. Ważnym zadaniem jako instytucji kultury jest rozpoznawanie, rozwijanie i zaspokajanie potrzeb czytelniczych społeczeństwa lokalnego, świadczenie usług informacyjnych dla mieszkańców miasta Garwolina oraz Powiatu Garwolińskiego, z uwzględnieniem optymalnego wykorzystania zbiorów i nowoczesnych technologii, dostosowanych do wymagań różnych grup użytkowników. Biblioteka przygotowuje małe dzieci do bardzo wczesnych kontaktów z książką, pomaga w rozwijaniu umiejętności samokształcenia uczniów i studentów, chroni zbiory, oraz promuje się, jako nowoczesny ośrodek informacji, edukacji oraz aktywności kulturalnej i lokalnej.

Stan księgozbioru na dzień 31.12.2022 r. wyniósł 56 585 woluminów, 4 723 jednostek inwentarzowych zbiorów specjalnych oraz 29 gier planszowych. Ogółem w 2022 r. przybyło 2143

woluminów na sumę 55.668,79 zł., 437 jednostek inwentarzowych zbiorów specjalnych na sumę 9.553,55 zł. Z ewidencji zdjęto 302 woluminy.

W 2022 r. czytelnicy dokonali wypożyczeń 37 835 książek, zbiorów specjalnych i czasopism. Poza spadkiem w okresie pandemii COVID-19 poziom czytelnictwa utrzymuje się na stałym poziomie.

Rysunek 30 Liczba wypożyczeń książek, źródło: dane GUS

Łącznie w 2022 r. bibliotekę stacjonarnie odwiedziło 28 577 użytkowników, zaś w sieci on-line 550 355 użytkowników.

Biblioteka prowadzi także Mediatekę - jedyną w powiecie garwolińskim bibliotekę multimedialną. W zbiorach można znaleźć filmy (DVD i Blu-ray), płyty muzyczne, audiobooki, programy edukacyjne oraz uzyskać dostęp do elektronicznych baz ebooków: Biblio ebookpoint. Mediateka oferuje bezpłatny dostęp do Internetu na stanowiskach komputerowych oraz bezprzewodowo na laptopach, tabletach i własnych urządzeniach mobilnych. Użytkownicy Mediateki mogą odtwarzać na miejscu audiobooki i zbiory audiowizualna. Zgodnie z założeniami Mediateka ukierunkowana jest na aktywizację ludzi młodych oraz społeczności lokalnych i ożywienie lokalnego rynku poprzez zapewnienie łatwego dostępu do wykorzystania nowoczesnych technologii przekazu informacji.

W ramach Czytelni Biblioteka prowadzi Dział Zbiorów Regionalnych, w którym gromadzone są różnego rodzaju publikacje tematycznie związane z Garwolinem, Powiatem Garwolińskim i jego miejscowościami oraz Mazowszem i Podlasiem. W swoich zbiorach Biblioteka posiada wydawnictwa zwarte, broszury, czasopisma lokalne i regionalne, fotografie, rękopisy,

maszynopisy, dokumenty życia społecznego, wycinki prasowe. Wycinki prasowe gromadzone są w kartotekach tematycznych od końca lat 50. ubiegłego wieku.

Tabela 15 Biblioteki i czytelnictwo, źródło: dane GUS

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
BIBLIOTEKI I FILIE	1	1	1	1	1	1	1	1
PRACOWNICY BIBLIOTEK (DZIAŁALNOŚCI PODSTAWOWEJ)	16	16	16	16	14	14	13	13
KSIĘGOZBIÓR	56 413	57 970	58 401	56 240	56 421	54 643	54 474	56 585
CZYTELNICZY W CIĄGU ROKU	3 172	3 163	3 246	3 245	3 195	2 678	2 772	3 039
WYPOŻYCZENIA KSIĘGOZBIORU NA ZEWNĄTRZ	40 007	42 784	35 278	36 675	37 984	26 013	32 918	37 375
WYPOŻYCZENIA ZBIORÓW AUDIOWIZUALNYCH NA ZEWNĄTRZ	-	1 109	1 639	1 629	1 529	1 326	985	1 006

Sport i rekreacja

Sport i rekreacja

Opisane w rozdziale poświęconym kulturze, Centrum Sportu i Kultury w Garwolinie zarządza również obiektami sportowymi. Miłośnicy sportu mogą korzystać z hali sportowej, siłowni, sauny, miejskiego stadionu, kortów tenisowych o nawierzchni akrylowej i ceglastej.

Częścią CSiK jest również Pływalnia Miejska „Garwolanka”, która oferuje swoim klientom basen (sportowy i rekreacyjny ze zjeżdżalnią i dodatkowymi atrakcjami wodnymi), strefę saun, siłownię, zajęcia fitness i aqua fitness, szkołę pływania, zajęcia nauki pływania dla niemowląt oraz zajęcia dla seniorów. W 2022 roku z basenu skorzystało ponad 114 tys. osób, a ponad 13,5 tys. z siłowni.

W ramach całego kompleksu pływalni, mieszkańcy Miasta mają do dyspozycji:

- basen sportowy o wymiarach 25x12,5m i głębokości 1,35-1,80m, wyposażony w 6 torów o szerokości 2m, drabinki podwodne, dwie linie nawrotne i linię falstartową
- basen do nauki pływania,
- basen rekreacyjny wyposażony w dysze do masażu podwodnego, rwącą rzekę, bicze wodne, leżanki podwodne do masażu, zjeżdżalnię rurową (60m), trzy wanny hydromasażowe (tzw. jacuzzi), dwie sauny, gabinet odnowy biologicznej,
- siłownię oraz salę do fitnessu,
- lodowisko,
- skatepark znajdujący się na terenach rekreacyjnych „Zarzecze” między placem zabaw, a „górką” widokową.

Na terenie Garwolina istnieje pięć boisk zlokalizowanych przy Zespołach Szkół:

- przy ZS nr 1 o pow. 924 m²,
- przy ZS nr 2 o pow. 800 m²,
- przy ZS nr 5 o pow. 1800 m², o pow. 968 m², o pow. 900 m²

W 2023 r., zmodernizowany został obiekt przy ul. Olimpijskiej. Całkowity koszt przebudowy wyniósł 3 389 618,01 zł, z czego jedynie 7 % to koszt budżetu miasta Garwolina. Pozostałą część stanowiło dofinansowanie z dwóch źródeł: 1 450 000,00 zł z budżetu Samorządu Województwa Mazowieckiego w ramach “Instrumentu wsparcia zadań ważnych dla równomiernego rozwoju województwa mazowieckiego” oraz 1 694 470,00 zł z Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej w ramach Programu Sportowa Polska – Program Rozwoju Lokalnej Infrastruktury sportowej.

Z obiektu można korzystać cały rok. Oprócz sztucznej murawy i montażu bramek, zainstalowano oświetlenie, piłkochwyty i wszystkie niezbędne elementy wyposażenia.

Na co dzień obiekt służy jako centrum treningowe drużyn sportowych Wilgi Garwolin.

Na terenie Miasta znajduje się sześć hal sportowych:

- przy ZS nr 1 o pow. 230 m²,
- przy ZS nr 2 o powierzchniach; 621 m², 182 m² i 40 m²
- przy ZS nr 5 o pow. 288 m² i 200 m².

W zakresie sportu w mieście działa szereg klubów, w tym:

- Garwoliński Klub Sportowy „Wilga” Garwolin – piłka nożna i lekkoatletyka,
- Międzyszkolny Klub Sportowy – badminton,
- Międzyszkolny Gimnastyczno-Taneczny Uczniowski Klub Sportowy,
- Garwolińskie Towarzystwo Sportowe „Wilga” – piłka siatkowa
- Stowarzyszenie Przyjaciół Siatkówki 4CV – piłka siatkowa,
- Uczniowski Klub Tenisowy Garwolin 2012 – tenis ziemny,
- Uczniowski Klub Sportowy „Delfin” – pływanie,
- Klub Sportowy „Zdrowie” Garwolin – piłka nożna plażowa,
- Młodzieżowy Klub Sportowy „Piorun” Leszczyny Garwolin – piłka nożna,
- Ośrodek Sportów Walki – sztuki walki

	2014	2016	2018	2020	2022
KLUBY (SZT.)	8	6	8	7	8
CZŁONKOWIE (OS.)	361	542	657	708	697
ĆWICZĄCY MĘŻCZYŹNI (OS.)	415	389	409	411	433
ĆWICZĄCE KOBIETY (OS.)	229	153	248	302	239
ĆWICZĄCY OGÓŁEM (OS.)	644	542	657	713	672

Wg. danych Głównego Urzędu Statystycznego, na terenie Miasta działa 8 klubów sportowych, liczących 697 członków, z czego 672 osób aktywnie ćwiczących. W danych statystycznych widoczna jest duża dysproporcja pomiędzy aktywnością sportową kobiet i mężczyzn. Spośród wskazanych 672 aktywnie ćwiczących 433 osób, to chłopcy i mężczyźni.

Zagospodarowanie przestrzenne

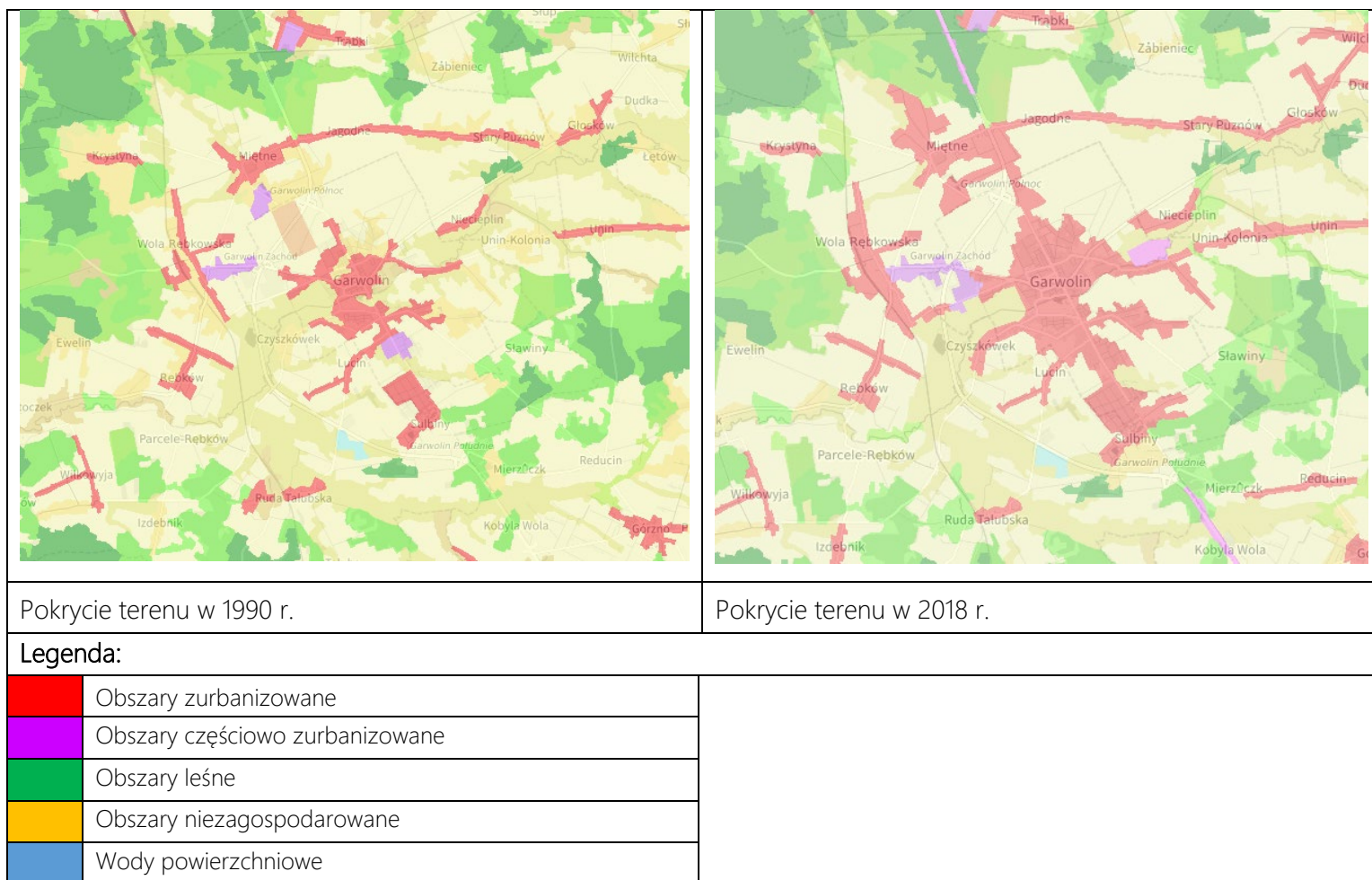
Zagospodarowanie przestrzenne

Na obszarze województwa mazowieckiego występuje przestrzenne zróżnicowanie między silnie zurbanizowanym obszarem metropolii warszawskiej oraz obszarem otaczającym, o przeważających funkcjach rolniczych. Tereny zurbanizowane zajmują 6,7% powierzchni województwa, z czego zabudowa zwarta – 3,7%, zabudowa rozproszona – 2,5%, tereny przemysłowe i handlowe – 0,3%, a tereny komunikacyjne – 0,2%. W strukturze użytkowania ziemi dominują tereny lasów i zadrzewień, które zajmują 23% powierzchni województwa. Istotny udział w strukturze użytkowania ziemi mają łąki i pastwiska (9,6%) oraz sady, które znajdują się głównie w południowo--zachodniej części województwa mazowieckiego.

Sieć osadniczą cechuje duża dynamika zmian oraz proces suburbanizacji, czyli tzw. rozlewania się zabudowy. Rosnący obszar zurbanizowania określa się jako zjawisko rozlewania się miast. Przyczyn tego zjawiska upatrywać należy w niższej cenie i większej dostępności gruntów na obszarach wiejskich, oraz niejednokrotnie większej atrakcyjności krajobrazowej. Zarazem bliskość miasta ciągle pozwala na swobodne korzystanie z usług, czy znalezienie miejsca pracy.

Efektom suburbanizacji jest ekstensywna i rozproszona zabudowa, wykraczająca poza granice administracyjne miast na obszary wiejskie, o niższym poziomie dostępności infrastruktury i komunikacji. Efektom jest zaburzony ład przestrzenny, wymieranie centrów miast oraz rosnące problemy z dostarczeniem usług publicznych – komunikacji, infrastruktury sieciowej, dostępu do edukacji. Suburbanizacja tworzy układy zabudowy trudne do obsługi za pomocą infrastruktury technicznej, a także usługowej.

Mapy pokrycia terenu Corine Land Cover (CLC), obrazują zmiany w zakresie pokrycia przestrzeni w latach 1990 – 2018. Na przedstawionych poniżej grafikach porównać można stopień zurbanizowania Miasta oraz terenów ościennych w roku 1990 i w roku 2018 roku. Obrazuje on nie tylko rozwój urbanistyczny samego Miasta, ale również rozwój podmiejskich jednostek osadniczych na terenie Gminy Garwolin

Tabela 16 Porównanie pokrycia terenu w 1990 i 2018 r., źródło: <https://land.copernicus.eu/en/map-viewer>

Zurbanizowanie terenu Miasta pogłębia zjawisko Miejskiej Wyspy Ciepła, jak również negatywnie wpływa na gospodarkę wodną.

Miejska Wyspa Ciepła jest lokalnym zjawiskiem klimatycznym polegającym na występowaniu znacznie podwyższonej temperatury powietrza na obszarze miasta w stosunku do otaczających ją terenów peryferyjnych. Do tego należy dodać osłabione przewietrzanie, a także zmniejszoną wilgotność powietrza.

Miejska Wyspa Ciepła powstaje w wyniku wielu czynników, do których można zaliczyć:

- Materiały pokrywające grunt w mieście, które pochłaniają więcej promieniowania słonecznego, niż są w stanie odbić. Jest to efekt niskiej różnorodności sztucznych powierzchni w mieście (beton, asfalt, dachówki, papa, ciemne ściany budynków) oraz układu urbanistycznego miasta (brak korytarzy wietrznych).
- Niski udział naturalnych powierzchni roślinnych, które naturalnie sprzyjają stabilizacji bilansu cieplnego miasta. Naturalnie występująca roślinność wpływa pozytywnie na efekt

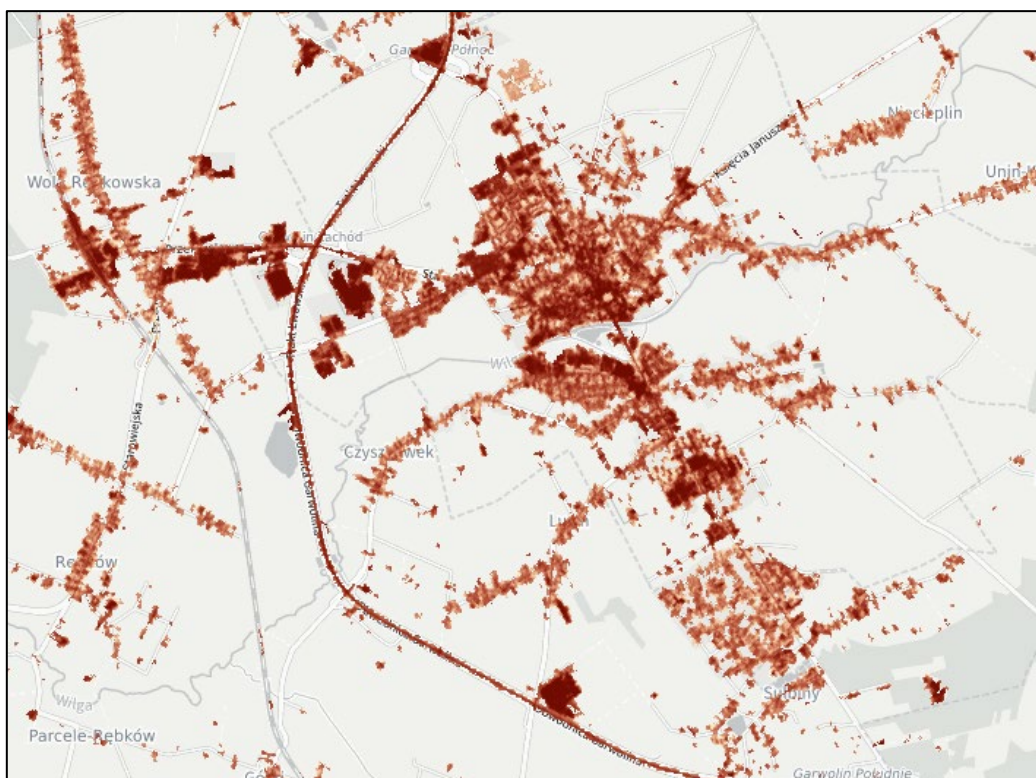
parowania gleby, wchłanianie wody w trakcie opadów, kompensowanie różnic cieplnych na terenie miasta. W godzinach popołudniowych temperatura powierzchni pokrytych roślinnością jest zbliżona do temperatury powietrza w terenach pozamiejskich. Inaczej wygląda sytuacja

z elementami budynków, które mogą osiągać temperaturę wyższą nawet o kilkanaście stopni Celsjusza w porównaniu do terenów pozamiejskich. Różnice jeszcze wyraźniej widać

w przypadku dachów pokrytych papą, blachą lub blachodachówką.

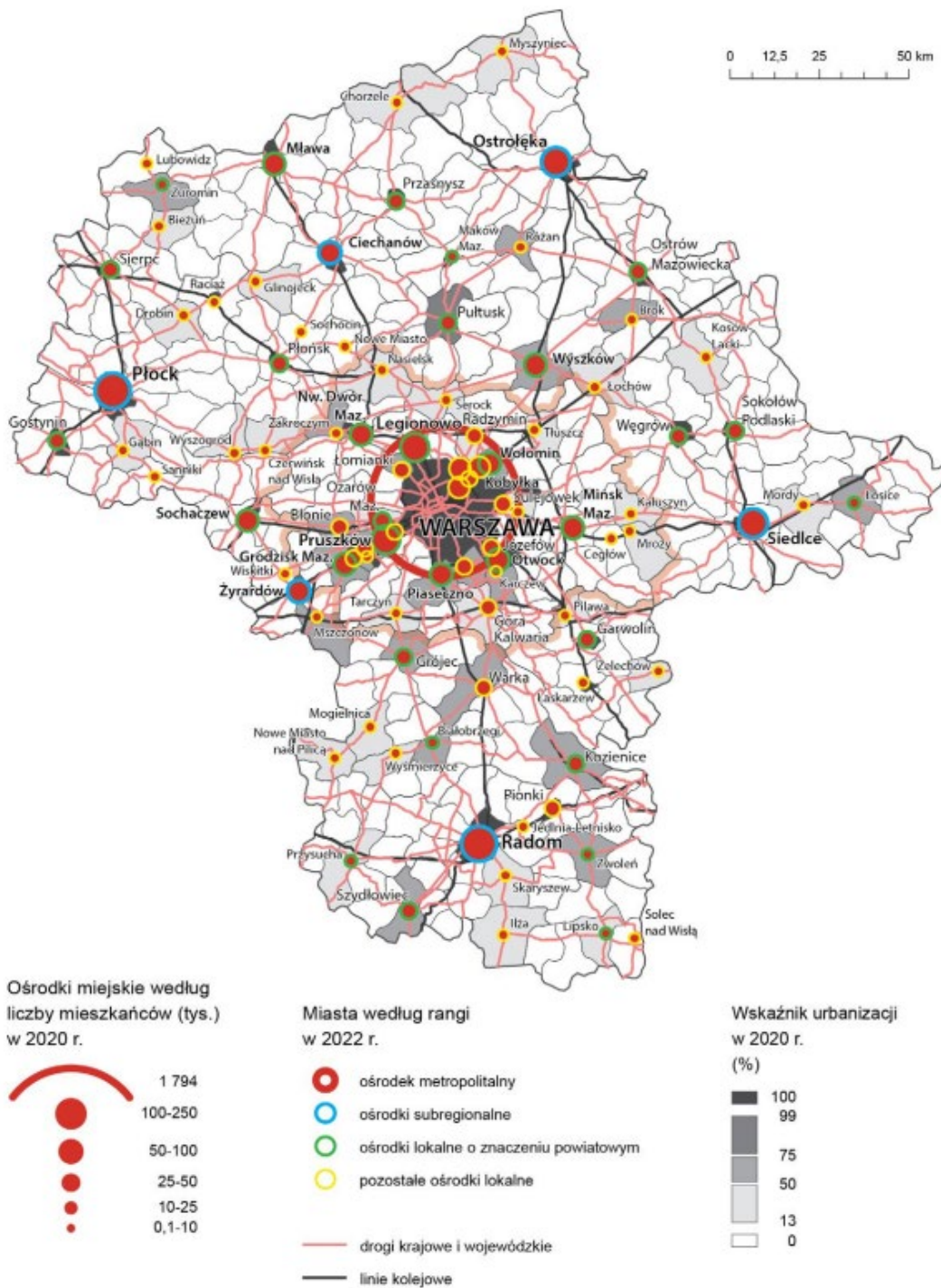
- Duża liczba powierzchni pionowych powstałych wskutek zabudowy i postępującej urbanizacji. Zjawisko to wpływa na zwiększenie silniejszego pochłaniania promieni słonecznych przez miasto, a z drugiej strony na zmniejszenie prędkości wiatru na terenie miasta. Zjawisko jest bardziej widoczne w dzielnicach, na przestrzeni której znajdują się blokowiska mieszkalne. W ten sposób powstałe „wąskie kaniony uliczne” cechują się zmniejszonym oddawaniem ciepła poprzez wypromieniowanie oraz wymianę powietrza.

Mapę nieprzepuszczalności terenu Miasta zamieszczono poniżej. Intensywność koloru odzwierciedla stopień powierzchni nieprzepuszczalnej, a tym samym wystąpienia zjawiska Miejskiej Wyspy Ciepła.

Rysunek 31 Obszary zagrożone występowaniem zjawiska miejskiej wyspy ciepła,
 źródło: <https://land.copernicus.eu/pan-european/high-resolution-layers/imperviousness/status-maps/imperviousness-density-2018>

Po względem osadniczym, na tle wojewódzkim, Miasto Garwolin stanowi część Siedleckiego Obszaru Strategicznej Interwencji (OSI siedlecki), który obejmuje obszar administracyjnie złożony z sześciu powiatów: garwolińskiego, łosickiego, siedleckiego, sokołowskiego, węgrowskiego oraz Siedlec – miasta na prawach powiatu. Miasto Garwolin, traktowane jest jako ośrodek lokalny o znaczeniu powiatowym.

Rysunek 32 Sieć osadnicza województwa mazowieckiego,
źródło: Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckie 2030+ Innowacyjne Mazowsze

Głównym źródłem wyznaczającym kierunek zagospodarowania przestrzennego Miasta jest Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Garwolina przyjęte uchwałą Nr LIX/333/2018 Rady Miasta Garwolina z dnia 24 maja 2018 r.

Podstawowymi celami sporządzenia Studium jest identyfikacja uwarunkowań rozwojowych miasta Garwolin oraz określenie jego polityki przestrzennej, w tym lokalnych zasad zagospodarowania. Zdefiniowanie czynników wpływających na możliwości rozwoju Miasta obejmuje identyfikację zarówno barier, jak i stymulatorów rozwoju, a także ocenę istniejącego zagospodarowania oraz zjawisk i procesów zachodzących w sferze przestrzenno-funkcjonalnej i gospodarczej.

Zgodnie z treścią Studium, układ strukturalny Miasta oraz warunki fizjograficzne pozwalają na czytelne wyodrębnienie stref funkcjonalno-przestrzennych:

- 1) **wielofunkcyjny obszar centralny – historycznego centrum Miasta** – z dominacją funkcji mieszkaniowej, dobrze wykształconą funkcją usługową o znaczeniu lokalnym i ponadlokalnym;
- 2) **obszar doliny Wilgi na południe od centrum Miasta, przebiegającej ze wschodu na zachód** – tereny zieleni urządzonej i naturalnej z dominacją funkcji sportowo-rekreacyjnych oraz produkcyjno-usługowych;
- 3) **obszary wielorodzinnych osiedli mieszkaniowych na północ i południe od centrum Miasta (Romanówka, Stacyjna, Koszary)** – wielofunkcyjne z przewagą zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i usługowej oraz produkcyjno-usługowej;
- 4) **obszar zachodni** – wielofunkcyjny z przewagą funkcji produkcyjnych i usługowych oraz mieszkaniowych;
- 5) **obszar północno-wschodni (Stawki, Budzeń)** – z dynamicznie postępującym procesem urbanizacji, z dominacją zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i funkcji rolniczej;
- 6) **obszar południowo-wschodni (Zawady, Leszczyne Nowe)** – wielofunkcyjny z dominacją funkcji rolniczych, mieszkaniowych i przyrodniczych;
- 7) **obszar południowy (Działki)** – wielofunkcyjny z dominacją zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i usług o znaczeniu ponadlokalnym.

W strukturze przestrzennej Miasta naturalną barierę rozwoju przestrzennego stanowi rzeka Wilga, a także droga ekspresowa w północno-zachodniej części Miasta.

Właściwe śródmieście funkcjonalne znajduje się w prawobrzeżnej części Miasta. W strukturze użytkowania gruntów tereny zainwestowane zajmują ponad 23% powierzchni Miasta. Największy udział w terenach zainwestowanych ma zabudowa mieszkaniowa

jednorodzinna i wielorodzinna oraz tereny obiektów produkcyjnych, składów, magazynów i usług, a także zabudowa usługowa.

Głównymi elementami charakteryzującymi przestrzeń Miasta, wokół których następował jego rozwój, są: plac centralny, ograniczony ulicami Kościuszki, Nadwodną, Krótką i Senatorską oraz Skwer Marszałka Piłsudskiego wraz z kolegiatą pw. Przemienienia Pańskiego zlokalizowane w centrum miasta, oraz ulice: Kościuszki, Długa, Staszica i Senatorska. Miejsca te stanowiły w przeszłości i stanowią obecnie centrum życia społecznego Garwolina.

Tereny zainwestowanie Miasta skoncentrowane są w układzie północny-zachód – południowy-wschód, na północ i południe od doliny rzeki Wilgi i ograniczone są na zachodzie terenem drogi krajowej S17. Możliwości realizacji nowej zabudowy w obszarze ścisłego centrum Miasta są znacznie ograniczone – obszar jest już niemal w całości intensywnie zabudowany.

Sukcesywnie następuje rozwój inwestycji na terenach na północny-wschód od centrum – zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna oraz na terenach na południe od doliny Wilgi – zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna, wielorodzinna i przemysłowa.

Zabudowa przemysłowa i magazynowo-składowa koncentruje się głównie na obrzeżach, wzdłuż ul. Stacyjnej i ul. 2 Armii Wojska Polskiego oraz ul. Tadeusza Kościuszki w północnej części Miasta.

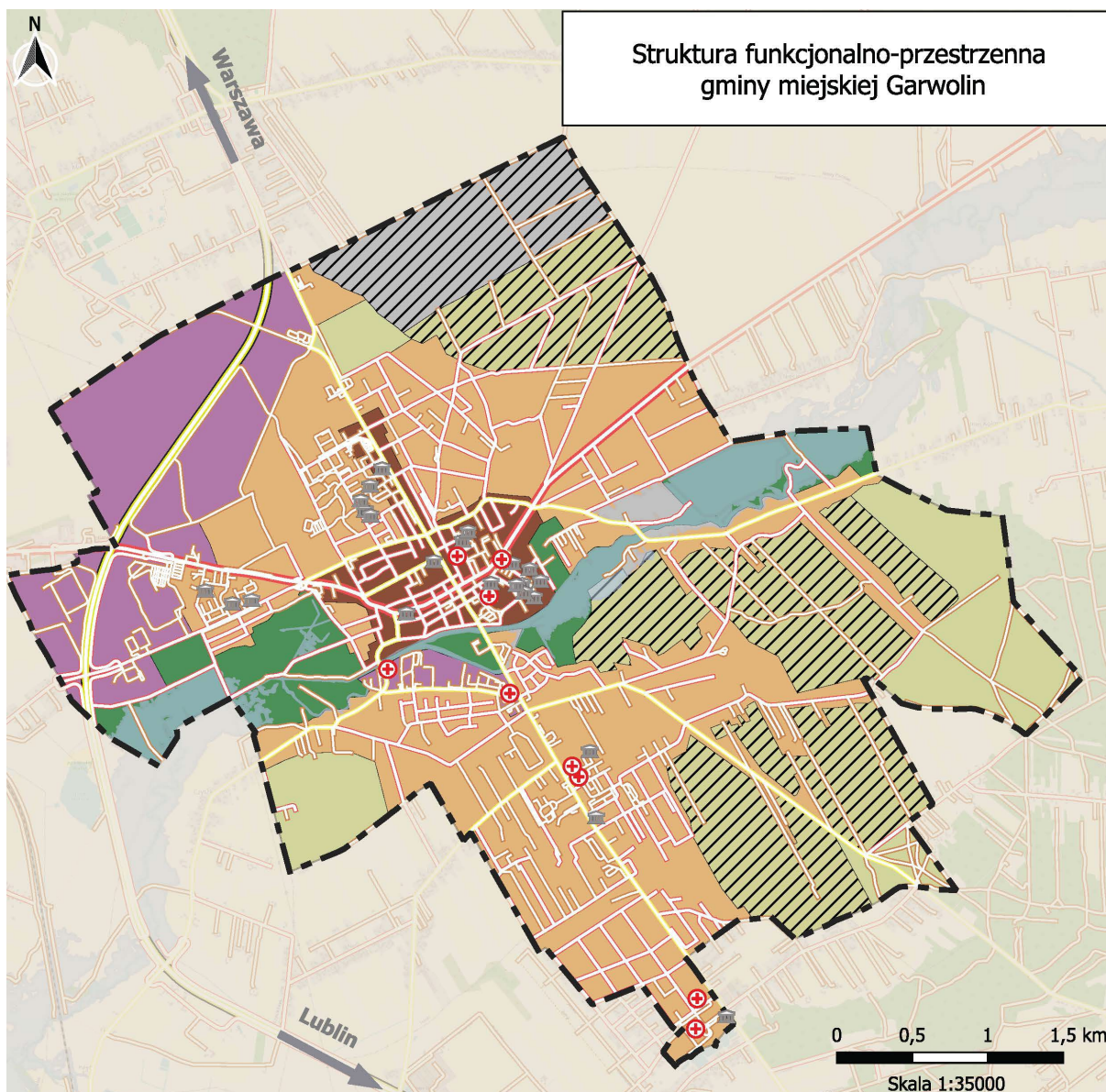
Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego pokrywają 45,7% powierzchni Miasta.

Tabela 17 Zagospodarowanie przestrzenne, źródło: dane GUS

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
POWIERZCHNIA MIASTA OBJĘTA PLANAMI MIEJSCOWYMI (%)	53,3	53,3	53,3	45,7	45,7	45,7	45,7	45,7
POWIERZCHNIA MIASTA OBJĘTA PLANAMI MIEJSCOWYMI (HA)	280	280	280	360	360	360	360,0	360,0
ZABUDOWA MIESZKANIOWA OGÓŁEM (%)	-	-	-	-	-	52,6	52,6	52,6
ZABUDOWA USŁUGOWA (%)	-	-	-	-	-	3,8	3,8	3,8
ZABUDOWA TECHNICZNO-PRODUKCYJNA (%)	-	-	-	-	-	15,8	15,8	0,0
TERENY ZIELENI I WÓD (%)	-	-	-	-	-	3,0	3,0	3,0
TERENY KOMUNIKACJI (%)	-	-	-	-	-	15,2	15,2	15,2
WYDANE DECYZJE O WARUNKACH ZABUDOWY (SZT.)	14	13	15	12	31	16	26	28

Kierunki rozwoju funkcjonalnego Miasta obrazuje mapa zamieszczona poniżej. Wyszczególnia ona następujące obszary funkcjonalne:

- 1) wielofunkcyjny centrum;
- 2) mieszkaniowo-usługowy;
- 3) rolny/mieszkaniowo-usługowy perspektywiczny;
- 4) produkcyjno-usługowy;
- 5) rolny/produkcyjno-usługowy perspektywiczny;
- 6) ekologiczny doliny Wilgi;
- 7) rolno-leśny.

Legenda:

--- Granica administracyjna gminy miejskiej Garwolin

Sieć drogowa

- droga ekspresowa
- droga główna
- droga zbiorcza
- droga lokalna
- droga wewnętrzna

Punkty użyteczności publicznej

- Budynek oświaty, nauki, kultury i sportu
- + Szpitale i budynki opieki zdrowotnej

Obszary funkcjonalne

- Wielofunkcyjne centrum
- Mieszkaniowo-usługowy
- Rolny / Mieszkaniowo-usługowy perspektywistyczny
- Przemysłowo-usługowy
- Rolny / Przemysłowo-usługowy perspektywistyczny
- Ekologiczny - dolina Wilgi
- Rolno-leśny
- Obszar zagrożenia powodziowego z głębokością wody Q 1%

Rysunek 33 Obszary funkcjonalne Miasta,

źródło: opracowanie własne na podstawie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Garwolina

W granicach poszczególnych obszarów funkcjonalnych zakłada się:

- 1) **w obszarze wielofunkcyjnym centrum** – intensyfikację zainwestowania, rozwój funkcji usługowych zarówno o znaczeniu lokalnym, jak i ponadlokalnym wzmocniających rolę obszaru jako centrum Miasta, intensyfikację budownictwa mieszkaniowego, dążenie do realizacji zabudowy w formie zabudowy pierzejowej, podnoszenie jakości przestrzeni publicznych oraz ochronę i eksponowanie wartościowych kulturowo i historycznie obiektów i obszarów oraz ich otoczenia;
- 2) **w obszarze mieszkaniowo-usługowym** – rozwój funkcji mieszkaniowych oraz towarzyszących im funkcji usługowych, ograniczony rozwój funkcji produkcyjnych (możliwość zachowania i adaptacji istniejących obiektów, lokalizacja nowych niestanowiących uciążliwości dla funkcji mieszkaniowej obszaru), rozwój ogólnodostępnych terenów zieleni;
- 3) **w obszarze rolnym/mieszkaniowo-usługowym** – zachowanie rolniczego sposobu użytkowania terenów do czasu wyczerpania się rezerw inwestycyjnych dla lokalizacji zabudowy mieszkaniowej w granicach obszaru mieszkaniowo-usługowego i wielofunkcyjnego centrum; po wyczerpaniu rezerw - rozwój funkcji mieszkaniowych oraz towarzyszących im funkcji usługowych;
- 4) **w obszarze produkcyjno-usługowym** – rozwój funkcji produkcyjnych, składowo-magazynowych i usługowych;
- 5) **w obszarze rolnym/produkcyjno-usługowym** – zachowanie rolniczego sposobu użytkowania terenów do czasu wyczerpania się rezerw inwestycyjnych dla lokalizacji zabudowy produkcyjnej i składowo-magazynowej w granicach obszaru produkcyjno-usługowego; po wyczerpaniu rezerw – rozwój funkcji produkcyjnych, składowo-magazynowych i usługowych;
- 6) **w obszarze ekologicznym doliny Wilgi** – zachowanie funkcji przyrodniczych, rozwój retencji zbiornikowej w celu zmniejszenia ryzyka powodziowego i jego zasięgu, rozwój funkcji rekreacyjno-wypoczynkowych;
- 7) **w obszarze rolno-leśnym** – zachowanie rolniczego sposobu użytkowania terenów, wzmocnianie funkcji przyrodniczej poprzez rezygnację z rolniczego użytkowania na rzecz funkcji leśnej.

Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwo publiczne

Poziom bezpieczeństwa publicznego jest istotnym elementem wpływającym na jakość życia mieszkańców i rozwój lokalnej społeczności. Przepępczość jest zjawiskiem, które może wywierać bardzo negatywny wpływ na funkcjonowanie lokalnej społeczności. Mimo że problem ten stanowi margines życia społecznego, jednak częstotliwość i intensywność zdarzeń o tym charakterze może wpływać na postawy i zachowania mieszkańców miasta. Warto również mieć na uwadze, że dla wielu osób świadomość życia w bezpiecznej okolicy stanowi istotną wartość, często decydującą o wyborze miejsca do osiedlenia się.

Analizując stan bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie powiatu garwolińskiego należy stwierdzić, że powiat należy do grupy stosunkowo bezpiecznych. Według danych GUS na terenie powiatu garwolińskiego w 2022 r. popełniono w sumie 1 359 przestępstw, z czego 838 o charakterze kryminalnym, a 474 przeciwko mieniu. Jest to wartość niższa niż w 2016 r., gdzie odnotowano w sumie 1 485 przestępstw. Wskaźnik wykrywalności przestępstw ogółem dla powiatu garwolińskiego w 2022 r. był wysoki i wyniósł 79,3%.

Liczba przestępstw na terenie miasta utrzymuje się mniej więcej na stałym poziomie. Według danych Komendy Powiatowej Policji w Garwolinie w okresie od 01.01.2022 do 31.12.2022 r. na terenie Miasta Garwolina popełniono 382 przestępstwa, gdzie w 2015 roku wartość ta wynosiła 324.

W siedmiu najbardziej uciążliwych społecznie kategoriach przestępstw (bójka i pobicie, uszczerbek na zdrowiu, kradzież cudzej rzeczy w tym samochodzie, kradzież z włamaniem, rozboje, wymuszenia i kradzieże rozbójnicze, uszkodzenie mienia) w 2022 r. stwierdzono ich 91, zaś wykrywalność wyniosła 60,44%. W analogicznym okresie 2021 roku na terenie Miasta stwierdzono 97 tego typu przestępstw, a wykrywalność wyniosła 61,3%.

Z powyższych danych wynika, iż zanotowano niewielki spadek przestępstw w 7 kategoriach szczególnie uciążliwych społecznie popełnianych na terenie miasta Garwolin, ale również spadła ich wykrywalność.

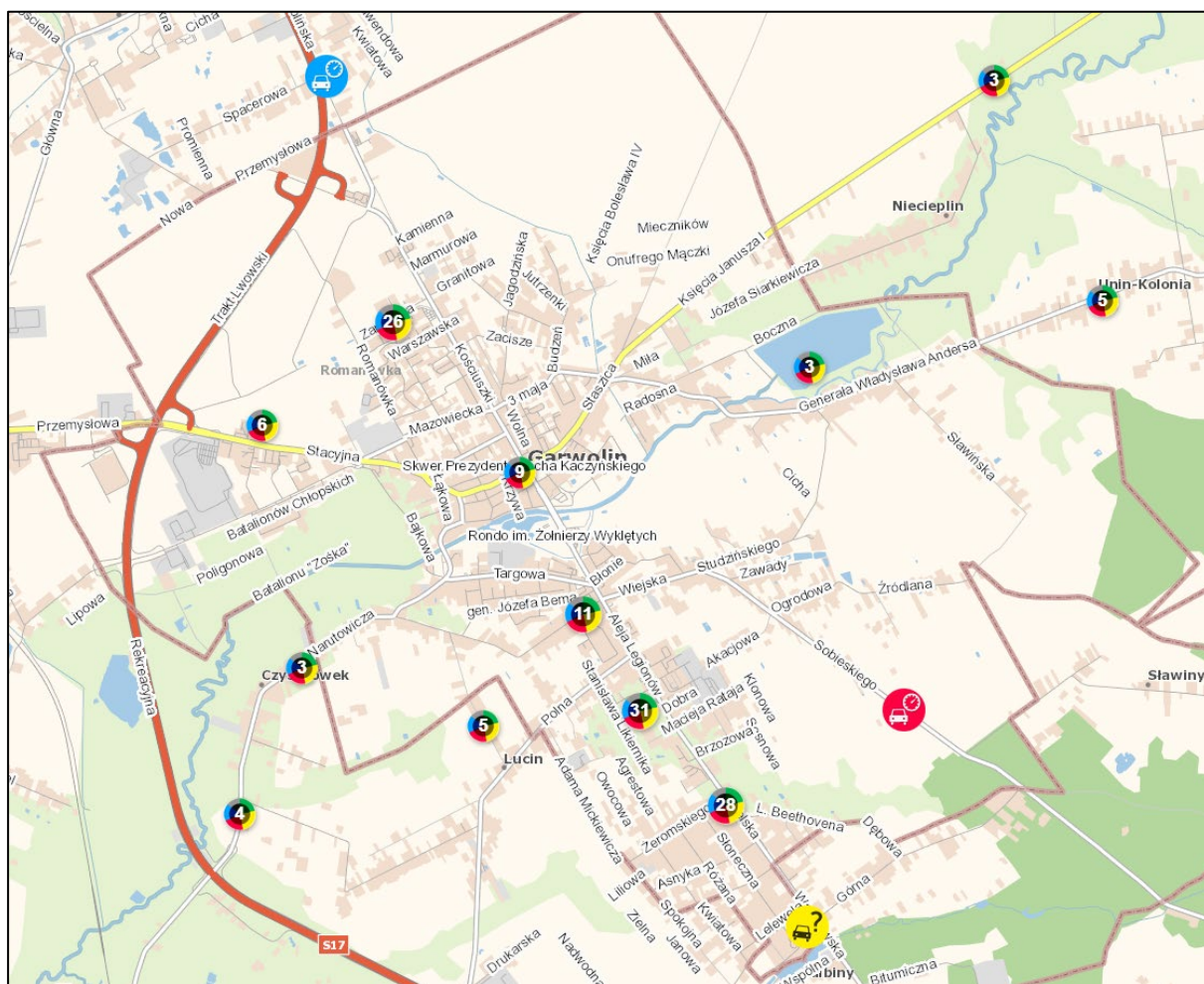
W 2022 roku na terenie miasta odnotowano łącznie 2 492 wykroczeń. Liczba ta wzrosła aż o 1 684 w porównaniu z rokiem 2015.

W 2022 r. na drogach miasta Garwolin wydarzyło się 18 wypadków drogowych, w których śmierć poniosła jedna osoba, natomiast rannych zostało 20 osób.

Zaistniało 191 kolizji drogowych. Dane te w analogicznym okresie 2021 r. przedstawiały się następująco: wydarzyło się 19 wypadków drogowych, w których zginęły 2 osoby, a 25 osób

odniosło inne obrażenia. Znotowano 278 kolizji drogowych. Powyższe dane pokazują spadek liczby wypadków drogowych, w których obrażenia odniosła mniejsza ilość osób oraz znaczny spadek ilości zdarzeń zakwalifikowanych jako kolizja drogowa.

Zgłaszanie sytuacji zagrażających bezpieczeństwu publicznemu, od września 2016 r. umożliwia Krajowa Mapa Zagrożeń Bezpieczeństwa. W miejsca, które mieszkańcy nanoszą na Krajowej Mapie Zagrożeń Bezpieczeństwa kierowane zostają patrole odpowiednich służb.

Rysunek 34 Mapa Zagrożeń bezpieczeństwa, źródło: <https://mapy.geoportal.gov.pl/iMapLite/KMZBPublic.html>

Funkcjonariusze Komendy Powiatowej Policji na terenie Garwolina przeprowadzili 5070 interwencji,

w tym również interwencje domowe, spośród których w 94 przypadkach stwierdzono przemoc w rodzinie oraz sporządzono „Niebieską Kartę”.

Procedura „Niebieskiej Karty” (NK) to ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, policji, oświaty i ochrony zdrowia w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie.

Wszczęcie procedury „Niebieskie Karty” w sytuacji podejrzenia występowania przemocy w rodzinie następuje poprzez wypełnienie formularza „Niebieska Karta – A” (NK-A) przez przedstawiciela policji, pomocy społecznej, oświaty, ochrony zdrowia lub gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych.

Na terenie Miasta Garwolina w 2022 r. było wszczętych 51 procedur tzw. Niebieskich Kart.

Osoby w stanie nietrzeźwości, które swoim zachowaniem dają powód do zgorznięcia w miejscu publicznym lub w zakładzie pracy, znajdują się w okolicznościach zagrażających ich życiu lub zdrowiu albo zagrażają życiu lub zdrowiu innych osób, mogą zostać doprowadzone do izby wytrzeźwień lub placówki, podmiotu leczniczego albo do miejsca zamieszkania lub pobytu.

Na terenie Miasta Garwolina w 2022 r. do izby wytrzeźwień doprowadzono 29 osób.

Bezpieczeństwo pożarowe i inne

Zabezpieczenie przeciwpożarowe pozostaje w gestii Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Garwolinie. W 2022 r. na terenie Garwolina miały miejsce 42 pożary. Na terenie Miasta Garwolina w 2022 r. straty poniesione z tytułu pożarów oszacowano na 223 500,00 zł.

Miejscowe zagrożenia mogą dotyczyć interwencji w obrębie grupy środków transportu, obiektów mieszkalnych, obiektów produkcyjnych, obiektów użyteczności publicznej, obiektów przyrodniczych, a także upraw.

Do najczęściej występujących przyczyn miejscowych zagrożeń na terenie Miasta Garwolina można zaliczyć huragany, silne wiatry, gwałtowne opady atmosferyczne, niezachowanie zasad bezpieczeństwa ruchu środków transportu, nietypowe zachowanie się zwierząt i owadów, wady środków transportu oraz wady urządzeń i instalacji gazowych.

W Garwolinie znajduje się zbiornik przeciwpowodziowy, który stanowi jedną z kluczowych inwestycji miejskich. Garwolin położony jest nad rzeką Wilgą, w miejscu, do którego oprócz wód rzeki spływają wody opadowe i roztopowe z okolicznych pól. W związku z tym jest ono zagrożone powodzią i lokalnymi podtopieniami. Najbardziej dotkliwa powódź miała miejsce w marcu 2005 roku. Po tym wydarzeniu wykonano szereg inwestycji i usprawnień mających na celu zabezpieczenie miasta przed powodzią.

W 2022 r. na terenie Garwolina odnotowano łącznie 152 miejscowe zagrożenia.

Wśród zgłoszeń, które otrzymują służby, zdarzają się takie, które są zmyślane i nieprawdziwe, a angażują policjantów, strażaków czy ratowników medycznych, którzy w tym samym czasie mogliby udzielić realnej i natychmiastowej pomocy komuś, kogo życie czy zdrowie byłoby zagrożone. Wywołanie fałszywego alarmu to nie tylko skrajna nieodpowiedzialność, wynikająca

m.in. z braku społecznej świadomości skutków powiadamiania służb o nieprawdziwym zgłoszeniu. Jest to także wykroczenie zagrożone karą aresztu, ograniczenia wolności czy grzywny.

Monitoring miejski

Na terenie Miasta Garwolina w 2022 r. miało miejsce 31 fałszywych alarmów.

Istotnym elementem bezpieczeństwa publicznego jest miejski monitoring. System Monitoringu Miejskiego zaczął działać w 2013 r. Początkowo było to kilka kamer rozmieszczonych w centrum miasta, na terenie szkół i domu kultury. Z biegiem czasu system był sukcesywnie rozbudowywany o kolejne obiekty tj. bibliotekę, pływalnię „Garwolanka”, przedszkola i szkoły. Obecnie do systemu podłączonych jest 81 kamer na terenie miasta. Kamery są rozmieszczone w następujący sposób:

- 4 kamery patrzą na plac zabaw na terenie „Zarzeczka”
- 3 kamery są zlokalizowane na terenie „Ptasich Treli”
- 2 kamery obserwują „Rondo im. Żołnierzy wyklętych”
- 2 kamery patrzą na Zalew i Oczko wodne na „Zarzeczu”
- 2 kamery obserwują dojazd do „Kwadratu”
- 9 kamer jest zlokalizowanych na osiedlu „Żwirki i Wigury”
- 2 kamery na skrzyżowaniu ul. Kościuszki z ul. 3-go Maja i ul. Mazowiecką
- 1 kamera skierowana na przejście dla pieszych przy Szkole Podstawowej nr 2 w ciągu ul. Al. Legionów
- 4 kamery na skrzyżowaniu ul. Al. Legionów z ul. Wiejską
- 1 kamera na ul. Kościuszki przy skrzyżowaniu z ul. Senatorską
- 4 kamery na skrzyżowaniu ul. Kościuszki z ul. Staszica i ul. Długą
- 7 kamer na osiedlu „Kościuszki”
- 3 kamery na osiedlu „Romanówka” przy boisku i przy placu zabaw
- 2 kamery na osiedlu „Jagodzińska”
- 1 kamera skierowana na jaz przy młynie
- 2 kamery przy ul. Żołnierzy II Armii WP skierowane na park i ławeczkę

- 2 kamery na ul. Kościuszki przy skrzyżowaniu z ul. Wyszyńskiego i Olimpijską
- 3 kamery pokazujące „Kwadrat” i scenę
- 2 kamery przy bloku socjalnym na ul. Stacyjnej
- 6 kamer pokazuje obraz z terenu „Zbiornika”
- 8 kamer pokazuje obraz ze „Skweru Solidarności”
- 2 kamery zlokalizowane przy ul. ks. Janusza I pokazują wjazd od strony Siedlec
- 1 kamera przy ul. Staszica pokazuje skrzyżowanie z ul. Spacerową i Stawki
- 1 kamera zlokalizowana przy ul. Lubelskiej pokazuje wjazd od strony Sulbin
- 3 kamery zlokalizowane przy ul. Stacyjnej pokazują wjazd od strony Wilgi
- 3 kamery zlokalizowane w pasie drogowym ul. Kościuszki pokazują wjazd od strony Warszawy
- 1 kamera zlokalizowana w pasie drogowym ul. Andersa pokazuje wjazd od strony Unina

Polityka społeczna

Polityka społeczna

Pomoc społeczna stanowi bardzo ważny obszar związany z funkcjonowaniem miasta, gdyż działania realizowane w tym zakresie wywierają bezpośredni wpływ na jakość życia mieszkańców. Przedsięwzięcia dotyczące pomocy społecznej, podejmowane przez miasto, obejmują zarówno wsparcie materialne, jak i rzeczowe oraz usługi.

Najczęściej występującym powodem korzystania z pomocy społecznej w Garwolinie w 2022 roku było ubóstwo, długotrwała lub ciężka choroba oraz niepełnosprawność. Aby uzyskać pomoc należy spełnić co najmniej dwie przesłanki, tj.:

- dochód nie może przekroczyć kryterium ustawowego,
- musi wystąpić co najmniej jedna przesłanka, o której mowa w art. 8 ust. 1 pkt 3 ustawy o pomocy społecznej (Dz.U. 2023 poz. 901 z późn. zm.).

Dane odnośnie liczby przyznanych świadczeń za rok 2022 pozyskano z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Garwolinie.

Rysunek 35 Liczba świadczeń w postaci zasiłków celowych, źródło: MOPS w Garwolinie

W 2022 r. na terenie Garwolina przyznano 17 851 świadczeń rodzinnych dla 815 rodzin. Wypłacono 391 świadczeń w postaci zasiłków celowych dla 301 rodzin.

W porównaniu z rokiem 2015 liczba przyznanych zasiłków celowych zwiększyła się o 14.

Osoby, które uprawnione były do korzystania ze świadczeń ogółem oraz tych, które uprawnione były do pomocy z tytułu: ubóstwa, niepełnosprawności, bezrobocia, alkoholizmu, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, długotrwałej lub ciężkiej choroby, potrzeby ochrony macierzyństwa, wielodzietności i ofiar przemocy w rodzinie.

Na terenie miasta najwięcej świadczeń społecznych w 2022 r. przyznano z powodu ubóstwa (190), długotrwałej lub ciężkiej choroby (141) oraz niepełnosprawności (96). Nie przyznano żadnych świadczeń z powodu zdarzeń losowych.

Alkoholizm

Problemy alkoholowe traktowane również jako choroba alkoholowa są współcześnie najbardziej niezależną socjodemograficznie cechą, niezależną od wykształcenia, płci, wieku czy też stanu cywilnego. Alkoholizm powoduje problemy rodzinne oraz trudności w środowisku zawodowym. Jest zjawiskiem o wieloczynnikowych uwarunkowaniach, co sprawia, że zarówno profilaktyka, jak i leczenie alkoholizmu stanowią prawdziwe wyzwanie dla cywilizacji, a sam alkohol jest najbardziej rozpowszechnioną substancją psychoaktywną.

W okresie od 2016 do 2022 roku liczba mieszkańców Miasta Garwolina korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu wzrosła. W 2016 r. było to 16 osób, a w 2022 – 24 osoby.

Ubóstwo

Ubóstwo jest zjawiskiem, które powoduje dysfunkcję społeczną oraz wpływa na dezorganizację życia nie tylko samej jednostki, ale także społeczeństwa. Z punktu widzenia socjologii można mówić o ubóstwie biologicznym (absolutnym), tj. poziomie dochodu koniecznym do utrzymania się przy życiu lub wykonywania fizycznej pracy. Zjawisko ubóstwa dotyka różnych grup społecznych, w szczególności rodziny wielodzietne, samotne matki, bezrobotnych, niepełnosprawnych, emerytów oraz rencistów.

Długotrwałe przebywanie w sytuacji ubóstwa ma wiele negatywnych skutków m.in. prowadzi do deficytów rozwojowych, prowadzących w konsekwencji do wykluczenia z możliwości komunikowania się w społeczności, poza grupami wsparcia, instytucjami opieki społecznej. Ubóstwo niesie ze sobą ryzyko uzależnienia się od instytucji pomocowych oraz zagrożenia dla

życia rodzinnego poprzez występowanie konfliktów wewnątrzrodzinnych, które niejednokrotnie prowadzą do problemów wychowawczych oraz rozbitcia rodziny.

W okresie od 2016 do 2022 liczba mieszkańców Miasta Garwolina korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa wzrosła. W 2016 r. było to 126 osób, a w 2022 r. 190.

Niepełnosprawność

Niepełnosprawność, zgodnie z kryterium ustawowym (ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych), to niemożność efektywnego pełnienia ról społecznych, tj. wypełniania zobowiązania wynikającego z zajmowanej pozycji społecznej przy korzystaniu przez osobę z przysługujących jej przywilejów i praw według bardziej lub mniej określonego wzoru, a więc niemożność bądź trudności w codziennej aktywności i uczestnictwie wynikające z naruszenia sprawności organizmu.

Zgodnie z obowiązującym prawem (ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych) ocena stanu zdrowia nie jest jedynym wyznacznikiem niepełnosprawności, bowiem orzeczenie lekarskie o niepełnosprawności uwzględnia zarówno fizyczne, psychiczne, jak i społeczne aspekty funkcjonowania człowieka.

Przyczynami niepełnosprawności są: wady wrodzone, choroby przewlekłe oraz zdarzenia nagłe (wypadki, urazy, zatrucia, infekcje, komplikacje medyczne).

W okresie od 2016 do 2022 r. liczba mieszkańców Miasta Garwolina korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności wzrosła. W 2016 r. były to 71 osób, a w 2022 r. już 96.

Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych

Najczęściej obserwowanym problemem w zakresie bezradności jest nieporadność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, która niejednokrotnie łączy się z innymi dysfunkcjami, takimi jak uzależnienie, przemoc domowa, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała choroba, kryzysy rodzinne. Sytuacja rodzin jest szczególnie trudna, gdy nakładają się na siebie dwie sytuacje: wielodzietność i niepełność. W okresie od 2016 do 2022 liczba mieszkańców Miasta Garwolina korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych zdecydowanie wzrosła. W 2016 r. były to 42 osoby, a w 2022 r. roku już 73.

Długotrwała lub ciężka choroba

Choroba jest takim stanem organizmu, w którym złego samopoczucia nie można powiązać z krótkotrwałym, przejściowym uwarunkowaniem psychologicznym lub bytowym, lecz z dolegliwościami wywołanymi przez zmiany strukturalne lub zmienioną czynność organizmu.

Przez dolegliwości rozumiemy przy tym doznania, które są przejawem nieprawidłowych zmian struktury organizmu lub zaburzeń regulacji funkcji narządów.

Długotrwała lub ciężka choroba stanowi jeden z głównych powodów udzielania pomocy społecznej. Problemy zdrowotne nasilają się wraz z wiekiem, a mając na uwadze zachodzące zmiany demograficzne - w szczególności wydłużanie się czasu trwania życia, spadek dzietności, jak również zmianę modelu rodziny, spodziewać się można wzrostu udziału świadczeń z tytułu choroby lub niepełnosprawności we wszystkich udzielonych w ramach pomocy społecznej świadczeniach. Leksykon gerontologii chorobę długotrwałą, określaną również jako chorobę przewlekłą określa jako dolegliwość bądź stan patologiczny, które utrzymują się przez dłuższy czas i które będą trwały nadal¹.

Do głównych cech choroby przewlekłej należą: długotrwałość, łagodniejszy niż w stanie ostrym przebieg, pogorszenie sprawności pacjenta i jego uzależnienie od opiekuna, nieodwracalność zmian patologicznych i niepomyślne rokowanie, a także następstwa psychospołeczne. Osoby chorujące przewlekłe wymagają opieki długoterminowej – lekarskiej, pielęgniarskiej i rehabilitacji.²

W okresie od 2016 do 2022 liczba mieszkańców Miasta Garwolina korzystających z pomocy społecznej ze względu na zły stan zdrowia zdecydowanie wzrosła. W 2016 r. było to 105 osób, a w 2022 już 141.

Potrzeba ochrony macierzyństwa

Poprzez ochronę macierzyństwa rozumie się szczególne uprawnienia kobiet w okresie ciąży, porodu i wychowywania dziecka. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej daje uprawnienie do macierzyńskiego zasiłku okresowego i macierzyńskiego zasiłku jednorazowego. Na podstawie ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży, kobiecie o niskich dochodach przysługują świadczenia pieniężne i w naturze w okresie od 8. miesiąca ciąży do 2. miesiąca życia dziecka.

Od 1975 obowiązują przepisy o funduszu alimentacyjnym, z którego wypłaca się świadczenia dla osób, które nie są w stanie wyguzekwować alimentów na dziecko. Ochrona macierzyństwa

¹ NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ I DŁUGOTRWAŁA CHOROBA – DEFINIOWANIE, KOSZTY I ZADANIA DLA LOKALNEJ POLITYKI SPOŁECZNEJ, Magdalena Maciejasz, Paweł Kubicki - Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

² j.w.

wspierana jest także poprzez wypłacanie zasiłków rodzinnych. W tym zakresie podstawę prawną stanowi ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.

W okresie od 2016 do 2022 roku liczba mieszkańców Miasta Garwolina korzystających z pomocy społecznej ze względu na potrzebę ochrony macierzyństwa zdecydowanie wzrosła. W 2016 r. było to 26 osób, a w 2022 r. już 60.

Wielodzietność

Z potrzebą ochrony macierzyństwa wiąże się również zjawisko wielodzietności. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej nie ma w swoim katalogu pojęcia wielodzietności. Definicję rodziny wielodzietnej zawiera natomiast ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych, według której rodziną wielodzietną nazywamy taką rodzinę, w której wychowuje się co najmniej troje dzieci mających prawo do zasiłku rodzinnego.³

Zasiłek przysługuje do ukończenia przez dziecko:

- 18. roku życia lub
- nauki w szkole, jednak nie dłużej niż do ukończenia 21. roku życia, albo
- 24. roku życia, jeżeli kontynuuje naukę w szkole lub w szkole wyższej i legitymuje się orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności.

Aby uzyskać prawo do zasiłku konieczne jest również spełnianie kryterium dochodowego. W 2022 r. na terenie Miasta Garwolina przyznano 42 zasiłki z tytułu wielodzietności.

Ofiary przemocy w rodzinie

Przemoc domowa to jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej, w szczególności:

- narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia,
- naruszające jej godność, nietykalność cielesną lub wolność, w tym seksualną,

³ E. Włodarczyk, Potrzeba ochrony macierzyństwa i wielodzietności. Czyli czy stan błogosławiony Polek ma błogosławieństwo państwa, [w:] E. Włodarczyk, I. Cytłak, Człowiek wobec krytycznych sytuacji życiowych. Z teorii i praktyki pracy socjalnej. Poznań 2011, s. 2, https://repozytorium.amu.edu.pl/jspui/bitstream/10593/12707/1/Wlodarczyk_Ewa_Potrzeba_ochrony_macierzynstwa.pdf.

- powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywołujące u tej osoby cierpienie lub krzywdę,
- ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej,
- istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej.

Problem przemocy w rodzinie na terenie Miasta Garwolina jest niewielki, gdyż w 2016 roku przyznano tylko 1 świadczenie na ten cel z MOPS. W 2022 roku liczba przyznanych świadczeń wzrosła do 6.

Bezrobocie

Bezrobocie to jeden z najpoważniejszych problemów, który dotyczy zarówno sytuacji gospodarczej, jak i społecznej i ma ogromny wpływ na codzienne życie wielu osób. Niestety nie da się ukryć, że wysoka stopa bezrobocia stanowi jedno z największych wyzwań w naszym kraju. Ponieważ bezrobocie jest spowodowane przez bardzo wiele czynników, bardzo trudno z nim walczyć w skuteczny sposób, który przynosi odczuwalne efekty. Szczególnie dużym problemem jest długotrwałe bezrobocie. Istnieje bardzo długa lista czynników, które wpływają na utrzymywanie się dużego poziomu bezrobocia. Należą do nich np. wysokie koszty pracy, niejasne i niekorzystne przepisy prawa pracy, stosunkowo niski stopień wykształcenia części społeczeństwa, zbyt wolne tempo wzrostu gospodarczego, słaby rozwój gospodarczy niektórych regionów, czy zmiany w stosowanej technologii. Zjawisko bezrobocia związane jest także z postawą osób poszukujących pracy, która niestety jest bardzo często bierna.

Zjawisko długotrwałego, wysokiego bezrobocia ma poważny wpływ na funkcjonowanie całego społeczeństwa. Przyczynia się do powstania licznych poważnych problemów związanych z faktem, że wiele osób jest pozbawionych stałych dochodów. Jednocześnie istotnym zjawiskiem związanym z wysokim bezrobociem jest rozwój szarej strefy i nielegalnego zatrudnienia, które pozwala między innymi na ominięcie wysokich kosztów pracy. Jest to z pewnością poważny problem wymagający rozwiązania.

Zgodnie z danymi przekazanymi przez Powiatowy Urząd Pracy w Garwolinie, w 2015 roku na terenie miasta odnotowano 936 osób bezrobotnych. W roku 2022 liczba ta spała do 616.

Zasiłek dla bezrobotnych

Zasiłek może uzyskać osoba zarejestrowana jako osoba bezrobotna i dla której urząd pracy nie ma propozycji odpowiedniej pracy, stażu, szkolenia czy innych form aktywizacji.

Prawo do zasiłku będzie przysługiwać osobie bezrobotnej, jeżeli taka osoba w okresie 18 miesięcy bezpośrednio poprzedzających dzień zarejestrowania łącznie przez okres co najmniej 365 dni była zatrudniona i osiągała wynagrodzenie w kwocie co najmniej minimalnego wynagrodzenia za pracę, od którego odprowadzane są składki na Fundusz Pracy.

Prawo do zasiłku dla bezrobotnych nabywa się również w okresie 6 miesięcy przed zarejestrowaniem się w powiatowym urzędzie pracy, jeżeli osoba spowodowała rozwiązanie ze swej winy stosunku pracy lub stosunku służbowego bez wypowiedzenia albo rozwiązała stosunek pracy zawarty na podstawie skierowania przez urząd pracy do pracodawcy otrzymującego w ramach tego skierowania świadczenie aktywizacyjne. Zasiłek będzie przysługiwał po okresie 180 dni.

Na terenie Miasta Garwolina liczba osób z prawem do zasiłku w 2022 r. wyniosła 97 osób, co stanowi 15,7% wszystkich bezrobotnych w mieście. W porównaniu z rokiem 2015 liczba bezrobotnych z prawem do zasiłku spadła o 6 osób.

Miejskie polityki społeczne

Istotnym elementem działalności społecznej są miejskie polityki i strategie społeczne obejmujące Program Karta Dużej Rodziny i 3+ Liczna Rodzina oraz Program Karta Seniora.

Miasto Garwolin w 2022 roku realizowało politykę wsparcia dla rodzin wielodzietnych poprzez programy: samorządowy - „3+Liczna Rodzina” oraz ogólnopolski - Karta Dużej Rodziny. Program lokalny został wprowadzony uchwałą nr LXIV/263/2010 Rady Miasta Garwolina z sierpnia 2010 r. jako jeden z pierwszych tego typu programów w Polsce. Program Karta Dużej Rodziny wszedł w życie z końcem czerwca 2014 r. W marcu 2015 roku Rada Miasta podjęła uchwałę o połączeniu programu lokalnego z programem ogólnopolskim w celu usprawnienia korzystania z obydwu programów, w tym składania jednego wniosku o wydanie karty czy posługiwania się jedną kartą.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2022 r. z programów korzystało: 1033 rodzin, dla których wydano 4018 kart. W roku sprawozdawczym wydano 512 kart. Wśród rodzin – beneficjentów programów: z trojgiem dzieci z karty korzysta 790 rodzin, z czworgiem dzieci – 172 rodziny, z pięciorgiem dzieci – 46 rodzin, z sześciorgiem dzieci – 9 rodzin, zaś z siedmiorgiem 3 rodziny. Zniżki dla rodzin wielodzietnych oferowało 21 partnerów.

Program Karta Seniora został przyjęty uchwałą nr XXXVII/235/2017 Rady Miasta Garwolina z dnia 26 kwietnia 2017 roku. Skierowany jest do osób, które ukończyły 60 lat oraz stale zamieszkują na terenie miasta Garwolina. Na podstawie Karty seniorzy mogą korzystać z:

- 60 % zniżki na płatne zajęcia organizowane przez Centrum Sportu i Kultury w Garwolinie,
- 60 % zniżki na zakup biletów do kina „Wilga”,
- 60 % zniżki na zakup karnetów uprawniających do korzystania z siłowni,
- 60 % zniżki na zakup biletów na krytą pływalnię „Garwolanka”,

oraz ze różnego rodzaju zniżek zaoferowanych przez miejscowych i innych partnerów Programu. Na koniec 2022 roku zniżki w programie zaoferowało 2 partnerów. Do końca 2022 r. wydano łącznie 946 kart seniora, a w samym 2022 roku wydano 91 kart.

Dodatkowo Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej brał udział w wieloletnim rządowym programie „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019 – 2023 w oparciu o Wieloletni program osłonowy Miasta Garwolina w zakresie dożywiania dzieci i młodzieży na lata 2019-2023 zapewniając pomoc w formie dożywiania dzieci i młodzieży, osób starszych i niepełnosprawnych.

W 2022 roku z tej pomocy skorzystało 293 dzieci. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej włączał się w dofinansowanie wypoczynku zimowego i letniego dzieci z rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji materialno-bytowej, aby w okresie wolnym od nauki szkolnej zapewnić im godny wypoczynek oraz aby mogły spędzić miło i pożytecznie czas. W 2022 roku dofinansowano wypoczynek 13 rodzinom.

Oprócz wsparcia finansowego w formie zasiłków celowych, okresowych z pomocy społecznej rodziny objęte były także wsparciem w postaci świadczeń rodzinnych.

W 2022 roku z tych świadczeń skorzystało 575 rodzin.

W 2023 roku Miasto kontynuowało realizację rządowego programu Korpus Wsparcia Seniora, którego celem jest zapewnienie wsparcia seniorom. Program zakładał udostępnienie 20 urzędzeń tzw. „opasek bezpieczeństwa” wraz z usługą teleopieki dla seniorów zamieszkujących Garwolin.

Edukacja i wychowanie

Edukacja i wychowanie

Szkoły podstawowe

W Garwolinie obowiązek szkolny realizowany jest w publicznych szkołach podstawowych oraz w placówkach niepublicznych. Obowiązująca na terenie miasta Garwolina sieć szkolna została określona Uchwałą Nr XI/68/2019 z dnia 25 czerwca 2019 roku. Przedmiotową uchwałą Rada Miasta Garwolina ustaliła obowiązujący od 1 września 2019 roku plan sieci publicznych szkół podstawowych prowadzonych przez Miasto Garwolin oraz określiła granice obwodów publicznych szkół podstawowych.

Na terenie miasta Garwolina funkcjonują trzy publiczne szkoły podstawowe, dla których organem prowadzącym jest Miasto Garwolin:

- Publiczna Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Marii Konopnickiej przy Al. Żwirki i Wigury 16,
- Publiczna Szkoła Podstawowa Nr 2 im. 1 Pułku Strzelców Konnych przy Al. Legionów 21
- Publiczna Szkoła Podstawowa Nr 5 im. Janusza Korczaka przy ul. J. Korczaka 10.

W 2022 roku na terenie miasta funkcjonowały także dwie niepubliczne szkoły podstawowe prowadzone przez osoby prawne lub fizyczne inne niż jednostki samorządu terytorialnego. Jedną z nich to Niepubliczna Szkoła Podstawowa z Oddziałami Przystosowanymi do Pracy prowadzona przez Stowarzyszenie Polski Ruch Społeczno-Humanitarny, w której w 2022 r. uczyło się 9 uczniów, druga zaś to Niepubliczna Szkoła Podstawowa w Garwolinie, w której w 2022 r. uczyło się 124 uczniów.

Zgodnie art. 39 ust. 4 ustawy Prawo oświatowe (Dz. U. z 2023 r. poz. 900) w ramach pomocy uczniom niepełnosprawnym zamieszkującym na terenie Garwolina realizującym naukę poza miejscem zamieszkania, samorząd miasta zapewnił bezpłatny przejazd do szkoły lub Ośrodka Szkolno-Wychowawczego. W 2022 roku Miasto Garwolin zapewniło bezpłatny dowóz dla 20 uczniów. Dowożenie uczniów niepełnosprawnych realizowane było w formie transportu własnego rodziców, transportu organizowanego przez placówkę oświatową lub transportu zorganizowanego przez Urząd Miasta.

Koszty poniesione na dowożenie uczniów niepełnosprawnych do szkół i ośrodków w 2022 roku wyniosły ponad 150 tys. zł. Z kolei w celu zmniejszenia różnic edukacyjnych i umożliwienia pokonywania barier dostępu do edukacji wynikającej z trudnej sytuacji materialnej, w oparciu o uchwałę Rady Miasta w sprawie regulaminu udzielania pomocy materialnej o charakterze socjalnym dla uczniów zamieszkałych na terenie Miasta Garwolina w 2022 roku przyznano stypendia szkolne o charakterze socjalnym na kwotę 56 700.00 zł.

W 2022 roku zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2022 roku o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (Dz. U. z 2022 roku, poz. 583 z późn. zm.) o stypendia i zasiłki szkolne ubiegać się mogli uczniowie z Ukrainy, którzy po wybuchu wojny zamieszkali na terenie Garwolina. W okresie roku szkolnego 2021/2022 od kwietnia do czerwca 2022 roku z wnioskiem o przyznanie stypendium szkolnego wystąpili opiekunowie dla 8 uczniów z Ukrainy, natomiast w okresie od września do grudnia roku szkolnego 2022/2023 złożono 3 takie wnioski.

W tabeli poniżej, wskazano liczbę uczniów szkół podstawowych. W szczególności istotna jest statystyka liczby uczniów w I klasie, rozpoczynających edukację. Wzrost ich liczby jest istotne dla przyszłego rozwoju Miasta.

Tabela 18 Szkoły podstawowe, źródło: dane GUS

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
UCZNIOWIE OGÓŁEM (OS.)	1 665	1 549	1 824	2 093	2 074	2 117	2 158	2 283
UCZNIOWIE W I KLASIE (OS.)	392	136	269	254	254	250	275	269
ABSOLWENCI (OS.)	242	224	-	-	273	231	249	336

W strukturze zatrudnienia w szkołach przeważają nauczyciele i stanowią 78,2% ogółu zatrudnionych, zaś pracownicy administracji i obsługi stanowią 21,8% ogółu zatrudnionych:

- Liczba nauczycieli w etatach wynosi 212,18 etatów
- Liczba pracowników administracji i obsługi wynosi 59,00 etatów.

Kadra zatrudniona w szkołach, dla których organem prowadzącym jest Miasto Garwolin, posiada wysokie kwalifikacje. Większość to nauczyciele dyplomowani i mianowani, którzy stanowią 81,00% ogółu zatrudnionych nauczycieli.

Przedszkola

Prawo oświatowe stanowi, że dzieci sześciolatnie i pięcioletnie mają obowiązek wychowania przedszkolnego, zaś dzieci czteroletnie i trzyletnie mają prawo do wychowania przedszkolnego. Samorząd gminny ma obowiązek zapewnić miejsca w przedszkolach wszystkim dzieciom chętnym do realizacji edukacji przedszkolnej. Wychowanie przedszkolne w 2022 roku realizowane było w przedszkolach publicznych, oddziałach przedszkolnych zorganizowanych w szkołach

podstawowych oraz w placówkach niepublicznych. Przedszkola publiczne w Garwolinie prowadzone są przez samorząd terytorialny oraz przez jedną osobę fizyczną.

Miasto Garwolin jest organem prowadzącym dla czterech publicznych przedszkoli:

- Przedszkola Nr 1 „Bajka”,
- Przedszkola Nr 2 „Akademia Pana Kleksa”,
- Przedszkola Nr 6 „Mały Europejczyk”,
- Przedszkola Nr 8 „Plastuś”
- i dwóch oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych (SP nr 1 i nr 5).

Od 1 września 2021 roku funkcjonuje także publiczne przedszkole prowadzone przez osobę fizyczną. Jest to Publiczne Przedszkole „Akademia Sztuki Dziecięcej”.

W publicznych przedszkolach wychowaniem przedszkolnym objętych zostało 891 dzieci.

Na terenie miasta funkcjonują również trzy przedszkola niepubliczne:

- Niepubliczne przedszkole „Juniorek”,
- Niepubliczne przedszkole „Zielona Łączka”,
- Niepubliczne przedszkole „Bajkolandia”,

w których wychowaniem przedszkolnym objętych zostało 102 dzieci.

Zgodnie z danymi GUS, liczba dzieci w przedszkolach na terenie Miasta wynosi 1 210 os. Liczba ta stanowi 136% wszystkich dzieci w wieku przedszkolnym zamieszkujących w Garwolinie. Oznacza to, że istnieje duża grupa dzieci spoza samego Garwolina oraz dzieci niezameldowane na terenie miasta,

a prawdopodobnie faktycznie w nim przebywające, które również korzystają z miejskiej edukacji przedszkolnej.

Tabela 19 Przedszkola, źródło: dane GUS

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
DZIECI W PRZEDSZKOLACH (OS.)	719	781	830	876	1 096	1 123	1 134	1 210
DZIECI W PRZEDSZKOLACH W WIEKU 3-6 LAT JAKO % DZIECI OGÓŁEM (OS.)	-	97,4	102,5	103,9	122,2	125,7	126,7	132,2
DZIECI W PRZEDSZKOLACH W WIEKU 4-6 LAT JAKO % DZIECI OGÓŁEM (OS.)	-	107,0	107,6	108,4	125,5	130,2	130,0	136,7

Żłobki

Na terenie miasta działa kilka żłobków zapewniających opiekę nad ponad setką dzieci w wieku do trzech lat. Jednym z nich jest Publiczny Żłobek „Garwolińska Kraina Malucha” – jednostka organizacyjna miasta Garwolina. Żłobek rozpoczął swoją działalność 15 grudnia 2021 roku dzięki wsparciu ze środków Unii Europejskiej w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020 oraz z budżetu państwa w ramach programu Maluch +.

Dzięki dofinansowaniu zewnętrznemu przez dwa lata od rozpoczęcia działalności żłobka, rodzice 24 dzieci objętych opieką w żłobku zwolnieni są z opłat dotyczących pobytu. Ponoszą jedynie koszty całonocnego wyżywienia dziecka.

Na terenie miasta funkcjonują również trzy przedszkola niepubliczne:

- Niepubliczny żłobek „Tęczowa kraina”;
- Niepubliczny żłobek „AKUKU”;
- Niepubliczny żłobek „AKUKU II”;
- Niepubliczny żłobek „Zegar Słoneczny”;

Łącznie w publicznych i niepublicznych żłobkach opiece podlega 128 dzieci. Miasto planuje kontynuować działania mające na celu zwiększenie dostępności usługi żłobkowej.

Szkolnictwo średnie, specjalne i wyższe

Na terenie Miasta Garwolina funkcjonują szkoły, dla których organem prowadzącym jest Powiat Garwoliński:

- I Liceum Ogólnokształcące im. Marszałka Józefa Piłsudskiego;
- Zespół Szkół nr 1 im. Bohaterów Westerplatte;
- Zespół Szkół nr 2 im. Tadeusza Kościuszki;
- Zespół Szkół Specjalnych nr 1.

Na terenie Garwolina działa także Zespół Szkół Specjalnych Nr 2 w Garwolinie, którego organem prowadzącym jest Samorząd Województwa Mazowieckiego. Szkoła mieści się w budynkach oddziałów Mazowieckiego Szpitala w Garwolinie przy Alei Legionów 11. W Zespole tym funkcjonuje przedszkole specjalne, Szkoła Podstawowa Specjalna Nr 2 oraz Liceum Ogólnokształcące Specjalne.

W Garwolinie funkcjonuje (posiadająca od 2007 r. uprawnienia szkoły publicznej) Szkoła Muzyczna I stopnia. Jej celem działalności jest profesjonalne kształcenie muzyczne dzieci

i młodzieży poprzez realizację autorskich programów nauczania opracowane na bazie programów zalecanych przez Ministerstwo Kultury. Bezpośredni nadzór merytoryczny nad działalnością Szkoły sprawuje Centrum Edukacji Artystycznej w Warszawie, zaś nadzór pedagogiczny – Minister Kultury.

Na podstawie decyzji MENiS z dnia 30.07.2002 roku, Społeczna Akademia Nauk w Garwolinie (jako Oddział Zamiejscowy Społecznej Wyższej Szkoły Zarządzania i Przedsiębiorczości w Łodzi) rozpoczęła swoją działalność w październiku 2002 roku na kierunku "Zarządzanie i marketing" jako "Wydział Zamiejscowy w Garwolinie". Uczelnia powstała z inicjatywy władz miasta i powiatu Garwolin, w związku z zapotrzebowaniem mieszkańców i miejscowego rynku pracy. Obecnie filia w Garwolinie oferuje kształcenie na studiach I i II stopnia, jednolitych magisterskich oraz on-line. Realizowany kierunek to Zarządzanie.

Od początku działania uczelni w Społecznej Akademii Nauk Filia w Garwolinie na kierunku Zarządzanie studia ukończyło ponad 2 tys. osób.

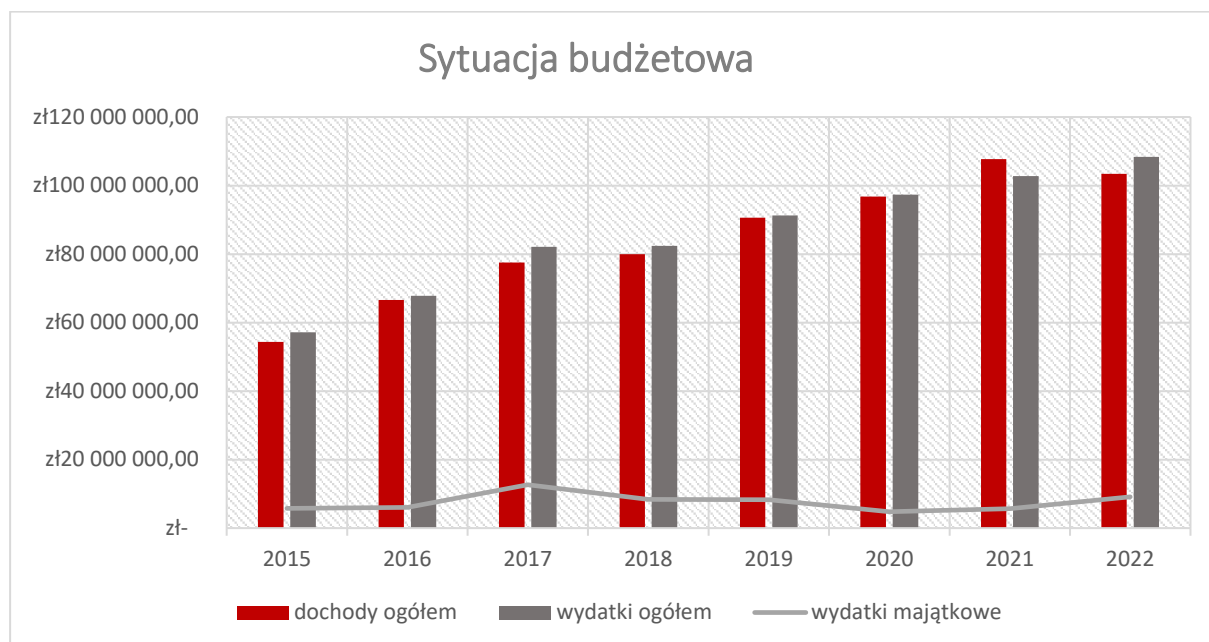
Finanse samorządowe

Finanse samorządowe

Działania określone w strategii rozwoju Miasta muszą być poparte możliwościami i chęcią ich realizacji, również w kontekście zapewnienia ich finansowania. W ramach oceny ram finansowych dokonano oceny kondycji finansowej Miasta z perspektywy zdolności do ponoszenia wydatków inwestycyjnych w okresie obowiązywania Strategii, a więc w perspektywie do roku 2030. Ocena została przeprowadzona z perspektywy sytuacji budżetowej w latach ubiegłych oraz prognoz zawartych w Wieloletniej Prognozie Finansowej.

Miasto Garwolin znajduje się w okresie intensywnego wzrostu budżetowego. Dochody ogółem w latach 2015-2022 wzrosły z 54,3 mln zł w 2015 r. do 107,69 mln zł w 2022 r. z czego dochody własne w latach 2015-2022 wzrosły z 32,4 mln zł w 2015 r. do 52,0 mln zł w roku 2022 tj. o 60%.

Większy budżet, umożliwił również zwiększenie gminnych wydatków i nakładów inwestycyjnych. Wydatki ogółem w roku 2015 wyniosły 57,14 mln i wzrosły w 2022 r. do kwoty 108,34 mln zł. Wydatki majątkowe - inwestycyjne, wzrosły w analogicznym okresie z 5,7 mln zł do 9,1 mln zł. Wydatki majątkowe (inwestycyjne) stanowią ok. 10% wydatków całkowitych.

Rysunek 36 Przegląd sytuacji budżetowej za lata 2015-2022, źródło: dane GUS

Aktualna sytuacja gospodarcza spowodowała, że w efekcie wysokiej inflacji od października główna stopa procentowa NBP została podniesiona z 0,1 do 6,0% proc. obecnie. Wzrost taki bardzo mocno uderza w samorządy, które są mocno zadłużone. Jak wskazują szacunki, wzrost

kosztów obsługi zadłużenia odnotował kilkukrotny skok. W 2015 r. wynosiły 542 tys. zł, natomiast w roku 2022 wzrosły do 1,624 mln zł. Wzrost kosztów obsług zadłużenia stanowi zatem poważne wyzwanie dla budżetu Miasta.

Rysunek 37 Koszty obsługi długu w latach 2015-2022, źródło: dane GUS

Wpływ na sytuację budżetową Miasta i możliwość ponoszenia wydatków inwestycyjnych determinują przede wszystkim poza pozyskiwanymi funduszami zewnętrznymi, wpływy ze źródeł podatkowych. Największy udział we wpływach budżetowych ma udział w podatku dochodowym oraz w podatku od nieruchomości. Wzrost wartości wpływów z podatku PIT rosnący w latach ubiegłych, został zahamowany ulgami oraz zwolnieniami podatkowymi. To co jest ulgą dla mieszkańców, pomniejsza również wpływy budżetowe Miasta. Pozytywną tendencję wykazują natomiast wpływy z podatku CIT, które wzrosły w latach 2017-2020 o ponad 100% z 0,713 mln zł do 1,425 mln zł. Jednak ciągle w stosunku do dochodów powiązanych z PIT, nie jest to znacząca wartość. Z perspektywy budżetowej dużo istotniejsze jest przyciąganie nowych mieszkańców i przeciwdziałanie depopulacji, niż przyciąganie nowych firm. Niski udział gmin w podatku CIT, nie jest bowiem w stanie zrekompensować wpływów podatkowych z PIT.

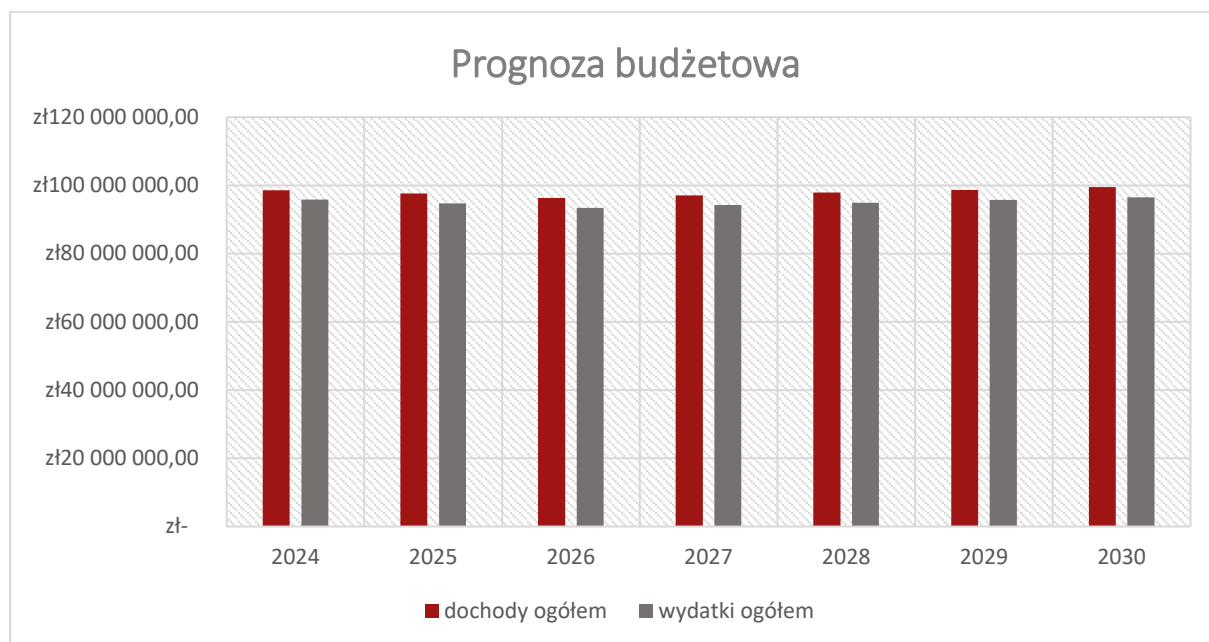
Zestawienie wpływów podatkowych za lata 2017-2022 przedstawiono w tabeli.

Tabela 20 Główne wpływy podatkowe za lata 2017-2022, źródło: Dane GUS

	2017	2018	2019	2020
DOCHODY PODATKOWE - PIT	18 066 841,00 zł	20 515 735,00 zł	22 648 396,00 zł	22 653 885,00 zł
DOCHODY PODATKOWE - CIT	594 382,69 zł	870 202,92 zł	1 234 489,67 zł	1 824 701,35 zł
DOCHODY PODATKOWE - PODATEK ROLNY	207 135,29 zł	208 901,90 zł	206 771,08 zł	207 051,33 zł
DOCHODY PODATKOWE - PODATEK LEŚNY	2 058,00 zł	2 126,45 zł	2 104,00 zł	2 116,73 zł
DOCHODY PODATKOWE - PODATEK OD NIERUCHOMOŚCI	9 018 981,60 zł	9 331 862,15 zł	9 310 385,22 zł	10 049 652,50 zł
DOCHODY PODATKOWE - PODATEK OD ŚRODKÓW TRANSPORTOWYCH	580 722,95 zł	581 534,07 zł	527 164,48 zł	625 766,70 zł

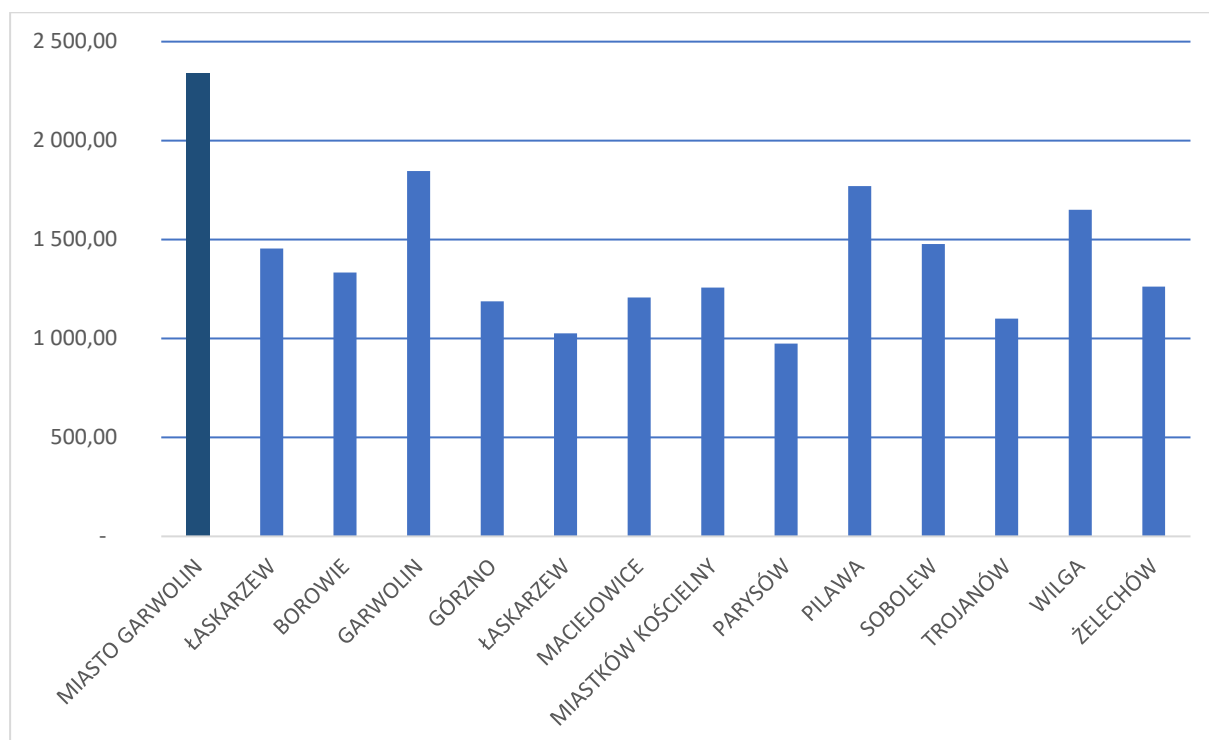
Niepokojącym zjawiskiem jest wzrost wydatków bieżących, które wzrosły od 2015 r. z 51,4 mln zł do 99,1 mln zł. Wydatki bieżące „blokują” budżet i ograniczają zdolność inwestycyjną Miasta.

Prognoza finansów publicznych zawarta w Wieloletniej Prognozie Finansowej (WPF) wskazuje, że w dalszej perspektywie wytraca się dodatnia dynamika wpływów budżetowych na spadek wpływów budżetowych, co jest związane m.in. z malejącą liczbą mieszkańców. W 2030 r. WPF prognozuje dochody ogółem na poziomie 99,489 mln zł, przy wydatkach wynoszących 96,5 mln zł.

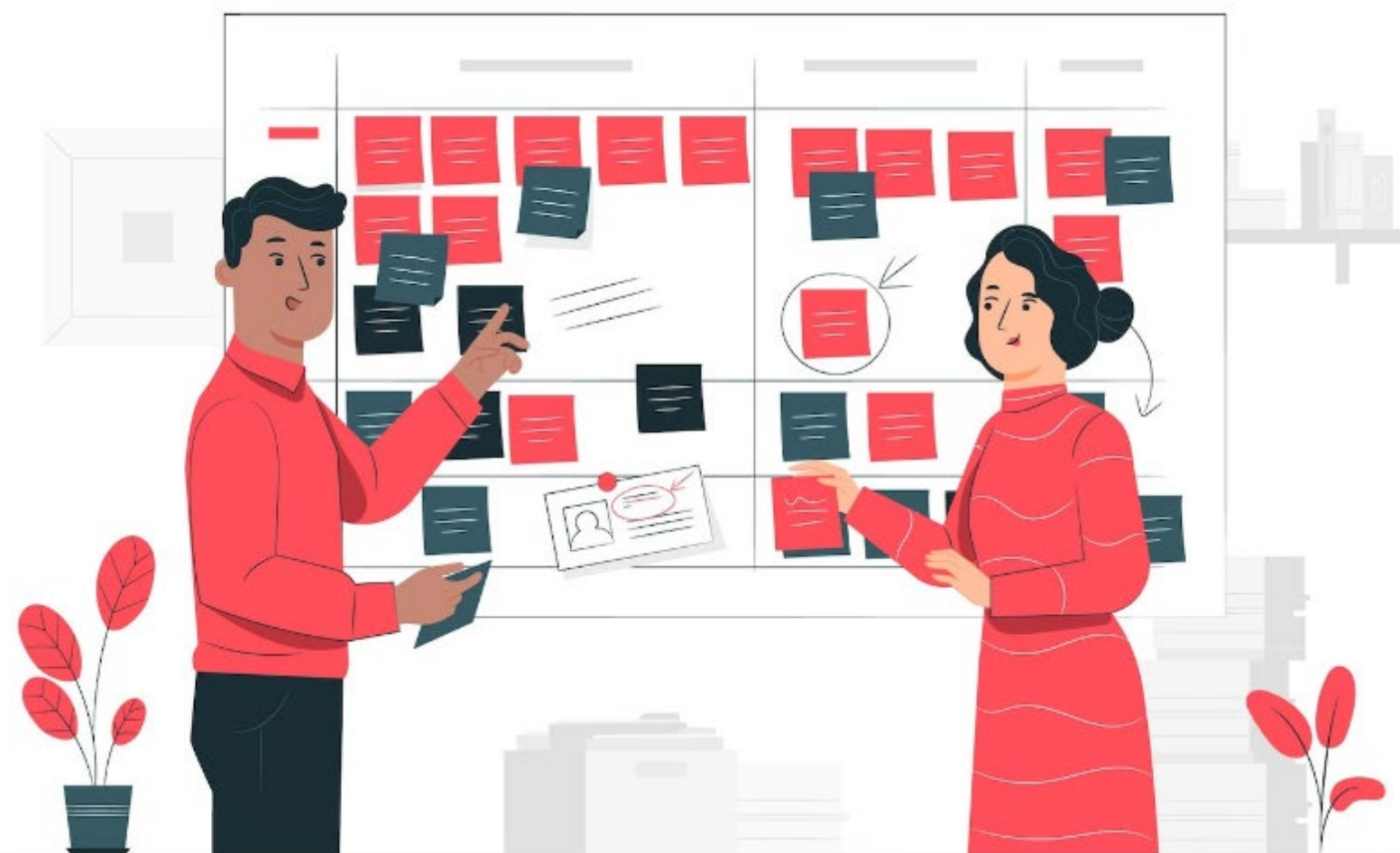
Rysunek 38 Prognoza budżetowa do 2030 r., źródło: Wieloletnia Prognoza Finansowa

Wskaźnik dochodów podatkowych w przeliczeniu na jednego mieszkańca dla miasta Garwolina (wskaźniki G) w roku 2023 wyniosła 2 340,73 zł i jak wskazują dane Ministerstwa Finansów, jest najwyższa wartość w regionie. Średnia wojewódzka wynosi 899,17 zł/mieszkańca.

Rysunek 39 Porównanie dochodów podatkowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca, źródło: dane Ministerstwa Finansów

Sytuacja budżetowa Miasta, jest stabilna, aczkolwiek w perspektywie roku 2030 istotne jest zwiększanie udziałów majątkowych, przeznaczanych na inwestycję w wydatkach ogólnych i zmniejszanie kosztów obsługi zadłużenia.

Wnioski z diagnozy

Wnioski z diagnozy

Diagnoza społeczno-gospodarcza przedstawia obraz Miasta, jaki przedstawiają dostępne dane statystyczne. Wnioski z diagnozy zestawiono w formie tabelarycznej, wskazując o ile to możliwe, pozytywne i negatywne konsekwencje przedstawionego stanu rzeczy (oraz potencjalnego kierunku zmian).

Tabela 21 Wnioski z diagnozy

OBSZAR	WNIOSKI
UWARUNKOWANIA GEOGRAFICZNE	<ul style="list-style-type: none"> • Miasto Garwolin, znajduje się w bardzo korzystnym położeniu geograficznym i w pobliżu ważnych szlaków komunikacyjnych (Warszawa – Lublin). • Miasto Garwolin stanowi lokalne, powiatowe centrum usług i działalności gospodarczej, ma zatem podstawy do dalszego wzrostu jako lidera lokalnego rozwoju.
DEMOGRAFIA	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba mieszkańców Miasta znajduje się na stabilnym poziomie, za co odpowiada migracja do nowych inwestycji mieszkaniowych. • Poważnym wyzwaniem w najbliższych latach będzie rosnąca liczba osób w wieku poprodukcyjnym.
GOSPODARKA I RYNEK PRACY	<ul style="list-style-type: none"> • Aktywność gospodarcza mieszkańców powiatu poprawia się. W ostatnich latach rosła liczba podmiotów gospodarczych oraz spadała stopa bezrobocia, spada jednak dostępna siła robocza w wieku produkcyjnym co może ograniczać atrakcyjność inwestycyjną w Mieście.
ŚRODOWISKO NATURALNE	<ul style="list-style-type: none"> • Miasto Garwolin charakteryzuje się stosunkowo (względem danych wojewódzkich) czystym powietrzem, dobrze

OBSZAR	WNIOSKI
	<p>zagospodarowanymi terenami zielonymi, a także czystością rzek i zbiorników wodnych.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Miasto dotknięte jest zjawiskiem rozlewania się oraz zajmowania pod zabudowę terenów biologicznie czynnych, dlatego też w planowaniu przestrzennym konieczne jest dążenie do koncentracji zabudowy.
INFRASTRUKTURA	<ul style="list-style-type: none"> • Bezpieczeństwo na drogach, jak i stan infrastruktury drogowej poprawia się, rośnie liczba mieszkań, jak również sieć infrastruktury wodno-kanalizacyjnej i gazowej – Miasto przyciąga również wiele nowych inwestycji. • Z uwagi na brak dostępnych mocy przyłączeniowych, na terenie Miasta nie jest wykorzystywany potencjał odnawialnych źródeł energii. • Miasto posiada dogodne połączenia komunikacyjne – drogowe i kolejowe.
KULTURA I DZIEDZICTWO KULTUROWE	<ul style="list-style-type: none"> • Miasto posiada szeroką i dobrze rozwiniętą ofertę kulturalną, z której chętnie korzystają mieszkańcy. • Mimo kryzysu czytelniczego w Polsce, liczba osób korzystających z biblioteki oraz aktywność czytelnicza na terenie Miasta nie słabnie.
SPORT I REKREACJA	<ul style="list-style-type: none"> • Istniejąca infrastruktura sportowa pozwala mieszkańcom Miasta na różnorodne aktywności sportowe. • Mieszkańcy Miasta udzielają się w licznych grupach i klubach sportowych, jednakże istnieje duża dysproporcja między aktywnością sportową dziewczynek i chłopców.

OBSZAR	WNIOSKI
<p>PLANOWANIE I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE</p>	<ul style="list-style-type: none"> Miasto posiada aktualne i odpowiadającą na potrzeby rozwojowe Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, stopień pokrycia obszarów Miasta miejscowymi planami nie przekracza 50%. Dla prowadzenia skutecznej polityki urbanistycznej konieczne jest zwiększenie obszarów pokrytych planami miejscowymi (w przyszłości planami ogólnymi)
<p>BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE</p>	<ul style="list-style-type: none"> Spada liczba wypadków drogowych oraz osób będącymi ofiarami wypadków drogowych, jednakże rośnie liczba przestępstw oraz wykroczeń. Dla zachowania bezpieczeństwa publicznego konieczne jest zatem rozwijanie systemu monitoringu miejskiego oraz zwiększanie świadomości dotyczącej odpowiedzialności obywatelskiej za zdarzenia, które dzieją się w Mieście (przeciwdziałanie znieczulicy społecznej)
<p>POLITYKA SPOŁECZNA</p>	<ul style="list-style-type: none"> Miasto prowadzi aktywną politykę społeczną wspierającą osoby w kryzysach i dotkniętych problemami rodzinnymi. Poprawiająca się sytuacja gospodarcza oraz intensywne krajowe programy społeczne (m.in. program 500+), wpłynęły na poprawę sytuacji majątkowej rodzin mieszkających na obszarze powiatu. Z uwagi jednak na starzenie się społeczeństwa spodziewać się należy rosnących potrzeb świadczeń społecznych związanych z domami pomocy społecznej, czy świadczeniami pielęgnacyjnymi.

OBSZAR	WNIOSKI
<p>EDUKACJA I WYCHOWANIE</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dzięki nowym inwestycjom mieszkaniowym wzrasta liczba dzieci rozpoczynających edukację w I klasie szkoły podstawowej. Jest to bardzo istotny wskaźnik w perspektywie ogólnopolskiego problemu depopulacji i starzenia się społeczeństwa. • Oferta edukacji na terenie Miasta jest rozbudowana i umożliwia zarówno edukację podstawową i zawodową. Na terenie Miasta działają również licea ogólnokształcące oraz filia szkoły wyższej.
<p>FINANSE SAMORZĄDOWE (BUDŻET)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dynamicznie rosnący budżet Miasta pozwala na realizację większych projektów inwestycyjnych. Pojawia się jednak wątpliwość, czy tą dynamikę uda się utrzymać wobec obecnego spowolnienia gospodarczego. • Istotnym problemem Miasta jest wysokość zadłużenia, koszty obsługi długu publicznego oraz wysokie wydatki bieżące. Istotne w perspektywie rozwoju Miasta jest zwiększenie udziału wydatków majątkowych w udziale wydatków ogółem.

Spis tabel

Tabela 1. Liczba mieszkańców w Mieście Garwolin w podziale na płeć w latach 2013-2023 źródło: Urząd Miasta Garwolina.....	15
Tabela 2 Struktura demograficzna na przestrzeni lat 2012-2022, źródło: GUS.....	17
Tabela 3 Struktura wielkości podmiotów gospodarczych, źródło: dane GUS.....	22
Tabela 4 Stopa bezrobocia, źródło: dane GUS.....	22
Tabela 5 Charakterystyka działalności rolniczej, źródło: dane GUS.....	23
Tabela 6 Powierzchnia terenów zielonych i nasadzenia, źródło: dane GUS.....	27
Tabela 7 Stan jakości wód powierzchniowych na terenie Miasta, źródło: https://wody.isok.gov.pl	27
Tabela 8 Stan jakości wód powierzchniowych na terenie Miasta, źródło: https://wody.isok.gov.pl	28
Tabela 9 Dostępność infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, źródło: dane GUS.....	39
Tabela 10 Oczyszczanie ścieków, dane statystyczne, źródło: dane GUS.....	40
Tabela 11 Zużycie energii elektrycznej na terenie Miasta, źródło: dane GUS.....	43
Tabela 12 Dostępność sieci gazowej, źródło: dane GUS.....	43
Tabela 13 Zasoby mieszkaniowe na terenie Miasta, źródło: dane GUS.....	48
Tabela 14 Aktywność kulturowa, źródło: dane GUS.....	51
Tabela 15 Biblioteki i czytelnictwo, źródło: dane GUS.....	53
Tabela 16 Porównanie pokrycia terenu w 1990 i 2018 r., źródło: https://land.copernicus.eu/en/map-viewer	59
Tabela 17 Zagospodarowanie przestrzenne, źródło: dane GUS.....	64
Tabela 18 Szkoły podstawowe, źródło: dane GUS.....	85
Tabela 19 Przedszkola, źródło: dane GUS.....	86
Tabela 20 Główne wpływy podatkowe za lata 2017-2022, źródło: Dane GUS.....	92
Tabela 21 Wnioski z diagnozy.....	95

Spis rysunków

Rysunek 1 Położenie Miasta Garwolina, źródło: https://miasto-garwolin.geoportal-krajowy.pl...7	
Rysunek 2 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa mazowieckiego, źródło: Strategia rozwoju województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze.....	8
Rysunek 3 Obszary zagrożone trwałą marginalizacją i miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, źródło: Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckie 2030+ Innowacyjne Mazowsze.....	10
Rysunek 4 Położenie arkusza Garwolin na tle Mapy geologicznej Polski w skali 1:50 000 wg L. Marksa, A. Bera, W. Gogołka, K. Piotrowskiej (2006)	11
Rysunek 5 Położenie Garwolin na tle obszarów głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP)	13
Rysunek 6. Liczba mieszkańców Miasta Garwolin w latach 2012-2023, źródło: Urząd Miasta Garwolina.....	15
Rysunek 7 Zmiany liczby ludności w województwie mazowieckim, źródło: Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckie 2030+ Innowacyjne Mazowsze.....	16
Rysunek 8 Liczba ludności w podziale na płci w 2022 r. źródło: https://svs.stat.gov.pl	17
Rysunek 9 Wskaźnik obciążenia demograficznego w województwie mazowieckim źródło: Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckie 2030+ Innowacyjne Mazowsze.....	18
Rysunek 10 Statystyka urodzeń w latach 2012-2022, źródło: Raport o Stanie Miasta Garwolina za rok 2022.....	19
Rysunek 11 Podmioty gospodarcze zarejestrowane na terenie Miasta, źródło: dane GUS.....	21
Rysunek 12 Liczba zatrudnionych i bezrobotnych, źródło: dane GUS	23
Rysunek 13 Mapa aktywności gospodarczej w województwie mazowieckim źródło: Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckie 2030+ Innowacyjne Mazowsze.....	24
Rysunek 14 Lokalizacja pomników przyrody na terenie Miasta, źródło: https://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy	26
Rysunek 15 Obszary zagrożenia powodziowego na terenie Miasta, źródło: https://wody.isok.gov.pl	28
Rysunek 16 Obszary zagrożenia suszą na terenie Miasta, źródło: https://wody.isok.gov.pl	29
Rysunek 17 Mapa obszarów chronionych na terenie województwa mazowieckiego, źródło: Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckie 2030+ Innowacyjne Mazowsze.....	30
Rysunek 18 Rozkład stężeń w roku 2022 dla SO _x , źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim. Raport za rok 2022.....	31

Rysunek 19 Rozkład stężeń w roku 2022 dla NO _x , źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim. Raport za rok 2022.....	32
Rysunek 20 Rozkład stężeń w roku 2022 dla PM _{2,5} , źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim. Raport za rok 2022.....	33
Rysunek 21 Rozkład stężeń w roku 2022 dla PM _{2,5} , źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim. Raport za rok 2022.....	34
Rysunek 22 Rozkład stężeń w roku 2022 dla PM _{2,5} , źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim. Raport za rok 2022.....	36
Rysunek 23 Odsetek osób korzystających z sieci kanalizacyjnej na terenie województwa mazowieckiego źródło: Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckie 2030+ Innowacyjne Mazowsze	38
Rysunek 24 Przesyłowe sieci energetyczne, źródło: Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckie 2030+ Innowacyjne Mazowsze	41
Rysunek 25 Potencjał odnawialnych źródeł energii na obszarze województwa mazowieckiego źródło: Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckie 2030+ Innowacyjne Mazowsze	42
Rysunek 26 Sieć gazowa na obszarze województwa mazowieckiego, źródło: Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckie 2030+ Innowacyjne Mazowsze.....	44
Rysunek 27 Mapa głównych szlaków drogowych powiatu garwolińskiego źródło: Strategia Rozwoju Powiatu Garwolińskiego na lata 2015-2030	46
Rysunek 28 Przebieg linii R7 relacji Warszawa – Dęblin źródło: https://moovitapp.com	47
Rysunek 29 Dostępność infrastruktury sieciowej, źródło: dane GUS.....	48
Rysunek 30 Liczba wypożyczeń książek, źródło: dane GUS.....	52
Rysunek 31 Obszary zagrożone występowaniem zjawiska miejskiej wyspy ciepła, źródło: https://land.copernicus.eu/pan-european/high-resolution-layers/imperviousness/status-maps/imperviousness-density-2018	61
Rysunek 32 Sieć osadnicza województwa mazowieckiego, źródło: Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckie 2030+ Innowacyjne Mazowsze.....	62
Rysunek 33 Obszary funkcjonalne Miasta, źródło: opracowanie własne na podstawie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Garwolina	66
Rysunek 34 Mapa Zagrożeń bezpieczeństwa, źródło: https://mapy.geoportal.gov.pl/iMapLite/KMZBPublic.html	70
Rysunek 35 Liczba świadczeń w postaci zasiłków celowych, źródło: MOPS w Garwolinie	75
Rysunek 36 Przegląd sytuacji budżetowej za lata 2015-2022, źródło: dane GUS	90
Rysunek 37 Koszty obsługi długu w latach 2015-2022, źródło: dane GUS	91
Rysunek 38 Prognoza budżetowa do 2030 r., źródło: Wieloletnia Prognoza Finansowa	92

Rysunek 39 Porównanie dochodów podatkowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca, źródło: dane Ministerstwa Finansów 93